

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

การจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

บุญวัฒน์ ธรรมมา

๓๕๐๐๓๕๕๕

๒๑ ส.ค. ๒๕๕๐

369555

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

กลุ่มวิชาการบริหารทั่วไป

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

มีนาคม ๒๕๕๙

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์ และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ ได้พิจารณางานนิพนธ์
ของ นายบุญพัฒนา ธรรมมา ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์

.....
.....

(ดร.จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์)

คณะกรรมการควบคุมมาตรฐานงานนิพนธ์

.....
.....

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์เสฐียร เหลืองอลงกต)

..... กรรมการ

(ดร.จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์)

..... กรรมการและเลขานุการ

(ดร.ชิตพล ชัยมะดัน)

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....

..... คณบดีวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชนีธ์ ธารเสนา)

วันที่ 8 เดือน มีนาคม พ.ศ.2559

กิตติกรรมประกาศ

งานนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลืออนุเคราะห์ และคำปรึกษาเป็นอย่างดี จาก คร.จักรชัย สื่อประเสริฐสิทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาในการทำงานนิพนธ์ครั้งนี้ และดร.จิตพล ชัยมะคัน ที่ได้ให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขงานนิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จอย่างสมบูรณ์ ผู้ศึกษาจึงขอ กราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ นางปราณี อจารักษ์า ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ผู้ให้ความอนุเคราะห์ในการเข้าถึงข้อมูลทั่วพื้นฐานของประชาชนในเขตเทศบาลเมือง อรัญประเทศ และข้อมูลทั่วไปของการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมาก ต่อการวิจัย ส่งผลให้การวิจัยสำเร็จลงด้วยดี ขอขอบพระคุณ นายสัญญา ว่องไวอมรเวช นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ ที่ช่วยตรวจแบบสอบถามในการทำวิจัยในครั้งนี้

เหนือสิ่งอื่นใดขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และครอบครัวของผู้วิจัยที่ทำให้กำลังใจ และให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้านอย่างดีที่สุดเสมอมา

คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงจะมีจากวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบและอุทิศแด่ผู้มีพระคุณ ทุก ๆ ท่าน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ในการพัฒนาองค์กร และพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้า เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และผู้ที่สนใจบ้างไม่มากก็น้อย

บุญพัฒนา ธรรมมา

57930066: กลุ่มวิชา: การบริหารทั่วไป: รป.ม. (การบริหารทั่วไป)

คำสำคัญ: การจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน/ เทศบาลเมืองอรัญประเทศ

บุญพัฒนา ธรรมมา: การจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ

จังหวัดสระแก้ว (HOUSEHOLD WASTE MANAGEMENT IN ARANYAPRATHET

MUNICIPALITY, SA KAEO PROVINCE) อาจารย์ผู้ควบคุมงานนิพนธ์: จักรชัย

สื่อประเสริฐสิทธิ์, ร.ค. 134 หน้า. ปี พ.ศ. 2559

ในการศึกษา “ การจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว (2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามเพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน รายได้ในครัวเรือนต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย การดำเนินการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ทั้งหมด 384 ครัวเรือน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ตลอดจนใช้สถิติทดสอบ t-test และสถิติทดสอบ One-way ANOVA สำหรับการเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน ผู้วิจัยพบว่า

ในภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ในด้านการคัดแยกขยะ ครัวเรือนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดีมาก ในขณะที่ด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย, ด้านการกำจัดขยะ, และด้านการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง ครัวเรือนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับควรปรับปรุง

เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุ อาชีพ รายได้ต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาในการพักอาศัยอยู่ในชุมชน และความรู้ในการจัดการขยะ ที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมจัดการขยะในครัวเรือนที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่หัวหน้าครัวเรือนที่มีเพศแตกต่างกัน มีพฤติกรรมจัดการขยะในครัวเรือนที่ไม่แตกต่างกัน

57930066: MAJOR: GERNERAL ADMINISTRATION; M.P.A.

(GERNERAL ADMINISTRATION)

KEYWORDS: HOUSEHOLD WASTE MANAGEMENT/ ARANYAPRATHET

MUNICIPALITY

BOONYAPAT TUMMAR: HOUSEHOLD WASTE MANAGEMENT IN

ARANYAPRATHET MUNICIPALITY, SA KAEO PROVINCE. ADVISOR: CHAKCHAI

SUEPRASERTSITTH, Ph.D. 134 P. 2016.

The purpose of this study was twofold. First, it aimed at examining behavior on household waste management in Aranyaprathet Municipality, Sa Kaeo Province. Also, this study attempted to compare behavior on household waste management as classified by a family head's gender, age, occupation, amount of monthly income, number of family members, and knowledge of waste management. The data were collected by a questionnaire completed by a family head or a household representative who were from 384 households. The descriptive statistical tests used to analyze the collected data included frequency, percentage, means, and standard deviation. Also, the tests of t-test, One-way ANOVA were used to compare behavior on household waste management. The results were as follows:

It was shown that, in general, the majority of households demonstrated a good level of waste management. When considering each aspect, the one in relation to waste segregation was found at a very good level. However, the aspects in relation to waste collection, waste elimination, and problems relating to waste left from collection were needed to be improved.

In addition, based on the results from the comparisons, it was found that there were statistically significant differences in behavior on household waste management among family heads with different age, gender, occupation, amount of monthly income, number of family members, length of residency in the area, and level of knowledge on waste management at a significant level of 0.05. Finally, no statistically significant difference was found in behavior on household waste management among family heads with different gender.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน	8
แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	23
นโยบายและกฎหมายด้านการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย.....	38
ข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนในเขต เทศบาลอรัญประเทศ.....	40
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	43
3 วิธีดำเนินการวิจัย	52
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	52
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	54
การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	55
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	57
การวิเคราะห์ข้อมูล	57

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	58
การแปลข้อมูล.....	58
4 ผลการวิจัย.....	60
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตัวแทนครัวเรือนในเขตเทศบาล เมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว	61
ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาล เมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว	63
ตอนที่ 3 พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาล เมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว	66
ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน ในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว.....	75
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	91
สรุปผลการวิจัย	91
อภิปรายผล	94
ข้อเสนอแนะ	98
บรรณานุกรม	102
ภาคผนวก.....	107
ภาคผนวก ก	108
ภาคผนวก ข	114
ภาคผนวก ค	121
ภาคผนวก ง	125
ภาคผนวก จ.....	127
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	134

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนประชากรครัวเรือนและครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชุมชนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว.....	53
2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตัวแทนครัวเรือน จำแนกตามสถานภาพบุคคล.....	61
3 จำนวนและร้อยละของความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือน ในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว.....	63
4 จำนวนและร้อยละของระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในเขตเทศบาลอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว.....	65
5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย.....	66
6 จำนวนและร้อยละของระดับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือน ในเขตเทศบาลอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ในด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย.....	68
7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย.....	69
8 จำนวนและร้อยละของระดับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในเขตเทศบาลอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว.....	69
9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในด้านการกำจัดขยะมูลฝอย.....	70
10 จำนวนและร้อยละของระดับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในเขตเทศบาลอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย.....	71
11 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในด้านการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง.....	72
12 จำนวนและร้อยละของระดับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในเขตเทศบาลอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว.....	74
13 จำนวนและร้อยละของระดับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในเขตเทศบาลอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวม.....	75

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
14 การเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามเพศ.....	76
15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอายุ.....	76
16 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอายุ.....	77
17 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอายุ.....	77
18 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน ในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอาชีพ	78
19 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ.....	79
20 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอาชีพ.....	79
21 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามรายได้.....	80
22 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามรายได้	81
23 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามรายได้.....	82

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
24 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน	83
25 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรม การจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน	83
26 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยพฤติกรมการจัการ ขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามสมาชิกในครัวเรือน	84
27 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรมการจัการขยะมูลฝอย ของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วจำแนกตาม ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	85
28 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรม การจัการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน.....	85
29 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยพฤติกรม การจัการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน.....	86
30 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรมการจัการขยะมูลฝอย ของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามความรู้ ในการจัการขยะมูลฝอย	87
31 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรม การจัการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามความรู้ในการจัการขยะมูลฝอย	87
32 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยพฤติกรม การจัการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามความรู้ในการจัการขยะมูลฝอย	88

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
33	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	89
34	กรอบแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของกรมควบคุมมลพิษ (2544).....	109
35	กรอบแนวคิดสำหรับตัวแปรอิสระที่กำหนดจากทฤษฎี/ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	112

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
2 สิ่งกำหนดพฤติกรรมจากความหมายที่ให้ไว้ข้างต้น	30

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยในปัจจุบันมีการพัฒนาจากอดีตมาก ทั้งในส่วนเศรษฐกิจและสังคม ที่มีความเจริญก้าวหน้า ทำให้ประชากรเพิ่มอย่างรวดเร็ว เกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็วของชุมชน ทั้งในภาคธุรกิจเอกชน ภาคอุตสาหกรรม การคมนาคมขนส่ง การบริโภคและอุปโภคเพิ่มขึ้น ทำให้อัตราการผลิตเครื่องอุปโภค บริโภค เพิ่มขึ้น เป็นเหตุให้เศษสิ่งเหลือใช้มีปริมาณมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาของขยะมูลฝอย อันเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม และมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย นับเป็นปัญหาที่สำคัญของชุมชนซึ่งต้องอาศัยการจัดการและแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชุมชนเมืองซึ่งมีปัญหามากของเสียและสารอันตราย ได้แก่ ขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และสารพิษที่ปนเปื้อนอยู่ในแหล่งน้ำ ดิน และอากาศ ตลอดจนบางส่วนตกค้างอยู่ในอาหาร เกิดปัญหามลพิษที่ตามมา ทำให้ประชาชนทั่วไปเสี่ยงต่ออันตราย จากการเป็นโรคต่าง ๆ เช่น โรคมะเร็ง และโรคผิดปกติทางพันธุกรรม เป็นต้น

ปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยนับวันจะเพิ่มความรุนแรงและวิกฤติมากขึ้นทุกปี เพราะปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากชุมชนทั่วประเทศ ในปี 2556 พบว่า ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้น โดยเฉลี่ยปีละ 26.77 ล้านตัน หรือ 73,34.46 ตันต่อวัน เฉพาะในเขตเมืองหลวง (กรุงเทพมหานคร) มีปริมาณขยะมูลฝอย ประมาณวันละ 8,291 ตัน คิดเป็นร้อยละ 21.13 ในขณะที่ปริมาณขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลและเมืองพัทยา (1,156 แห่ง) เกิดขึ้นประมาณวันละ 12,635 ตัน คิดเป็นร้อยละ 32.21 และนอกเขตเทศบาลซึ่งครอบคลุมพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด เกิดขึ้นประมาณวันละ 18,295 ตัน คิดเป็นร้อยละ 46.66 (กรมควบคุมมลพิษ, 2548) ซึ่งเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง และมีความสำคัญที่ประเทศชาติต้องตระหนักถึงความสำคัญ ของปัญหาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอย เนื่องจากการจัดการด้านการจัดเก็บและการทำลาย ขยะมูลฝอยยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงทำให้มีขยะมูลฝอยตกค้างไม่ได้รับการจัดเก็บ และการกำจัดอย่างไม่ถูกต้อง และการนำกลับมาใช้เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอย จากปริมาณ ขยะมูลฝอยที่มีอยู่ปัจจุบัน และคาดการณ์ว่าจะมีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นในอนาคต เป็นผลให้ ต้องใช้งบประมาณค่าใช้จ่ายเพื่อใช้ในการจัดการด้านขยะมูลฝอยเป็นจำนวนมาก เพื่อลดปริมาณ ขยะมูลฝอยในอนาคต ซึ่งจะต้องใช้การวางแผนที่ถูกต้อง มีแผนงานทั้งระยะสั้น และระยะยาว มีการเพิ่มงบประมาณ เพิ่มบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดการขยะมูลฝอย

ที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และทัศนคติประชาชน

การกำจัดขยะให้ได้ผลดีและเกิดประโยชน์สูงสุดนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคัดแยกวัสดุจากขยะมูลฝอย ก่อนที่จะนำไปกำจัดในขั้นสุดท้าย ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการกับขยะเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดด้วย ทั้งยังเป็น การสร้างรายได้ที่เกิดจากการนำวัสดุที่แยกออกมานั้น ไปจำหน่ายได้ด้วย ซึ่งวิธีการคัดแยกขยะที่มี ประสิทธิภาพที่สุด คือ การคัดแยกจากแหล่งกำเนิดของขยะนั่นเอง เพราะทำได้ง่ายค่าใช้จ่ายน้อย เพียงให้แต่ละบ้านจัดภาชนะรองรับขยะแยกกันไว้แต่ละส่วน (ปริดา เข้มเจริญวงศ์, 2531, หน้า 130) ซึ่งนอกจากจะเป็นการกำจัดขยะโดยตรงแล้ว ยังเป็นการฝึกหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การทิ้งขยะของประชาชนให้เป็นที่เป็นทางอีกด้วย ในด้านการกำจัดขยะนั้น ในท้องถิ่นส่วนใหญ่ ใช้วิธีการทิ้งไว้ให้เน่าเปื่อยผุพังไปเองตามธรรมชาติ มีการจุดไฟเผาบ้างเป็นครั้งคราว สำหรับขยะ ที่เผาไหม้ได้ ซึ่งทำให้เกิดปัญหามลพิษต่อสภาพแวดล้อมอย่างมากมาย เช่น การปนเปื้อนของดิน การปนเปื้อนของแหล่งน้ำ และการปนเปื้อนของอากาศ ซึ่งพบเห็นได้ทั่วไปเกือบทุกชุมชน ทั่วประเทศ ทำให้พบ เห็นความสกปรกและความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองอยู่ทั่วไป สำหรับชุมชนในระดับหมู่บ้านปรากฏว่าหลายแห่งได้พยายามปรับปรุงในด้านการรักษา ความสะอาด ทำให้หมู่บ้านสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีขึ้น แต่มักทำกันเป็นครั้งคราว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อจะมีการประกวดเพื่อรางวัลจากทางราชการ ส่วนวิธีการกำจัดนั้น ก็มักจะ กระทำโดยการเผากลางแจ้งซึ่งง่ายและสะดวก มีบางแห่งได้พยายามนำขยะไปหมักทำปุ๋ย ซึ่งบางแห่งก็ใช้มูลสัตว์หมักรวมเข้าไปด้วย แต่ในการหมักก็มักทำแบบกองรวมกันไว้โดย ไม่มีการพลิกกลับ จึงทำให้กองปุ๋ยหมัก หลายแห่งกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์พาหะนำโรค

เขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นเขตเมืองติดชายแดนกัมพูชา ที่มีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น ต้องการจัดการการควบคุมขยะมูลฝอยยังมีปัญหาอยู่มาก ทั้งในด้านปัญหามลพิษจากขยะ ปัญหาความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน ปัญหาขาด ความสมดุลทางนิเวศวิทยาเป็นต้น จากสภาวะการณดังกล่าว ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำเป็นต้อง มีการดำเนินการจัดการให้ถูกวิธีและจะต้องมีการ ให้การศึกษาอบรมชี้แจงแก่ประชาชนให้เข้าใจ ในพิษภัยและอันตรายอันเกิดจากขยะมูลฝอย ทั้งในด้านการเก็บขน การจัดเก็บ การกำจัด ปัญหาขยะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากการกระทำของประชาชนทั้ง โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ การแก้ไข ปัญหา จึงต้องแก้ที่การกระทำของประชาชนเพื่อที่จะทราบว่าจะปัจจัยใดที่มีส่วนทำให้เกิดพฤติกรรม ที่ไม่พึงประสงค์บ้าง ย่อมทำให้สามารถหามาตรการ ที่จะควบคุมพฤติกรรมของคน ได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

จากความสำคัญและความจำเป็นของปัญหาดังกล่าว เป็นเหตุให้ผู้วิจัยซึ่งอาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวมีความสนใจศึกษาถึงพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ทั้งนี้ เพื่อจะได้นำผลจากการวิจัยเป็นข้อมูลในการวางแผน ปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และเขตเทศบาลอื่น ๆ ในเขตจังหวัดสระแก้ว และจังหวัดอื่น ๆ ที่มีปัญหาเรื่องเดียวกัน ได้ เพื่อเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยให้กับประชาชนในชุมชนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการเสริมสร้างพฤติกรรมที่ดีให้กับประชาชนในชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามเพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน รายได้ในครัวเรือนต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย

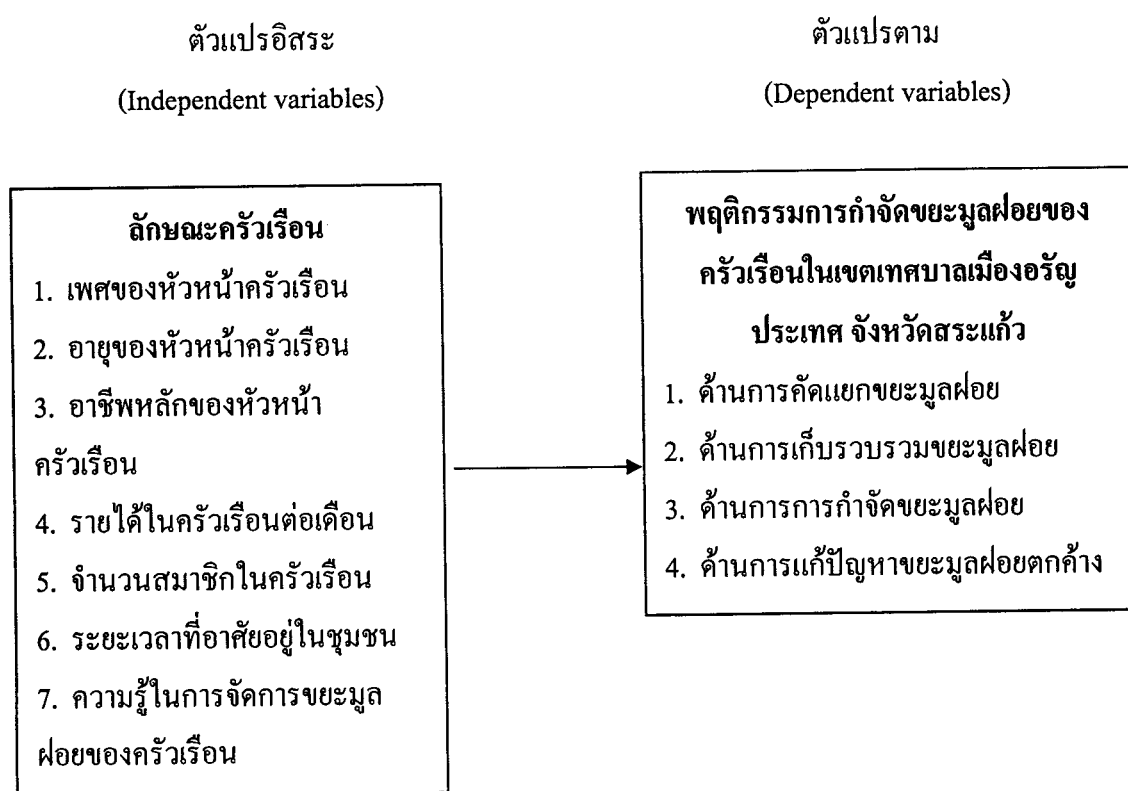
สมมติฐานการวิจัย

1. ครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วที่มีหัวหน้าครัวเรือนมีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน
2. ครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วที่มีหัวหน้าครัวเรือนมีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน
3. ครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วที่มีหัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน
4. ครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วที่มีรายได้ในครัวเรือนต่อเดือน ต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน
5. ครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว ต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน
6. ครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

7. คริวเรือในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วที่มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวน แนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่อง “พฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของคริวเรือในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว” ผู้ศึกษาได้นำแนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ของกรมควบคุมมลพิษ (2544) (พิจารณารายละเอียดกรอบแนวคิดจากตารางภาคผนวก)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของคริวเรือในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดสระแก้ว
2. ทำให้ทราบถึงผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของคริวเรือในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตาม เพศของหัวหน้าคริวเรือ

อายุของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน รายได้ในครัวเรือนต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน

3. สามารถนำผลการศึกษาที่ได้นำไปเป็นข้อมูลให้กับเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ครัวเรือนมีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องและเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพการดำเนินนโยบายการจัดการขยะของสำนักงานเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับ เรื่องพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ได้นำแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการจัดการเกิดขยะมูลฝอย ของกรมควบคุมมลพิษ (2544) มาใช้ โดยพิจารณาด้านต่าง ๆ ดังนี้ ได้แก่

(1) ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย (2) ด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย (3) ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย (4) ด้านการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง

สำหรับตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน รายได้ในครัวเรือนต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมกำจัดขยะมูลฝอยของครัวเรือน ของกรมควบคุมมลพิษ (2544) ประกอบด้วย

- 2.1 การคัดแยกขยะมูลฝอย
- 2.2 การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย
- 2.3 การกำจัดขยะมูลฝอย
- 2.4 การแก้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง

ขอบเขตด้านประชากรและพื้นที่ที่ศึกษา

การศึกษานี้กำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว แบ่งออกเป็น 18 ชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 9,702 ครัวเรือน (กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว, 2558)

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2558 ถึงเดือนกุมภาพันธ์

พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นระยะเวลาตั้งแต่เริ่มค้นคว้าข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี จนถึงจัดรูปเล่มงานนิพนธ์ โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างวันที่ 1-31 มกราคม พ.ศ. 2559

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้นิยามศัพท์เพื่อประกอบการวิจัยไว้ ดังนี้
พฤติกรรม หมายถึง การกระทำที่มนุษย์ทำโดยมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคติ และการปฏิบัติเป็นตัวก่อให้เกิดพฤติกรรมนั้นแสดงพฤติกรรมออกมา อาจเป็นพฤติกรรมที่ถูกหรือผิดก็ได้ ซึ่งแบ่งเป็นพฤติกรรมที่อาจจะสังเกตได้ และพฤติกรรมที่สังเกตไม่ได้

ขยะมูลฝอย หมายถึง บรรดาสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งในขณะนั้นคนไม่ต้องการและทิ้งไป ทั้งนี้ รวมถึงตลอดถึง เศษผ้า เศษอาหาร มูลสัตว์ ซากสัตว์ เล้า ฝุ่นละออง และเศษวัสดุ ที่เก็บกวาดจาก เกษะสถาน อาคาร ถนน ตลาดที่เลี้ยงสัตว์ โรงงานอุตสาหกรรม และที่อื่น ๆ

การจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง การดำเนินการใด ๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ได้แก่ การคัดแยกขยะ การลดการเกิดขยะมูลฝอย การนำกลับมาใช้ใหม่

พฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง การปฏิบัติหรือการกระทำของครัวเรือน ที่แสดงออกเป็นกิจวัตรประจำวัน ในการทำให้ขยะมูลฝอยหมดไปจากที่พักอาศัย เป็นการดูแลความสะอาดภายในครัวเรือน โดยการคัดแยกขยะมูลฝอย การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย การกำจัดขยะมูลฝอย และการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างในครัวเรือน

การคัดแยกขยะมูลฝอย หมายถึง วิธีการคัดแยกขยะของครัวเรือนเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ และการคัดแยกขยะเพื่อเพิ่มรายได้ ตลอดจนการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี

การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย หมายถึง การจัดเตรียมถังขยะหรือภาชนะรองรับขยะประเภทต่าง ๆ ของครัวเรือน อาทิ ถุงดำ เป็นต้น โดยแบ่งประเภทออกเป็น การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย โดยใช้ถังขยะหรือภาชนะใบเดียวและการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยโดยใช้ถังขยะหรือภาชนะแยกประเภทขยะอย่างชัดเจน อาทิ ขยะเปียก-ขยะแห้ง เป็นต้น

การกำจัดขยะมูลฝอย หมายถึง การกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกหลังสุขาภิบาลของครัวเรือน มีอยู่ 3 วิธี คือ การกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการเผา การหมักทำปุ๋ย และการกำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีการกลบฝังดิน

การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยที่ตกค้าง หมายถึง พฤติกรรมของครัวเรือนในการแก้ไขปัญหาขยะ โดย (1) ไม่ทิ้งขยะลงบนถนน ตรอกซอกซอย ทางเดินเท้า แม่น้ำลำคลอง หรือที่สาธารณะอื่น ๆ (2) ความพยายามนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ (3) การจัดให้มีถังขยะประจำ

บ้านอย่างเพียงพอ (4) หลีกเลี่ยงการใช้พลาสติกหรือวัสดุที่ย่อยสลายยาก (5) ไม่เผาขยะมูลฝอย โดยไม่จำเป็น และ (6) การให้ความร่วมมือกับชุมชนในการกำจัดขยะตกค้าง

ครัวเรือน หมายถึง ครอบครัวที่อาศัยอยู่ในชุมชนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

หัวหน้าครัวเรือน หมายถึง ตัวแทนครัวเรือนหรือเจ้าบ้านตามทะเบียนราษฎร หรือในกรณีที่เจ้าบ้านตามทะเบียนราษฎรไม่อยู่ ผู้ศึกษาจะดำเนินการสอบถามข้อมูลจากสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเวลาที่ผู้ศึกษาลงเก็บข้อมูล

เพศของหัวหน้าครัวเรือน หมายถึง เพศของหัวหน้าครัวเรือนหรือเจ้าบ้านตามทะเบียนราษฎร ได้แก่ เพศหญิง เพศชาย

อายุของหัวหน้าครัวเรือน หมายถึง จำนวนปีนับแต่เกิดจนถึงปีปัจจุบันของหัวหน้าครัวเรือนหรือเจ้าบ้านตามทะเบียนราษฎร

อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน หมายถึง การประกอบอาชีพการงานที่หัวหน้าครัวเรือนหรือเจ้าบ้านตามทะเบียนราษฎรใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพการงานนั้น

รายได้ในครัวเรือนต่อเดือน หมายถึง รายได้รวมของสมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับต่อเดือน ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน หมายถึง ช่วงเวลาที่ครัวเรือนได้อาศัยอยู่ในชุมชนจนถึงปัจจุบัน ณ ช่วงเวลาที่ผู้ศึกษาลงเก็บรวบรวมข้อมูล

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน หมายถึง จำนวนบุคคลที่อยู่อาศัยจริงในที่พักเดียวกัน ไม่น้อยกว่า 5 วันต่อ 1 สัปดาห์

ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย หมายถึง ความสามารถในการตอบถูกต้องในข้อคำถามที่ผู้ศึกษากำหนดไว้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของตัวแทนครัวเรือนหรือเจ้าบ้านตามทะเบียนราษฎร

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ครอบคลุมเนื้อหาที่นำเสนอตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน
2. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
 - 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม
 - 2.2 ทฤษฎีเชิงนิเวศวิทยาชุมชน
 - 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม
3. นโยบายและกฎหมายด้านการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย
4. ข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ในเขตเทศบาลอรัญประเทศ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน

1. ความหมายของขยะมูลฝอย

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พุทธศักราช 2535 (2535) ได้ให้ความหมายของขยะมูลฝอยไว้ว่า มูลฝอย หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น ราชบัณฑิตยสถาน (2525)

พิชิต สกุลพรหมณ์ (2535, หน้า 334) ได้ให้ความหมายของขยะ (Refuse or solid waste) หรือมูลฝอย หรือหยากเยื่อว่า หมายถึง บรรดาสิ่งของที่เสื่อมคุณภาพหรือชำรุด หรือหมดสภาพการใช้งาน หรือได้แก่บรรดาสิ่งของเศษวัสดุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากอาคาร ที่พักอาศัย สถานที่ทำการ โรงงานอุตสาหกรรม ตลาด ถนน ฯลฯ

จัญญู ยาสุมทร (2527, หน้า 137) ได้ให้ความหมายของคำว่ามูลฝอย ดังนี้ มูลฝอย หมายถึง สิ่งปฏิกูลที่เป็นของแข็ง (Solid wastes) ทั้งที่เน่าเปื่อยได้ และไม่เน่าเปื่อย ได้แก่ขยะเปียก ขยะแห้ง ขี้เถ้า ซากสัตว์ เศษสิ่งของที่ทิ้งจากอาคารบ้านเรือน ตลาด โรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ

แต่ไม่รวมสิ่งขับถ่ายจากมนุษย์

ในทางวิชาการจะใช้คำว่า “ขยะหรือมูลฝอย” (Solid waste) หมายความถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร ถ้ำ มูลสัตว์ หรือสิ่งอื่นใด ที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น และหมายความรวมถึงมูลฝอยที่ติดเชื่อมูลฝอย ที่เป็นพิษ หรืออันตรายจากชุมชนหรือครัวเรือน ยกเว้นวัสดุที่ไม่ใช้แล้วของโรงงานซึ่งมีลักษณะ และคุณสมบัติที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน (กรมควบคุมมลพิษ, 2545, หน้า 5)

สรุป ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งของที่ไม่ใช้แล้ว มีสภาพเก่าชำรุด เปื้อนเปื้อน มีทั้งชนิดเปียก และแห้ง เช่น เศษกระดาษ ถุงพลาสติก โฟม ภาชนะใส่อาหาร เศษเหล็ก โลหะ อลูมิเนียม ถ้ำ ผุ่นละอองใบไม้ เศษไม้ เศษปูนหินทราย และเศษวัสดุต่าง ๆ ที่ทิ้งจากบ้านเรือน ที่พักอาศัยโรงงาน อุตสาหกรรม

2. ประเภทของขยะมูลฝอย 10 ประเภท ขยะมูลฝอยอาจแบ่งออกได้ตามลักษณะ ส่วนประกอบของขยะมูลฝอยได้เป็น 10 ประเภท ได้แก่

2.1 ผักผลไม้ และเศษอาหาร ได้แก่ เศษผัก เศษผลไม้ เศษอาหารที่เหลือจากการปรุงอาหารและการบริโภค เช่น ข้าวสุก เปลือกผลไม้ เนื้อสัตว์ ฯลฯ

2.2 กระดาษ ได้แก่ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเยื่อกระดาษ เช่น กระดาษ หนังสือพิมพ์ ใบปลิว ถุงกระดาษ กลังกระดาษ ฯลฯ

2.3 กระดาษ ได้แก่ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเยื่อกระดาษ เช่น กระดาษ หนังสือพิมพ์ ใบปลิว ถุงกระดาษ กลังกระดาษ ฯลฯ

2.4 ผ้า ได้แก่ สิ่งทอต่าง ๆ ที่ทำมาจากเส้นใยธรรมชาติ เช่น ผ้าลินิน ขนสัตว์ ผ้าไนลอน ได้แก่ เศษผ้า ผ้าเช็ดมือ ถุงเท้า ผ้าจีวร ฯลฯ

2.5 แก้ว ได้แก่ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากแก้ว เช่น เศษกระจก ขวด หลอดไฟ เครื่องแก้ว ฯลฯ

2.6 ไม้ ได้แก่ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ ไม้ไผ่ ฟาง หญ้า เศษไม้ เช่น กลังไม้ เก้าอี้ โต๊ะ เฟอร์นิเจอร์ เครื่องเรือน ฯลฯ

2.7 โลหะ ได้แก่ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ทำจากโลหะ เช่น กระจัง ตะปู ลวด ภาชนะที่ทำจากโลหะต่าง ๆ ฯลฯ

2.8 หิน กระจัง กระจุก เปลือกหอย ได้แก่ เศษหิน เปลือกหอย กระจุกสัตว์ เช่น ก้างปลา เครื่องปั้นดินเผา เปลือกหอย กุ้ง ปู เครื่องเคลือบ ฯลฯ

2.9 ยางและหนัง ได้แก่ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากหนังและยาง ได้แก่ รองเท้า กระเป๋า ลูกบอล

2.10 วัสดุอื่น ๆ ได้แก่ วัสดุที่ไม่สามารถจัดเข้ากลุ่มต่าง ๆ ข้างต้น ประเภทของขยะมูลฝอยทั้ง 10 ประเภท สามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภท

2.10.1 ขยะมูลฝอยที่เผาไหม้ได้ ได้แก่ กระดาษ ผ้า หรือสิ่งทอ ผลไม้ เศษอาหาร พลาสติก หญ้า และไม้

2.10.2 ขยะมูลฝอยที่เผาไหม้ไม่ได้ ได้แก่ เหล็ก หรือ โลหะอื่น ๆ แก้ว หิน กระจก เบื้อง เปลือกหอย ฯลฯ

3. ปริมาณขยะมูลฝอย

ปริมาณขยะมูลฝอยขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายๆอย่าง และสามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ซึ่งผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอยจำเป็นต้อง บันทึกปริมาณขยะมูลฝอยไว้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดเก็บขนส่ง และวางแผนการปรับปรุงปฏิบัติงานหรือจัดการงบประมาณ ตลอดจนวางแผนงานในอนาคตได้

3.1 องค์ประกอบที่มีผลต่อความเปลี่ยนแปลงปริมาณของขยะมูลฝอยมีดังนี้

3.1.1 ลักษณะของชุมชน ถ้าเป็นชุมชนที่ประกอบการค้า เช่น ตลาด ศูนย์การค้า ก็จะมีขยะมูลฝอยมากกว่าชุมชนที่อยู่อาศัยและถ้าเป็นบริเวณด้านเกษตรกรรมเช่น ทำสวนปริมาณขยะมูลฝอยก็น้อยกว่าบริเวณอื่น ๆ

3.1.2 ความหนาแน่นของชุมชน บริเวณที่มีผู้อยู่อาศัยหนาแน่นปริมาณขยะมูลฝอยก็มากกว่าบริเวณที่มีผู้อยู่อาศัยน้อย ซึ่งในปัจจุบันนิยมสร้าง แฟลต ทาวน์เฮาส์ คอนโดมิเนียม บริเวณนั้น มีผู้อยู่อาศัยหลายครอบครัว ปริมาณขยะก็มีมากขึ้น

3.1.3 ฤดูกาลมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของปริมาณขยะมูลฝอยเป็นอย่างมาก เช่น ฤดูที่มีผลไม้ปริมาณขยะมูลฝอยจำพวกเปลือกผลไม้จะมากเพราะเหลือจากการบริโภคของประชาชนและยังราคาผลไม้ถูกในปีที่ผลไม้ออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมากยิ่งทำให้มีเปลือกผลไม้เหลือทิ้งในปีนั้นมากขึ้น

3.1.4 สถานะทางเศรษฐกิจ ชุมชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ย่อมมีกำลังซื้อสินค้าสูงกว่าชุมชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ จึงมีขยะมูลฝอยมากตามไปด้วย

3.1.5 อุปนิสัยของประชาชนในชุมชน ที่มีอุปนิสัยรักความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยมีปริมาณขยะมูลฝอยในการเก็บขนมากกว่าประชาชนที่มีอุปนิสัยไม่รักความเป็นระเบียบ ซึ่งจะทิ้งขยะมูลฝอยกระจัดกระจายไม่รวบรวมเป็นที่เป็นทางปริมาณขยะมูลฝอยที่จะเก็บขนจึงน้อยลง แต่ไปมากอยู่ตาม ลำคลอง ถนน ที่สาธารณะ เป็นต้น

3.1.6 การจัดบริการเก็บขนขยะมูลฝอยขององค์ประกอบนี้ก็เป็นอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงขยะมูลฝอย เพราะถ้าบริการเก็บขนดี ประชาชนก็นำขยะมูลฝอยออกมาสะดวก

จะเป็นปริมาณขยะมูลฝอยที่สูงขึ้น แต่ถ้าบริเวณการเก็บขยะมูลฝอยไม่สม่ำเสมอประชาชนก็ไม่กล้านำขยะมูลฝอยออกมาก เพราะจะทำให้ไม่สะอาดแก่ที่พักอาศัยปริมาณขยะมูลฝอยก็น้อยลงตาม

3.1.7 ความสะดวกในการเก็บขยะมูลฝอย ถ้าสภาพของท้องถิ่นไม่สะดวกที่จะให้บริการในการเก็บขนเป็นไปอย่างทั่วถึง รถขนขยะมูลฝอยไม่สามารถจะเข้าไปในชุมชนได้เนื่องจากถนน หรือตรอก ซอยแคบมากต้องใช้ภาชนะขนถ่ายอีกทอดหนึ่งก็ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยน้อยลงทั้ง ๆ ที่ข้อเท็จจริงยังมีขยะมูลฝอยเหลือจากการเก็บอีกมากก็ตาม ซึ่งถ้าจะเก็บขนหมดตามสภาพที่แท้จริงแล้วจะต้องใช้เวลามาก ถ้าเป็น ตรอกแคบและเล็กด้วยแล้ว อุปสรรคในการเก็บขนส่ง ก็ยิ่งมากตามไปด้วย (กรมควบคุมมลพิษ, 2547)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ทั้งเจ็ดข้อนี้เป็นผลกระทบต่อปริมาณขยะมูลฝอยมาก ทำให้ปริมาณที่คาดคะเนในการจัดการขยะมูลฝอยเปลี่ยนแปลงไปจากความเป็นจริง ซึ่งอาจจะเป็นปริมาณที่ต่ำหรือสูงกว่าปริมาณที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการเก็บขนหรือกำจัดได้

4. การหาปริมาณขยะมูลฝอย ในการหาปริมาณขยะมูลฝอยอาจจะหาได้ 2 ลักษณะ (นลินี บึงมูม, 2550) คือ

4.1 น้ำหนัก (Weight) โดยการชั่งน้ำหนักของขยะมูลฝอยอาจจะใช้หน่วยเมตริก คือ กรัม กิโลกรัมหรือตัน หรืออาจจะใช้หน่วยอังกฤษเป็นปอนด์ก็ได้

4.2 ปริมาตร (Volume) วิธีนี้ทำได้ง่ายกว่าโดยคิดจากปริมาตรของรถที่ บรรทุกขยะมูลฝอยอาจจะใช้เป็นลูกบาศก์เมตร ลูกบาศก์หลา ลูกบาศก์ฟุต หรือ ลูกบาศก์ลิตร ในการสำรวจหาปริมาณขยะมูลฝอยจำเป็นจะต้องหาความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณขยะมูลฝอยกับเวลาประชากรด้วย จึงนิยมใช้หน่วยเป็นกิโลกรัมต่อคนต่อวัน หรือปอนด์ต่อคนต่อวัน ถ้าเป็นหน่วยน้ำหนัก แต่เป็นหน่วยปริมาตรจะเป็นลิตรต่อคนต่อวัน หรือ ลูกบาศก์ฟุตต่อคนต่อวัน เป็นต้น

4.3 การเปรียบเทียบการหาหน่วยน้ำหนักกับหน่วยปริมาตร

4.3.1 ความยากง่ายในการวัด การวัดด้วยหน่วยน้ำหนักใช้วิธีการชั่งซึ่งต้องใช้เครื่องชั่ง โดยปกติใช้วิธีการชั่งน้ำหนักรวมของตัวรถขนขยะมูลฝอย และน้ำหนักขยะมูลฝอยที่มีเต็มคันรถแล้วจึงหักน้ำหนักของตัวรถออกเหลือเป็นน้ำหนักของขยะมูลฝอยฉะนั้นจึงต้องใช้เครื่องชั่งขนาดใหญ่ที่สามารถชั่งน้ำหนักรถขยะมูลฝอยได้ ส่วนการวัดปริมาตรนั้นใช้วิธีการวัดกระบะของรถบรรทุกที่ใส่ขยะมูลฝอย โดยจะวัดจากความยาว ความสูง ความกว้าง และความสูงของขยะมูลฝอยของรถนี้ จะมีปัญหาในการวัดมาก เพราะจะต้องเกลี่ยขยะมูลฝอยให้มีความสูงสม่ำเสมอกันตลอด จึงจะได้ปริมาณที่แน่นอน

4.3.2 ความแน่นอนของข้อมูล ข้อมูลที่ได้รับจากการชั่งจะได้ตัวเลขที่แน่นอนกว่าการวัดปริมาตร เพราะความหนาแน่นของขยะมูลฝอยมีผลอย่างมากถ้าขยะมูลฝอยมีความหนาแน่นมากย่อมจะได้รับปริมาณขยะมูลฝอยมากกว่าขยะมูลฝอยที่มีความหนาแน่นน้อยกว่าทั้ง ๆ ที่ปริมาตรที่วัดได้อาจจะเท่ากัน

4.3.3 การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ การที่เราจะหาปริมาณของขยะมูลฝอยโดยวิธีการชั่งหรือการวัดปริมาตรขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ที่จะนำขยะมูลฝอยไปกำจัดถ้ามีวิธีการกำจัดถ้าจะใช้วิธีการกำจัดแบบถมที่ถมแล้วควรจะต้องทราบปริมาณของขยะมูลฝอยเพื่อนำไปวางแผนและดำเนินการจัดหาที่ดินเพื่อจะถมขยะมูลฝอยแต่ถ้าใช้วิธีอื่น ๆ เช่น ทำปุ๋ย อาจจะต้องทราบน้ำหนักขยะมูลฝอยด้วย

5. แหล่งกำเนิดของขยะมูลฝอย ขยะมูลฝอยในชุมชนมีหลายชนิด การจำแนกประเภทของขยะมูลฝอย มีหลายลักษณะพิจารณาจากองค์ประกอบหรือแหล่งกำเนิดของขยะมูลฝอย โดยใช้แหล่งกำเนิดเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ซึ่งสามารถจำแนกออกได้ 3 ประเภท (กรมควบคุมมลพิษ, 2548, หน้า 2) คือ

5.1 ขยะมูลฝอยจากชุมชน ส่วนมากจะเป็นเศษอาหาร เศษกระดาษเศษแก้ว เศษโลหะ เศษไม้ และเศษพลาสติก เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีขยะมูลฝอยที่เป็นอันตราย เช่น ซากถ่าน ไฟฉาย แบตเตอรี่เก่า ซากหลอดฟลูออเรสเซนต์ และกระป๋องสารเคมีต่าง ๆ ที่ใช้ในบ้าน เป็นต้น

5.2 ขยะมูลฝอยจากโรงงานอุตสาหกรรม จะมีทั้งที่เป็นอันตราย เช่น กากสารเคมี และสารประกอบที่มีโลหะหนักต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีขยะมูลฝอยที่ไม่เป็นอันตรายที่เกิดจากกิจการในส่วนของสำนักงานและโรงอาหารของโรงงาน เช่น เศษวัสดุเหลือทิ้ง เศษอาหาร เป็นต้น

5.3 ขยะมูลฝอยจากการเกษตรกรรม มีทั้งที่เป็นซากพืช ซากสัตว์ และเศษภาชนะที่ใช้บรรจุป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น

6. ลักษณะของขยะมูลฝอย ลักษณะที่สำคัญของขยะมูลฝอยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ (พิชิต สกฤพรหมณ์, 2535, หน้า 45) ได้แก่

6.1 ลักษณะทางกายภาพที่สำคัญของขยะมูลฝอย ได้แก่ องค์ประกอบทางกายภาพ ความชื้น และความหนาแน่นของขยะมูลฝอย

6.1.1 องค์ประกอบทางกายภาพ จำแนกตามชนิดของสิ่งของต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นมาเป็นขยะมูลฝอยทั้งหมด เช่น กระดาษ ผ้า เศษอาหาร เศษหญ้า ไม้ พลาสติก ยาง โลหะ แก้ว อิฐ หิน กรวด กระจัง

6.1.2 ความชื้นของขยะมูลฝอย หมายถึง น้ำหนักของขยะมูลฝอยที่หายไป เมื่อนำตัวอย่างขยะมูลฝอยไปทำให้แห้งที่อุณหภูมิ 100-105 องศาเซลเซียส มีหน่วยเป็นเปอร์เซ็นต์

ของน้ำหนักน้ำที่ประกอบอยู่ในขณะมูลฝอย หรือน้ำหนักของขยะมูลฝอยที่หายไปโดยเทียบกับ น้ำหนักของตัวอย่างของขยะมูลฝอยที่ชั่งได้ในครั้งแรกก่อน ที่จะนำขยะมูลฝอยไปทำให้แห้ง

6.1.3 ความหนาแน่นของขยะมูลฝอย หมายถึง ความหนาแน่นปกติ ได้แก่ มวลต่อหนึ่งหน่วยปริมาตรของขยะมูลฝอยในภาวะปกติโดยไม่มีกรด หรือบีบขยะมูลฝอย ให้ผิดไปจากธรรมชาติ

6.2 ลักษณะทางเคมีที่สำคัญของขยะมูลฝอย ได้แก่ องค์ประกอบทางเคมี ปริมาณน้ำ ปริมาณสารที่เผาไหม้ได้และปริมาณเถ้า และค่าความร้อนของขยะมูลฝอย

6.2.1 องค์ประกอบทางเคมี ได้แก่ คาร์บอน ไนโตรเจน ไฮโดรเจน ออกซิเจน ซัลเฟอร์ และคลอรีน

6.2.2 ปริมาณน้ำ ปริมาณสารที่เผาไหม้ได้และปริมาณเถ้า โดยทั่วไปแล้ว ปริมาณ น้ำที่มีอยู่ในขยะมูลฝอยนั้นแบ่งออกเป็น 2 ส่วน

6.2.2.1 น้ำที่อยู่ในขยะมูลฝอยเองเป็นน้ำที่มีอยู่ในพืชผัก เศษอาหาร น้ำในลักษณะนี้ มีปริมาณประมาณ $1/2$ ถึง $2/3$ ของปริมาณน้ำทั้งหมดของขยะมูลฝอย

6.2.2.2 น้ำที่ติดอยู่ภายนอก ได้แก่ น้ำฝนน้ำที่ออกจากเศษอาหาร ซึ่งโดยทั่วไป จะมีปริมาณ $1/2$ ถึง $1/3$ ของปริมาณน้ำทั้งหมดและขยะมูลฝอย ปริมาณสารที่เผาไหม้ได้ หมายถึง ส่วนของขยะมูลฝอยที่สามารถคิด ไฟและถูกเผาไหม้ได้ ส่วนปริมาณเถ้า หมายถึง ส่วนของ ขยะมูลฝอยที่เหลือจากการเผาไหม้

6.3 ค่าความร้อนของขยะมูลฝอย หมายถึง ปริมาณความร้อนที่เกิดขึ้นจากการสันดาป เชื้อเพลิงที่เป็นขยะมูลฝอยกับอากาศ ปกติแล้วขยะมูลฝอยจะมีน้ำและไฮโดรเจนอยู่ในรูปของ องค์ประกอบทางเคมี ซึ่งไฮโดรเจนจะทำปฏิกิริยากับออกซิเจนเกิดเป็นน้ำในเตาเผาในขณะที่ทำ การเผาขยะมูลฝอยในเตาเผา ซึ่งทำให้ปริมาณความร้อนที่เกิดจากการเผาไหม้ขยะมูลฝอยนั้น ลดลงด้วยสาเหตุดังกล่าว ค่าความร้อนที่ได้จากการเผาขยะมูลฝอยซึ่งปริมาณน้ำและไฮโดรเจน อยู่ด้วยนี้เรียกว่า Lower calorific value

7. ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดขยะมูลฝอย

7.1 ลักษณะภูมิประเทศของท้องถิ่น มีความสำคัญต่อการเกิดขยะมูลฝอยเป็น อย่างมากเพราะมีส่วนสำคัญต่อการประกอบอาชีพหลักของประชาชนในท้องถิ่นนั้น และทำให้มีผล แดกต่างของการเกิดขยะมูลฝอยทั้งในด้านปริมาณและองค์ประกอบ เช่น ในท้องถิ่นที่มีพื้นที่ราบลุ่ม แม่น้ำท่วมเหมาะต่อการปลูกข้าว องค์ประกอบมูลฝอยอาจเป็นพวกเศษหญ้า และฟางข้าว มากกว่า มูลฝอย มากกว่าขยะมูลฝอยชนิดอื่น เป็นต้น

7.2 ฤดูกาลต่าง ๆ มีความแปรผันใน เรื่อง ภูมิอากาศซึ่งมีผลกระทบต่อ การประกอบอาชีพของประชาชน และทำให้มีผลต่อการเกิดขยะมูลฝอยในช่วงแต่ละฤดูกาลต่างกัน ออกไป เช่น ในฤดูกาลที่มีผลไม้มากช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคม ของประเทศไทย ทำให้ขยะมูลฝอยที่เป็นชิ้นส่วนของผลไม้ เช่น เปลือกทุเรียน เปลือกเงาะ เปลือกมังคุด เป็นต้น หรือในช่วงฤดูร้อนประชาชนนิยม ไปเที่ยวพักผ่อนตามสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยในสถานที่ท่องเที่ยวมากขึ้น

7.3 ลักษณะอุปนิสัยของประชาชนในท้องถิ่น ถ้ามีความประหยัดมัธยัสถ์รู้จักแยกประเภทมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น การนำกระดาษหนังสือกลับมาพับถูกระดาษก่อนนำไปขาย หรือการนำขวดแก้วที่ใช้แล้วมาล้างให้สะอาดเพื่อบรรจุน้ำดื่มไว้ภายในบ้าน ซึ่งอุปนิสัยดังกล่าวจะทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยน้อยลง และองค์ประกอบของขยะมูลฝอยก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย

7.4 สถานการณ์ดำรงชีวิตของประชาชน เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเกิดขยะมูลฝอยทั้งในด้านปริมาณและองค์ประกอบ เนื่องจากถ้ากลุ่มประชาชนมีกำลังทรัพย์มากพอที่จะจับจ่ายซื้อสิ่งของได้มากก็ย่อมเป็นผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยมาก องค์ประกอบมูลฝอยก็มีความแตกต่างกันได้มากมาย อาจมีทั้งมูลฝอยที่เป็นชิ้นใหญ่ เช่น เฟอร์นิเจอร์ อุปกรณ์เครื่องเสียง เครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ในชุมชนที่มีรายได้ต่ำอาจนำกลับไปซ่อมแซมแล้วนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้

7.5 ความถี่ของการบริการเก็บรวบรวมมูลฝอย มีส่วนสำคัญทำให้เกิดปริมาณขยะมูลฝอยมากหรือน้อยได้อย่างมาก เพราะถ้าหากมีการเก็บมูลฝอยได้โดยไม่ต้องกลัวชานะ แต่ถ้ามีการบริการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยไม่บ่อยทำให้มีปริมาณขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมไว้ในบ้านตักค้างอยู่มากทำให้มีความพยายามที่จะนำขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นซึ่งไม่มีที่กักเก็บเพียงพอกลับไปใช้ประโยชน์อื่น เช่น การนำเศษอาหารไปเลี้ยงสัตว์เลี้ยง การกำจัดเศษใบไม้ใบหญ้า ด้วยการเผากลางแจ้ง ฯลฯ ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยน้อยลง

7.6 กฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับที่รัฐหรือองค์กรท้องถิ่นกำหนดขึ้นเพื่อบังคับใช้กับชุมชนในเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยมีบทบาทสำคัญต่อทั้งปริมาณและองค์ประกอบของขยะมูลฝอย ตัวอย่างเช่น ถ้ามีการออกกฎหมายข้อบังคับไม่ให้มีการใช้โฟม ในการบรรจุอาหาร ก็จะ ไม่ทำให้ขยะมูลฝอยมีโฟมอยู่มากมาย หรือการออกกฎหมายไม่ให้ประชาชนทิ้งขยะมูลฝอยในที่สาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแหล่งน้ำลำธารก็ทำให้ขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมได้มีปริมาณมากขึ้น

8. ผลเสียและปัญหาที่เกิดจากขยะมูลฝอย ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากชุมชน หากไม่มีการเก็บและกำจัดอย่างถูกต้องและเหมาะสม จะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ต่อชุมชนปัญหาที่สำคัญ คือ (พิชิต สกกุลพราหมณ์, 2535, หน้า 197-198)

8.1 ภาวะมลพิษขยะมูลฝอยเป็นสาเหตุที่สำคัญมากอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหามลพิษดิน มลพิษน้ำและมลพิษอากาศ เนื่องจากขยะมูลฝอยที่ขาดการเก็บรวบรวม หรือมีการกำจัดที่ไม่ถูกต้อง ปล่อยทิ้งค้างไว้ในพื้นที่ของชุมชนในปริมาณมาก จะทำให้มีความสกปรกหรืออาจมีสารพิษตกค้างบนดิน ทำให้เกิดมลพิษดิน เมื่อมีการชะล้างลง ไปสู่แหล่งน้ำจะทำให้น้ำเสีย นอกจากนี้ขยะที่หมักหมมไว้นั้น ยังทำให้เกิดมลพิษทางอากาศจากกลิ่นเหม็น ที่เกิดจากการเน่าเปื่อยและการ

8.2 แหล่งเพาะพันธุ์ของเชื้อโรคและแมลงนำโรค เนื่องจากการมีปริมาณขยะมูลฝอยปริมาณมากกองอยู่รวมกัน ขาดการกำจัดที่ต้องตามหลักสุขาภิบาล มีโอกาสให้เชื้อโรคต่าง ๆ ขยายพันธุ์รวดเร็วขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงต่าง ๆ และหนูที่เป็นพาหะนำโรคมารบกวนอีกด้วย

8.3 การเสี่ยงต่อสุขภาพชุมชนที่ขาดการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องจะทำให้ประชาชนเสี่ยงต่อการเป็นโรคต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น เนื่องจากมีแมลงวันและสัตว์ที่เป็นพาหะมีจำนวนมากขึ้น

8.4 การสูญเสียทางเศรษฐกิจ การเก็บรวบรวมและการกำจัดไม่ถูกต้องก่อให้เกิดผลเสียทางด้านเศรษฐกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น การทิ้งลงในแหล่งน้ำจนน้ำเน่าเสียจะทำให้สัตว์ลดลง ประชาชนขาดแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายในการซื้อน้ำสะอาด หรือไม่สามารถจับสัตว์น้ำ ผลผลิตทางการเกษตรลดลง จากปัญหาน้ำเน่าเสีย จึงเกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจ ในวงกว้าง เป็นต้น

8.5 ทำให้ชุมชนขาดความสวยงาม การเก็บรวบรวมและการกำจัดขยะมูลฝอยที่ดี จะช่วยให้ชุมชนเกิดความสะอาดสวยงาม มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยอัดแสดงถึงความเจริญและวัฒนธรรมของชุมชนนั้น หากมีการเก็บรวบรวมไม่ดี จะทำให้เกิดความสกปรกไม่น่าดู ขาดความสวยงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยสลายตัวของอินทรีย์สาร

8.6 ก่อให้เกิดความรำคาญ การกำจัดขยะมูลฝอยไม่หมดหรือมีขยะมูลฝอยตกค้าง จะทำให้เกิดการเน่าเปื่อยส่งกลิ่นเหม็น รบกวน หรือมีสุนัขและสัตว์อื่น ๆ คู้เจี้ย ทำให้ขยะมูลฝอยกระจายสกปรกต่อชุมชน จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความรำคาญต่อชุมชน

9. กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน (นันทพร มณีรัตน์, หน้า 2551) หมายถึง แนวทางการแก้ไขปัญหามูลฝอยในครัวเรือน ในปัจจุบันนิยมใช้แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยครบวงจร ซึ่งเน้นรูปแบบของการวางแผนจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สามารถ

ปริมาณขยะมูลฝอยที่จะส่งเข้าไปทำลายด้วยระบบต่าง ๆ ให้น้อยที่สุด สามารถนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนของการใช้ซ้ำ และแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ รวมถึงการกำจัดที่ได้ผลพลอยได้ เช่น ปุ๋ยหมักหรือพลังงาน โดยสรุปวิธีการดำเนินการตามแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจรมี ดังนี้

9.1 การลดปริมาณขยะมูลฝอย รณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการลดการผลิตมูลฝอยในแต่ละวัน

9.1.1 ลดการทิ้งบรรจุภัณฑ์โดยการใช้สินค้าชนิดเติมใหม่ เช่น ผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน น้ำยาทำความสะอาดและถ่านไฟฉายชนิดชาร์ตใหม่

9.1.2 เลือกใช้สินค้าที่มีคุณภาพมีหีบบรรจุภัณฑ์น้อย อายุการใช้งานยาวนาน แล้วตัวสินค้าไม่มีมลพิษ

9.1.3 การลดใช้วัสดุกำจัดยาก เช่น โฟมบรรจุอาหาร และถุงพลาสติก

9.2 จัดระบบการรีไซเคิล หรือการรวบรวมเพื่อนำไปสู่การแปรรูปเพื่อใช้ใหม่

9.2.1 รณรงค์ให้ประชาชนแยกของเสียนำกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์อีกครั้ง เช่น กระดาษ พลาสติก และ โลหะ นำไปใช้ซ้ำ นำไปขาย หรือนำกลับไปแปรรูปและนำมาใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ขยะเศษอาหารนำมาทำปุ๋ย ในรูปแบบปุ๋ยน้ำหรือปุ๋ยหมักเพื่อใช้ในชุมชน

9.2.2 จัดระบบที่เอื้อต่อการทำขยะรีไซเคิล

9.2.2.1 จัดภาชนะ (ถุง/ ถัง) แยกประเภทขยะมูลฝอยที่ชัดเจน และเป็นมาตรฐาน

9.2.2.2 จัดระบบวิธีการเก็บโดย

9.2.2.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเอง โดยการจัดเก็บแบ่งเวลาการเก็บ เช่น หากแยกขยะเป็นถุง 4 ถุง ขยะย่อยสลายได้ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะทั่วไป ให้จัดเก็บขยะย่อยสลายและขยะทั่วไปทุกวัน ส่วนขยะรีไซเคิลและขยะอันตราย อาจจัดเก็บสัปดาห์ละครั้งหรือตามความเหมาะสม

9.2.2.4 จัดกลุ่มประชาชนที่มีอาชีพรับซื้อของเก่าให้ช่วยเก็บขยะรีไซเคิล ในรูปแบบของการรับซื้อ โดยการแบ่งพื้นที่ในการจัดเก็บและกำหนดเวลาให้เหมาะสม

9.2.2.5 ประสานงานกับร้านค้าที่รับซื้อของเก่าที่มีอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง ในการรับซื้อขยะรีไซเคิล

9.2.2.6 จัดระบบการเกิดแหล่งกำจัดขยะขนาดใหญ่ เช่น ตลาดโรงเรียน สถานที่ราชการ ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น

9.3 จัดกลุ่มอาสาสมัครหรือชมรมหรือนักเรียนให้มีกิจกรรม/ โครงการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ เช่น โครงการขยะรีไซเคิลแลกสิ่งของ เช่น ไข่ ต้นไม้ รองเท้า เสื้อผ้า โครงการทำปุ๋ยน้ำ ปุ๋ยอีมัม ขยะหอม ปุ๋ยหมัก โครงการตลาดนัดขยะรีไซเคิล โครงการธนาคารวัสดุเหลือใช้ โครงการร้านค้าสินค้ารีไซเคิล

9.4 จัดตั้งศูนย์รีไซเคิล หากพื้นที่ที่ปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นในแต่ละวันเป็นปริมาณมาก ๆ อาจจะมีการจัดตั้งศูนย์คัดแยกขยะมูลฝอยซึ่งสามารถจะรองรับจากชุมชนใกล้เคียงหรือรับซื้อจากประชาชนโดยตรง ซึ่งอาจจะให้เอกชนลงทุนหรืออาจให้สัมปทานเอกชนก็ได้

10. การจัดการขยะมูลฝอย กรมควบคุมมลพิษ (2544, หน้า 11-14) ได้กำหนดวิธีการจัดการขยะมูลฝอยโดยมีขั้นตอนดังนี้

10.1 การคัดแยกขยะมูลฝอย ได้มีขั้นตอนก่อนนำทิ้งและการใช้ประโยชน์อย่างมากบ้างน้อยบ้าง ตามแต่วิธีและส่วนประกอบ อาจจะเป็นประโยชน์ทางด้านวัสดุด้านพลังงานหรือในด้านการปรับปรุงคุณภาพของพื้นที่ดิน ดังนั้นแนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบันจึงมีใช้เพียงแต่กำจัด หรือทำลายให้หมดไปแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องพยายามทำให้เกิดประโยชน์ตอบแทนให้มากที่สุดในเวลาเดียวกัน ซึ่งการคัดแยกประเภทของขยะมูลฝอยเพื่อนำส่วนที่ใช้ประโยชน์ได้กลับมาใช้ใหม่ หรือเข้าสู่กระบวนการเพื่อผลิตสิ่งใหม่ ๆ นอกจากจะเกิดประโยชน์ตอบแทนแล้ว ยังเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและได้ประโยชน์สูงสุดด้วย

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบขยะมูลฝอยในประเทศไทยจะพบว่า ประกอบด้วยพวกเศษกระดาษ และพลาสติก ประมาณร้อยละ 20 เศษขวด แก้ว โลหะ อลูมิเนียม ฯลฯ ประมาณร้อยละ 6 ซึ่งขยะมูลฝอยเหล่านี้ย่อยสลายได้ยาก หรือไม่ย่อยสลายเลย ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งในการจัดการขยะมูลฝอย ดังนั้นหากมีการนำเอาวัตถุเหล่านี้กลับมาใช้ประโยชน์อีกครั้ง ก็อาจจะช่วยลดปริมาณวัตถุที่จะต้องกำจัดลงได้กว่าร้อยละ 70 จะเป็นการช่วยลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะมูลฝอยตลอดจนค่าใช้จ่ายในการควบคุมป้องกันมิให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมอันเนื่องจากขยะมูลฝอยได้อีกทางหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนอีกด้วย สำหรับในเขตเทศบาล มีการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยโดยเจ้าของเคหะสถาน เจ้าของร้านอาหารหรือภัตตาคาร เจ้าหน้าที่เก็บขนขยะมูลฝอยหรือผู้ซุกขยะมูลฝอยเป็นต้น จากการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยของเทศบาล หรือสุขาภิบาลทั่วประเทศโดยสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2523-2532 พบว่า เจ้าของเคหะสถาน ได้ขายมูลฝอยที่คัดแยกได้ เช่น ขวด กระดาษ พลาสติก ฯลฯ แก่สามล้อรับซื้อของเก่า เจ้าของร้านอาหารได้ขายเศษอาหารแก่ผู้ประกอบการเลี้ยงสัตว์ รวมทั้งขายขวดแก้ว แก่สามล้อรับซื้อของเก่า และร้านค้าของเก่า เจ้าหน้าที่เก็บขยะมูลฝอย ผู้ซุกขยะมูลฝอย

ได้ทำการคัดแยกขยะมูลฝอยที่คัดแยกได้แล้ว ไปขายแก่ร้านรับซื้อของเก่ารายย่อย หรือร้านค้าของเก่าเป็นต้น ซึ่งจากการสำรวจการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล โดย สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติในปี พ.ศ. 2532 พบว่า เจ้าหน้าที่เก็บขนมูลฝอย และผู้ซุกขุมมูลฝอยของเทศบาลต่าง ๆ ทั่วประเทศ จำนวน 132 เทศบาล สามารถคัดแยกมูลฝอยไปขายแก่ร้านรับซื้อของเก่ารายย่อยหรือร้านรับซื้อของเก่าทั่วไป คิดเป็น จำนวน 2.85 % ของจำนวนของขยะมูลฝอยที่เก็บขนได้ โดยมีเทศบาลทุกเทศบาลมีการดำเนินการในลักษณะนี้ ทำให้ปริมาณของขยะมูลฝอยที่จะถูกเก็บขน เพื่อนำไปกำจัดครั้ง สุดท้ายลดลง เนื่องจากสามารถนำขยะมูลฝอยที่ใช้ประโยชน์ได้จำนวนหนึ่งกลับไปใช้ ซึ่งจะเป็นผลให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเก็บขนขยะมูลฝอย และมีเวลาในการเก็บขนขยะมูลฝอยได้อย่างทั่วถึงอีกด้วย การคัดแยกประเภทขยะมูลฝอย ทำให้สามารถวางแผนในการกำจัดขยะมูลฝอยครั้งสุดท้ายได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ อาทิเช่น

ขยะมูลฝอยสด ซึ่งได้แก่ เศษพืชผัก ผลไม้ เศษอาหาร ฯลฯ สามารถนำไปกำจัดโดยการหมักทำปุ๋ยได้ (Compost) หรือนำไปกำจัด โดยวิธีฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary landfill)

ขยะแห้งและเศษกระดาษ ซึ่งได้แก่ กิ่งไม้ ใบไม้ ใบหญ้า เศษกระดาษที่ใช้แล้ว สามารถนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ (Recycle) โดยเป็นวัตถุดิบในการผลิตเยื่อกระดาษ เพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

พลาสติก ได้แก่ ถุงพลาสติกที่ไม่สะอาด นำไปกำจัดโดยการอัดแท่ง แล้วนำไปปรับปรุงพื้นที่ เช่น นำไปถมที่ลุ่ม แต่จะมีปัญหาในการย่อยสลาย สำหรับพลาสติกชิ้นใหญ่หรือพลาสติกหนา ขวดบรรจุน้ำมัน ขวดบรรจุนม เป็นต้น สามารถนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ได้

ขวดแก้ว ได้แก่ ขวดบรรจุเครื่องดื่ม เศษแก้ว ฯลฯ กำจัดโดยการนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่ หรือส่วนที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อีก ก็นำไปกำจัดโดยวิธีฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล

เหล็กและโลหะต่าง ๆ ได้แก่ เหล็กหนาหรือบาง กระป๋องอลูมิเนียมบรรจุน้ำอัดลม กรอบมุ้งลวดอลูมิเนียม ลวดทองแดง เป็นต้น กำจัดโดยการนำกลับไปใช้ประโยชน์ใหม่

10.2 การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย เป็นงานสำคัญอันดับแรกที่จะต้องได้รับการจัดระบบ และวางรูปแบบของการเก็บรวบรวมให้ถูกต้องเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ จึงจะสามารถลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากขยะมูลฝอยลงได้ นอกจากนั้นแล้ว ระบบการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดจะเกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์โดยตรงกับวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยอีกด้วย ระบบที่นิยมนำมาใช้คือ

10.2.1 ระบบถังขยะใบเดียว (One-can system) ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทุกชนิดรวมใส่ลงในถังขยะเพียงใบเดียว ดังนั้นขยะมูลฝอยที่จะต้องนำไปกำจัดจึงเป็น “ขยะผสม” (Mixed refuse) ซึ่งเหมาะสมที่จะนำไปใช้กำจัดด้วยวิธีที่เรียกว่า การกลบฝังดินอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary landfill) ถ้าใช้กับวิธีอื่น ๆ มีความสิ้นเปลืองและไม่คุ้มค่าเท่าที่ควร

10.2.2 ระบบถังสองใบ (Two-can system) การใช้ถังขยะสองใบสำหรับการเก็บรวบรวมขยะ โดยทั่วไปนิยมให้ระบบการคัดแยกขยะสดไว้ต่างหาก ทั้งนี้เพื่อที่จะสามารถจัดเก็บรวบรวมและกำจัดได้อย่างเหมาะสมและประหยัด กล่าวคือ ขยะสดเกิดการเน่าบูดและส่งกลิ่นเหม็นรำคาญได้โดยง่าย ส่วนขยะแห้งที่เก็บไว้ต่างหากนั้น ก็อาจจะเก็บจนเพียงสัปดาห์ละ 1 ครั้ง จึงช่วยให้ลดปริมาณขยะและอัตราความถี่ของการจัดเก็บลงได้เป็นอย่างดี ข้อเสียของระบบสองถังก็คือความสิ้นเปลืองค่าถังขยะเพิ่มมากขึ้น และต้องเตรียมชุมชนให้มีความพร้อมในการปฏิบัติตาม และการให้ความร่วมมือ แต่ถ้าขาดความร่วมมือจากประชาชนก็จะไม่เกิดผลดีในทางปฏิบัติ โดยปัญหาที่มักพบอยู่เสมอ ๆ คือ การไม่คัดแยกขยะประชาชนยังมีการทิ้งขยะแบบรวมถังทั้งสองถังเหมือนเดิม

10.2.3 ระบบถังสามใบ (Three-can system) หมายถึง การใช้ถังขยะสามใบเพื่อแยกทิ้งขยะตามชนิดของขยะมูลฝอยให้ถูกต้อง เช่น การแยกทิ้งขยะสด ขยะแห้ง และขยะที่เผาไหม้ไม่ได้ระบบถังสามใบนี้แม้ว่าจะต้องสิ้นเปลืองถังขยะเพิ่มมากขึ้นก็ตาม แต่ก็จะช่วยทำให้สามารถแยกชนิดของขยะมูลฝอย ไม่ให้ปะปนกัน ทำให้ง่ายต่อการบริการจัดเก็บและช่วยทำให้การนำไปจัดการได้สะดวกตามวิธีการ

10.3 การกำจัดขยะมูลฝอย การกำจัดขยะมูลฝอยในเขตเมือง มีได้หลายวิธีการที่ชุมชนใดจะเลือกใช้วิธีใด ย่อมขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละชุมชน แต่โดยทั่วไปการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาล มีอยู่ 3 วิธี ดังนี้

10.3.1 การกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการเผา (Incineration) เป็นระบบที่ใช้ขจัดความเป็นพิษของขยะมูลฝอย หรือทำให้ขยะมูลฝอยหมดอันตราย และลดปริมาณขยะมูลฝอยด้วยโดยใช้เตาเผาที่อุณหภูมิไม่ต่ำกว่า 800 องศาเซลเซียส เพื่อให้เกิดการเผาไหม้ที่สมบูรณ์และยังต้องมีระบบกำจัดมลพิษของไอเสีย ก่อนระบายทางปล่องการกำจัดเผาไหม้ ที่สมบูรณ์และยังต้องมีระบบกำจัดมลพิษของไอเสียก่อนระบายออกจากทางปล่อง การกำจัดขยะมูลฝอย โดยวิธีนี้จะเสียค่าใช้จ่ายสูงนอกจากจะใช้กำจัดขยะมูลฝอยทั่วไปแล้ว วิธีนี้ยังเหมาะสมสำหรับการกำจัดขยะมูลฝอยที่มีเชื้อโรคจากโรงพยาบาล และของเสียที่มีพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่เป็นสารอินทรีย์ เช่น พวกตัวทำละลาย และน้ำมันที่ใช้แล้ว หรือจำพวกยาฆ่าแมลงที่เป็นสารอินทรีย์สังเคราะห์ แต่ทั้งนี้จะต้องใช้ระดับของอุณหภูมิให้สูงเพียงพอที่จะเผาไหม้ หรือทำลายพิษของเสียแต่ละชนิด

10.3.2 การหมักทำปุ๋ย (Composting) เป็นระบบที่ใช้วิธีการย่อยสลายขยะมูลฝอยที่สามารถย่อยสลายได้ โดยทำให้ขนาดเล็กลง ก่อนนำไปหมักสลายตัวทางชีวเคมี เพื่อให้อาหารพืชที่ค่อนข้างคงรูป เรียกว่า ปุ๋ย (Compost or humour-like material) ซึ่งเป็นลักษณะเป็นสีน้ำตาลเข้มเกือบดำ มีความร่วนซุยสูง และมีประสิทธิภาพในการอุ้มน้ำได้ดี ซึ่งอาจนำไปผสมอาหารของพืชให้ได้สูตรบำรุงต้นไม้ตามต้องการได้ดี วิธีการหมักทำปุ๋ยอาจใช้การกองขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายได้บนพื้น เป็นกองเล็ก แล้วกลับพลิกขยะมูลฝอยเป็นครั้งคราว เพื่อให้ออกซิเจนสามารถแทรกเข้าไปในกองขยะมูลฝอยมากที่สุด หรือใช้เครื่องจักรกลช่วย เช่น ทำเป็นถาดเจาะรูหลาย ๆ ชั้น แล้วเทกลับขยะมูลฝอยจากชั้นบนลงมาในชั้นถัดมาในแต่ละวัน

10.3.3 การกำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีกลบฝังดินอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) เป็นการกำจัดขยะมูลฝอยโดยการบดอัดขยะมูลฝอยด้วยเครื่องจักรกล เพื่อให้ขยะมูลฝอยยุบตัวหรือมีความหนาแน่นมากขึ้น เสร็จแล้วทำการบดอัดปิดทับด้วยวัสดุกลบ (Cover material) หรือดินที่มีความเหมาะสม ซึ่งได้แก่ดิน และทรายผสมกัน ความหนาของดินที่ปิดทับขยะมูลฝอยชั้นสุดท้าย จะต้องมีความหนาน้อยกว่า 60 เซนติเมตร เพื่อให้สามารถปลูกต้นไม้บนดินชั้นสุดท้ายได้ ขยะมูลฝอยที่ถูกฝังกลบจะเกิดการย่อยสลายให้ก๊าซมีเทน และคาร์บอน ไดออกไซด์เมื่อเวลาผ่านไป โดยจะเกิดขึ้นมากในช่วงเวลา 3-5 ปี เนื่องจากก๊าซมีเทนสามารถติดไฟได้ ดังนั้น จึงต้องทำท่อระบายก๊าซให้ระบายออกสู่บรรยากาศ นอกจากนั้นยังมีน้ำเสียที่เก็บน้ำฝนที่ซึมผ่านชั้นขยะมูลฝอยทำให้เกิดน้ำเสียจากการชะล้างขยะมูลฝอย ขึ้นได้ จึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการบำบัดน้ำเสียที่เกิดจากการกำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีฝังกลบนี้ด้วย

ในกรณีทำการกลบฝังของเสียที่เป็นอันตราย จำเป็นต้องมีการปูพื้นกันบ่อด้วยแผ่นพลาสติกเพื่อป้องกันการซึมของน้ำเสียจากขยะมูลฝอยที่มีสารพิษลงสู่ชั้นน้ำใต้ดิน และต้องมีการตรวจสอบคุณภาพของน้ำใต้ดินในบริเวณใกล้เคียงอย่างสม่ำเสมอ

ส่วนขยะมูลฝอยอีกประเภทหนึ่งที่จัดให้เป็นขยะมูลฝอยอันตราย (Hazardous waste) เป็นขยะที่มีพิษภัยต่อคนและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากอาจมีสารพิษ ปนเปื้อนเชื้อโรค สารเคมีหรือสารกัมมันตรังสี ที่อาจจุดไฟติดและระเบิดขึ้น จำเป็นจะต้องมีระบบการจัดการอย่างถูกวิธี ปัจจุบันขยะมูลฝอยจากบ้านเรือน มักมีวัตถุมีพิษปะปนมาด้วย ได้แก่ อุปกรณ์น้ำยาทำความสะอาด อุปกรณ์ดูแลรักษารถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า หลอดฟลูออเรสเซนต์ และถ่านไฟฉาย และเวชภัณฑ์ ซึ่งเฉลี่ยแล้วบ้านพักอาศัยแต่ละหลังทำให้เกิดขยะอันตรายถึงเดือนละ ประมาณ 0.5 กิโลกรัม ครั้งหนึ่งของจำนวนนี้ เป็นพวกเครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับไฟฟ้า แสดงว่าขยะมูลฝอยอันตรายอาจก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพอนามัยได้ หากกำจัดไม่ถูกวิธี บำรุง รื่นบรรเทิง (ม.ป.ป.

อ้างอิงใน กรมควบคุมมลพิษ, 2544, หน้า 11-14) ได้กล่าวถึงผลกระทบที่จะเกิดกับคนที่ได้รับสารพิษจากขยะมูลฝอยอันตราย ดังนี้

พิษจากแมงกานีส พบได้จากถ่านไฟฉาย ตะกอนสี เครื่องเคลือบดินเผา ฯลฯ มีผลต่อสุขภาพ คือ ปวดศีรษะ ง่วงนอน อ่อนเพลีย ซึมเซา อารมณ์แปรปรวน ประสาทหลอน เกิดตะคริวที่แขนขา สมองสับสัน สมองอึกเสบ

พิษจากสารปรอท พบได้จากหลอดฟลูออเรสเซนต์ หลอดนีออน ยาฆ่าแมลงกระจกส่องหน้า มีผลต่อสุขภาพ คือ ทำให้เกิดระคายเคืองต่อผิวหนัง เหงือกบวม อักเสบ เลือดออกง่าย ปวดท้อง ท้องร่วงรุนแรง กล้ามเนื้อกระตุก หงุดหงิด พิษจากตะกั่ว พบได้จากแบตเตอรี่รถยนต์ ยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช ฯลฯ มีผลต่อสุขภาพคือ ปวดศีรษะ อ่อนเพลีย ตัวซีด ปวดท้อง ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ มีอาการทางสมอง ความจำเสื่อม ชักกระตุก หมดสติลง

พิษภัยจากฟอสฟอรัส พบได้จากยาเบื่อหนู ตะกอนสี ฯลฯ มีผลต่อสุขภาพ คือ เหงือกบวม เยื่อปากอักเสบ สารเคมีประเภทอื่น ๆ เช่น สเปรย์ ยาฆ้อมम्म น้ำยาทาเล็บ และน้ำยาล้างเล็บที่หมดสภาพ ฯลฯ มีผลต่อสุขภาพ คือ เกิดการระคายเคืองต่อผิวหนัง และปวดศีรษะ หายใจขัด เป็นลม นอกจากนี้แล้ว การกำจัดมูลฝอยอันตราย อย่างไม่ถูกต้องเหมาะสม อาจก่อให้เกิดปัญหาขยะยาวได้ คือ สามารถสะสมอยู่ในดิน และน้ำได้เป็นเวลานาน เกิดการปนเปื้อนน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินที่ใช้ในการอุปโภคบริโภค สะสมอยู่ในพืชและสัตว์ที่เป็นอาหารของคน สะสมอยู่ในเนื้อเยื่อของคนและลูกหลานจนถึงขั้นอันตรายต่อชีวิต ทำให้เกิดโรคในสัตว์เลี้ยงหรือทำให้ผลิตผลทางการเกษตรลดลงและอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม สำหรับการปฏิบัติของประชาชนในการแก้ไขปัญหา สามารถทำได้ดังนี้

1. ควรมีการคัดแยกขยะมูลฝอยอันตรายออกจากมูลฝอยทั่วไปเสียก่อนโดยเก็บไว้ให้เป็นสัดส่วนและปลอดภัย เช่น แบตเตอรี่หรือถ่านไฟฉายที่ใช้แล้ว ควรเก็บรวบรวมใส่ถุงแล้วแยกทิ้งต่างหากจากมูลฝอยทั่วไป และควรเลือกใช้แบตเตอรี่ที่สามารถนำมารีชาร์จไฟได้ เพื่อเป็นการลดปริมาณมูลฝอยและรักษาสภาพแวดล้อม
2. กระจบองสีสเปรย์ น้ำหอม น้ำยาปรับอากาศ หรือยาฆ่าแมลงต่าง ๆ ต้องแน่ใจว่าใช้หมดแล้วจริง จึงจะนำไปทิ้ง เพราะสามารถระเบิดหรือติดไฟได้
3. พยายามนำขยะมูลฝอยอันตรายหมนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่เท่าที่จะเป็นไปได้ ทั้งนี้นอกจากจะเป็นการประหยัดแล้วยังจะสามารถช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยอันตราย
4. นำขยะมูลฝอยอันตรายให้เทศบาลหรือสุขาภิบาลเผาในเตาที่มีการควบคุมความร้อนให้อยู่ในเกณฑ์ที่สามารถทำลายสารพิษนั้น ๆ ได้ พร้อมทั้งกำจัดส่วนที่เป็นขี้เถ้าให้ถูกต้อง

5. ในกรณีที่ไม่สามารถนำขยะมูลฝอยอันตรายส่งให้เทศบาลและสุขาภิบาลได้ควรนำขยะมูลฝอยอันตรายห่อด้วยกระดาษหนา ๆ ให้มิดชิด แล้วฝังดิน โดยพิจารณาสถานที่ฝังให้เหมาะสมโดยไม่ให้มีการแพร่กระจายของสารพิษ

6. ควรจัดระบบการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย เช่น ระบบถัง 3 ใบ โดยแยกเก็บขยะออกเป็น 3 ถัง ถังสีดำใช้ใส่ขยะเปียก ถังสีเขียวใส่ขยะแห้ง และถังสีแดงใส่ขยะอันตราย

7. ขยะมูลฝอยประเภทสารเคมีต่าง ๆ ก่อนนำไปกำจัดควรจะทำให้เข้มข้นมากขึ้น เช่น ทำให้ตกตะกอนหรือกรอง กรั่น ระเหย เพื่อให้มีปริมาณเหลือน้อยลง ซึ่งจะสะดวกในการนำไปกำจัดต่อไป

การที่จะแก้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างได้นั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน เพื่อที่จะได้ร่วมกันแก้ไขปัญหามาตามแนวทาง ดังต่อไปนี้

1. คริวเรือน ต้องมีถังขยะประจำบ้านอย่างเพียงพอ และทิ้งขยะมูลฝอยลงถังที่รองรับเท่านั้น เพื่อสะดวกในการเก็บขนไปกำจัด

2. ไม่ทิ้งขยะลงบนถนน ตรอก ซอย ทางเดินเท้า ตลอดจนที่สาธารณะต่าง ๆ เพราะจะทำให้สกปรกเลอะเทอะ ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่สวยงาม และเป็นแหล่งแพร่เชื้อโรคด้วย

3. ไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลอง ตลอดจนแหล่งน้ำ เพราะจะเป็นเหตุให้เกิดน้ำท่วมตื้นเขิน หรือทำให้เกิดน้ำเสีย ส่งผลกระทบต่อสุขภาพมนุษย์และสัตว์น้ำอื่น ๆ

4. ไม่เผาขยะมูลฝอยโดยไม่จำเป็น เพราะอาจเป็นการแพร่เชื้อโรคไปในอากาศ และอาจก่อให้เกิดอหิวาต์ได้

5. ควรมีการแยกขยะก่อนนำไปทิ้งลงในถังขยะ โดยใช้ระบบถัง 3 ใบ สำหรับเก็บขยะมูลฝอยแยกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ถังใบแรก ใช้สำหรับขยะเปียกที่เน่าเปื่อยได้ จำเป็นต้องเก็บทุกวัน เช่น เศษอาหาร เศษผักผลไม้ ถังใบที่สอง ใช้เก็บขยะแห้งอื่น ๆ เช่น เศษกระดาษ เศษผ้า พลาสติก ถังใบที่สามใช้สำหรับเก็บขยะอันตราย เช่น แก้วแตก หลอดไฟ ระเบิดต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการที่เทศบาลจะได้นำไปกำจัดได้รวดเร็ว สะดวกและเหมาะสม

6. พยายามนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ ซึ่งหมายถึง การแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ เป็นการลดปริมาณมูลฝอยที่ต้องการกำจัด และสามารถนำขยะมูลฝอยเป็นทรัพยากรทดแทนทรัพยากรธรรมชาติได้ เช่น เศษพืช สามารถหมักทำปุ๋ยสำหรับบำรุงดินใช้ในการเกษตรเศษอาหารนำมาใช้เลี้ยงสัตว์ ถ้าจากเตาเผา สามารถใช้ผสมทำอิฐในการก่อสร้างได้

7. ควรแยกขยะมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ จำพวกกระดาษ หนังสือพิมพ์ ขวด พลาสติก เหล็ก โลหะ ออกจากมูลฝอยอื่น ๆ เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยลดค่าใช้จ่ายในการเก็บขน

8. ขยะมูลฝอยประเภทแก้วแตก ขวดแตก ควรห่อด้วยกระดาษหนา ๆ ให้มีฉลากเขียนด้วยข้อความว่า “อันตรายของแตก” เพื่อความปลอดภัยของพนักงานเก็บขน

9. อย่าซื้อสินค้าเพราะเห็นว่าราคาถูก แต่ให้ซื้อเพราะมีความจำเป็นต้องใช้จริง ๆ เพื่อลดปริมาณมูลฝอย

10. หลีกเลี่ยงการใช้พลาสติกและโฟม เพราะพลาสติกและโฟมเป็นวัสดุที่ย่อยสลายยาก ถ้ากำจัดโดยเตาเผาไหม้จะเกิดมลภาวะในชั้นบรรยากาศ ควรใช้วัสดุย่อยสลายง่ายตามธรรมชาติ แทน เช่น กระดาษ ใบตอง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม

สถานการณ์สิ่งแวดล้อมของโลกปัจจุบันกล่าวได้ว่ากำลังประสบปัญหาถึงขั้นวิกฤติ ประชาคมโลกซึ่งต่างก็ได้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมและต่างก็มีส่วนสร้างปัญหาให้กับสิ่งแวดล้อมจะนั่งมองอ้อมเท้า เห็นแก่ตนเอง ปล่อยให้ผู้อื่นแก้ปัญหาอยู่เพียงลาพังคงไม่ได้อีกแล้ว ทุกคนในทุกชาติ ทุกภาษาต้องร่วมมือกัน

การแก้ปัญหาความร่อยหรอของทรัพยากรธรรมชาติและความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องอาศัยการจัดการอย่างเป็นระบบและพิจารณาเป็นองค์รวมมากกว่า การพิจารณาและแก้ปัญหาอย่างแยกส่วน แนวคิดและหลักการที่สำคัญในการแก้วิกฤติการณ์สิ่งแวดล้อมของโลก ในปัจจุบันให้ประสบผลต้องเน้นที่การจัดการมนุษย์และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป มิใช่การจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว วิกฤติการณ์สิ่งแวดล้อมของโลกมีสาเหตุรากเหง้าที่สำคัญมาจากพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้นการแก้ปัญหาที่ต้นตอจึงต้องแก้ที่มนุษย์

มณัส สุวรรณ (2549) กล่าวถึงหลักการและรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อม มี 2 ประการ คือ

1. การจัดการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ (Input approach) ซึ่งเป็นวิธีการแก้ปัญหาแบบป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะเน้นที่ตัวบุคคล เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อม การควบคุมไม่ให้เกิดของเสียในชุมชน การสร้างความตระหนักจิตสำนึกให้รู้จักรักและเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมเพียงด้านเดียวที่ขาดสำนึกถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายหลัง

2. การจัดการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ (Output approach) ซึ่งเป็นการจัดการที่เน้นที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้น โดยเฉพาะ เน้นการจัดการสิ่งแวดล้อมเมื่อเกิดปัญหาหรือปรากฏการณ์เท่านั้น โดยอาศัยหลัก 5R คือ (1) การนำกลับมาใช้ใหม่โดยไม่มีรูปแบบรูป (Reuse) (2) การนำกลับ

มาใช้ใหม่โดยการแปรรูปหรือผ่านกระบวนการ (Recycle) (3) การลดปริมาณการใช้ (Reduce)
(4) การปฏิเสธ (Reject) (5) การซ่อมแซมกลับมาใช้ใหม่ (Repair)

เกษม จันทร์แก้ว (2544) ได้กล่าวถึง ความหมายของการจัดการสิ่งแวดล้อม
ว่าเป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างมีระบบในการจัดการให้ทรัพยากรธรรมชาติสามารถตอบสนอง
ความต้องการของมนุษย์ ด้วยการสร้างกลไกควบคุม โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
และเพื่อการใช้ในอนาคตต่อไป ทั้งนี้ การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ต้องใช้ความรู้
ทางวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ร่วมกัน การใช้ศาสตร์ทั้งสองแขนงนี้ สามารถทำให้การจัดการ
หรือการดำเนินการต่อสิ่งแวดล้อมหนึ่ง ๆ หรือมากกว่าหนึ่งที่อยู่ร่วมกันให้สามารถอยู่ได้
และสร้างผลผลิตได้โดยปราศจากการเกิดความเสื่อมโทรม โดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อมต้องเป็นการใช้แบบยั่งยืน โดยมีแบบแผนการจัดการที่มีรูปธรรมและต้อง
สร้างแผนการกำจัด บำบัดของเสีย มลพิษและการฟื้นฟูแหล่งเสื่อมโทรมให้สามารถคงสภาพ
ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม เพื่อการผลิตต่อไป

จากทฤษฎีและแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัย ได้สรุปเพื่อนำมาใช้คือ การจัดการสิ่งแวดล้อม
ต้องกระทำควบคู่ 2 อย่าง คือ การจัดการที่ต้นเหตุ นั่นคือตัวคน ได้แก่ การสร้างความตระหนัก
และจิตสำนึก ให้เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากร การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การวาง
กฎเกณฑ์และระเบียบของชุมชน การจัดสรรทรัพยากรอย่างเสมอภาค ในประเด็นของการจัดการ
สิ่งแวดล้อม เน้นที่ตัวกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้นเพื่อสร้างเสริมทรัพยากรในป่าไม้ไม่ให้หมดไป เช่น
การวางระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อห้ามห้ามของการเข้าไปใช้ประโยชน์ในป่าชุมชน กิจกรรมการปลูกป่า
ในวันสำคัญต่าง ๆ การทำวังปลาเขตสงวน ทั้งนี้ ในประเด็นการจัดการยังรวมไปถึงประเพณี
และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การบวชป่า เป็นต้น

ทฤษฎีเชิงนิเวศวิทยาชุมชน

เป็นทฤษฎีที่โรเบอร์ต (Rober, n.d. อ้างถึงใน นลินี บึงมูม, 2550) พยายามอธิบายถึง
การจัดระเบียบชุมชนโดยเหตุผลทางนิเวศวิทยา โดยมีสาระสำคัญ คือ ชุมชนมีการจัดระเบียบ
มากขึ้น เนื่องจากสภาพนิเวศวิทยาทำให้เกิดกลุ่มมารวมกันและปรับตัวอยู่ในพื้นที่เดียวกัน
ด้วยการจัดระเบียบของชุมชนจึงประกอบด้วยการจัดระเบียบระดับชีวภาพ (Biotic level) และระดับ
สังคม (Social level) ในระดับชีวภาพจะเห็นได้ทุกแห่งที่มีสิ่งมีชีวิตต้องพึ่งพาอาศัยกัน และการจัด
วิทยาศาสตร์แขนงหนึ่งที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่มีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม
นักวิชาการด้านนิเวศวิทยาและนักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมได้ให้ความหมาย นิเวศวิทยา
ไว้หลายท่าน ซึ่งในหลาย ๆ ท่านได้ให้ความเห็นในกรอบความคิดเห็นคล้าย ๆ กัน เช่น

นิเวศวิทยาชุมชน (Ecology) หมายถึง นิเวศวิทยาเป็นสาขาวิชาที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตชนิดใดชนิดหนึ่งกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ สิ่งมีชีวิตชนิดนั้น ๆ นิเวศวิทยาแบ่งแยกย่อยออกเป็นหลายสาขา เช่น สรีระนิเวศวิทยา (Physiological ecology) ที่ศึกษาเฉพาะทางกายภาพและทางเคมีของสภาพแวดล้อม สาขาวิชานิเวศวิทยาพฤติกรรม (Behavioral ecology) เป็นการศึกษาวิธีการอาหาร การปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดและการผสมพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตชนิดใดชนิดหนึ่ง ส่วนนิเวศวิทยาประชากร (Population ecology) เป็นการศึกษาอัตราการเกิด การตายการย้ายถิ่นฐาน นิเวศชุมชนวิทยา (Community ecology) ศึกษาถึงการจัดระเบียบภายในกลุ่มสิ่งมีชีวิตกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง นิเวศวิทยาอีกสองสาขาคือ โบราณนิเวศวิทยา (Pale ecology) และนิเวศวิทยาประยุกต์ (Applied ecology) โดยสาขาแรกเป็นการศึกษาข้อมูลจากฟอสซิล เพื่อเรียนรู้เรื่องราวในอดีต ส่วนสาขาหลังเป็นการนำความรู้พื้นฐาน ด้านนิเวศวิทยามาใช้เพื่อจัดการในการผลิตทางการเกษตร อันจะเป็นการเพิ่มผลผลิตที่ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติน้อยที่สุด

เกษม จันทร่แก้ว (2542, หน้า 12) ได้กล่าวถึงระบบนิเวศน์ หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยการศึกษาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งมีชีวิตที่ว่าด้วยการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมต่อสิ่งแวดล้อม หรือสิ่งมีชีวิตต่อสิ่งมีชีวิต หรือสิ่งไม่มีชีวิตก็ได้ ดังนั้น หากมองในภาพรวมแล้วจึงเป็นการศึกษาทั้งหมด หรือรูปแบบของความสัมพัทธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตหรือสิ่งแวดล้อม

ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2546, หน้า 22) ได้กล่าวถึงระบบความสัมพันธ์ของสิ่งที่มีชีวิต สิ่งแวดล้อมระบบ ระบบนิเวศเป็นระบบด้วยสังคมของสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม โดยมีการเปลี่ยนแปลงสสาร แร่ธาตุและมีการถ่ายทอดพลังงานเกิดขึ้นระหว่างสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม

สรุปได้ว่านิเวศวิทยาชุมชน หมายถึง องค์ประกอบของสิ่งที่มีชีวิตที่มีความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสิ่งที่ไม่มีชีวิตแล้วจัดให้อยู่ในระบบระเบียบของสังคมและพึ่งพากันและกันในสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม

1. ความหมายของพฤติกรรม

การศึกษาคำว่าเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ว่ามีสิ่งใดเข้ามาเกี่ยวข้องบ้างนั้น ก็เพื่อให้ได้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องพฤติกรรมของมนุษย์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งจะต้องวิเคราะห์พฤติกรรมหรือการกระทำเพื่อให้ทราบถึงลักษณะและกระบวนการ (Process) ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะปัจจัยต่าง ๆ ที่ถือได้ว่าเป็นสาเหตุกำหนดให้บุคคลเลือกตัดสินใจกระทำการต่าง ๆ ให้ปรากฏออกมาเป็นพฤติกรรมของแต่ละบุคคล ซึ่งความหมายของพฤติกรรมนั้น

ได้มีนักการศึกษาอธิบายไว้มากมายแตกต่างกันไป ในการศึกษาครั้งนี้ได้นำของบางท่านนำมากล่าวพอสังเขป

ความหมายของพฤติกรรมที่กล่าวไว้ในพจนานุกรม Longman (ประไพศรี วัลย์ลิษฐ์ลักษณ์, 2540, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่า เป็นการกระทำหรือการตอบสนองการกระทำทางจิตวิทยาของแต่ละบุคคล และเป็นปฏิสัมพันธ์ในการตอบสนอง ต่อสิ่งกระตุ้นภายในหรือภายนอก รวมทั้งเป็นกิจกรรมการกระทำต่าง ๆ ที่เป็นไปอย่างมีจุดมุ่งหมาย สังเกตเห็นได้หรือเป็นการกระทำต่าง ๆ ที่ได้ผ่านการใคร่ครวญมาแล้วหรือเป็นไปอย่างไม่รู้สึกรู้ตัว

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2534, หน้า 2) ให้คำจำกัดความของพฤติกรรมว่า หมายถึง การกระทำกิจกรรมของสิ่งมีชีวิต และบุคคลอื่นสามารถสังเกตได้และใช้เครื่องมือทดสอบได้ เช่น การหัวเราะ การร้องไห้ การนอน การเล่น ฯลฯ นอกจากนี้ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2534, หน้า 14) ยังได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่า หมายถึงการกระทำโดยผู้สึกรู้ตัวและไม่รู้สึกรู้ตัว ทั้งสังเกตได้ด้วยตนเองหรือผู้อื่น รวมทั้งการกระทำที่ไม่อาจสังเกตเห็นได้หรือใช้เครื่องมือสังเกต

สุวิมล ภักดีพิบูลย์ (2535, หน้า 6) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์หรือสัตว์ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ พฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก

ชูดา จิตพิทักษ์ (2533, หน้า 2) กล่าวว่า พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลนั้น ไม่รวมเฉพาะสิ่งที่แสดงออกภายนอกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสิ่งที่อยู่ภายในใจของบุคคล ซึ่งภายนอกไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง เช่น คุณค่า (Value) ที่เรายึดถือเป็นหลักในการประเมินสิ่งต่าง ๆ ทศนคติหรือเจตคติ (Attitude) ที่เรามีต่อสิ่งต่าง ๆ ความคิดเห็น (Opinion) ความเชื่อ (Belief) รสนิยม (Taste) และสภาพจิตใจ ซึ่งถือได้ว่าเป็นลักษณะของบุคลิกภาพของบุคคลเป็นเหตุปัจจัยกำหนดพฤติกรรม

กัลยา สุวรรณแสง (2532, หน้า 92) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่า กริยา อาการ บทบาท ลีลา ท่าทาง การประพฤติปฏิบัติ การกระทำที่แสดงออกให้ปรากฏ สัมผัสได้ด้วยประสาททางใดทางหนึ่งใน 5 ทาง คือ โสตสัมผัส จักขุสัมผัส ฆานสัมผัส ชิวหาสัมผัส และทางผิวหนังหรือมิฉะนั้นก็สามารถวัดได้ด้วยเครื่องมือ

จากคำจำกัดความและการให้ความหมายของนักการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำที่มนุษย์แสดงออกมาทั้งที่สังเกตเห็นได้และสังเกตไม่ได้และสามารถวัดได้ด้วยเครื่องมือ

หากเราจำแนกพฤติกรรมโดยอาศัยการสังเกต สามารถแบ่งพฤติกรรมออกเป็น 2 ประเภท (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534, หน้า 14) คือ

1. พฤติกรรมภายในหรือพฤติกรรมปกปิด (Covert Behavior) เป็นการกระทำที่เกิดภายในบุคคลเป็นความรู้สึก การรับรู้ การจำ การคิด และการตัดสินใจ ซึ่งรู้เฉพาะตัวเอง อาจมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกาย หรือทำให้เกิดอาการที่สามารถวัดได้ด้วยเครื่องมือ เช่น หัวใจเต้นแรง ความดันเลือด เป็นต้น

2. พฤติกรรมภายนอกหรือพฤติกรรมเปิดเผย (Overt Behavior) เป็นการกระทำที่ผู้อื่นสังเกตเห็นได้ง่าย เช่น การพูด การหัวเราะ การกินอาหาร การทำงาน เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมภายในและภายนอกมีความสัมพันธ์กัน หากบุคคลมิได้แสดงเมื่อคิดเช่นไรก็แสดงออกเช่นนั้น

2. องค์ประกอบของพฤติกรรม

ครอนบาช (Cronbach, 1970 อ้างถึงใน สุวิมล ภัคค์พิบูลย์, 2535, หน้า 12) อธิบายว่า พฤติกรรมของมนุษย์มีองค์ประกอบ 7 ประการ คือ

1. ความมุ่งหมาย (Goal) เป็นความต้องการหรือวัตถุประสงค์ที่ทำให้เกิดกิจกรรม คนเราต้องทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการที่เกิดขึ้น กิจกรรมบางอย่างก็ให้ความพอใจหรือสนองความต้องการได้ทันที แต่ความต้องการหรือวัตถุประสงค์บางอย่างก็ต้องใช้เวลานาน จึงจะสามารถบรรลุผลสมความต้องการได้ คนเราจะมีความต้องการหลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกันแล้วมักจะต้องเลือกสนองความต้องการที่รีบด่วนก่อน และสนองความต้องการที่ห่างออกไปในภายหลัง

2. ความพร้อม (Readiness) หมายถึง ระดับวุฒิภาวะและความสามารถที่จำเป็นในการทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ คนเราไม่สามารถสนองความต้องการได้หมดทุกอย่าง ความต้องการบางอย่างอยู่นอกเหนือความสามารถของเรา

3. สถานการณ์ (Situation) หมายถึง เป็นเหตุการณ์ที่เปิดโอกาสให้เลือกทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ

4. การแปลความหมาย (Interpretation) ก่อนที่คนเราจะทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการโดยวิธีการที่คาดว่าจะได้ความพอใจมากที่สุด

5. การตอบสนอง (Response) เป็นการทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการโดยวิธีการที่ได้เลือกแล้วในขั้นการแปลความหมาย

6. ผลที่ได้รับหรือผลที่ตามมา (Consequence) เมื่อทำกิจกรรมแล้วย่อมได้รับผลการกระทำนั้น ผลที่ได้รับอาจจะตามที่คาดคิดไว้ (Confirm) หรืออาจตรงกันข้ามกับความคาดหมาย (Contradict) ก็ได้

7. ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง (Reaction to thwarting) หากคนเราไม่สามารถสนองความต้องการได้ ก็กล่าวได้ว่าเขาประสบกับความผิดหวัง ในกรณีเช่นนี้เขาอาจย้อนกลับไป

แปลความหมายของสถานะเสียใหม่ และเลือกวิธีการตอบสนองใหม่ก็ได้

กระบวนการเกิดพฤติกรรม

จากความหมายและองค์ประกอบของพฤติกรรมดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการแสดงออกของพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์จะต้องมีสิ่งที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม ซึ่งจะทำให้การแสดงออกของพฤติกรรมของมนุษย์แต่ละบุคคลแตกต่างกันไป ดังนั้น การเข้าใจถึงสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมมนุษย์ ก็จะทำให้เข้าใจพฤติกรรมมนุษย์ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่ง ได้มีผู้กล่าวถึงสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมมนุษย์ไว้มากมายดังต่อไปนี้

สุวิมล ภักดีพิบูลย์ (2535, หน้า 42) ได้กล่าวว่า ทักษะจิต บรรทัดฐานของสังคม นิสัย และผลที่คาดว่าจะได้รับหลังจากทำพฤติกรรมนั้น ๆ แล้ว เป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมหรือการปฏิบัติของมนุษย์

จรรยา สุวรรณทัต (2521, หน้า 37) ได้กล่าวถึงการพัฒนาพฤติกรรมว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ลักษณะทางพันธุกรรมที่ได้รับมรดกตกทอดมาจากบิดามารดา
2. สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงเสมอของบุคคล
3. ช่วงชีวิตซึ่งเป็นระดับการพัฒนาของบุคคลตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน โดยเป็นผลมาจากอิทธิพลร่วมระหว่างพันธุกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ในอดีต ฉะนั้นปัจจัยทั้ง 3 นี้

จะส่งอิทธิพลร่วมกัน โดยพันธุกรรมจะกำหนดระดับการพัฒนาของมนุษย์เพื่อให้มนุษย์มีศักยภาพ (Potentiality) ที่แตกต่างกันมาแต่กำเนิด แต่การที่บุคคลจะสามารถพัฒนาไปได้ถึงขีดสูงสุดของคนได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคล

กาญจนา คำสุวรรณ (2524, หน้า 25) ได้กล่าวว่าวิวัฒนาการและพฤติกรรมเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนและสัตว์ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยถ้าพฤติกรรมใดที่แสดงออกแล้วสามารถที่จะปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ พฤติกรรมนั้นก็ยังคงอยู่ต่อไป แต่ถ้าพฤติกรรมใดที่แสดงออกมาแล้วมีการปรับตัวได้น้อยกว่าพฤติกรรมนั้นก็จะต้องสูญสลายไป นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม โดยมีหลักใหญ่ ๆ ดังนี้

1. พฤติกรรมทุกอย่างต้องมีเหตุผล เป็นลักษณะความคิดแบบวิทยาศาสตร์ว่าไม่มีปรากฏการณ์ใดเกิดขึ้น โดยปราศจากสาเหตุ อินทรีย์จะแสดงการตอบสนองเป็นพฤติกรรมอะไร ออกมาก็ต้องมีสิ่งเร้ามากระตุ้นอยู่เสมอ สิ่งเร้าที่มากระตุ้นนั้นทำให้เกิดแรงจูงใจ ซึ่งอาจจะเห็นได้ชัด โดยผู้แสดงรู้สึกตัวหรืออาจจะมองเห็นไม่ชัดเจนและแรงจูงใจมี 2 ลักษณะ คือ แรงจูงใจที่เป็นสิ่งเร้าที่สามารถทำให้อินทรีย์แสดงพฤติกรรมออกมาได้ เรียกว่า “แรงจูงใจฉับพลัน” (Aroused motive) เช่น เวลาเราหิว เราก็เดินไปหาอาหารกิน และแรงจูงใจที่ไม่ทำให้อินทรีย์แสดง

พฤติกรรมออกมาทันที เรียกว่า “แรงจูงใจสะสม” (Motivational disposition) การเก็บสะสมเอาไว้ โดยบางครั้งการแสดงพฤติกรรมครั้งหนึ่ง ๆ นอกจากจะมีแรงจูงใจจับปล้นแล้วยังอาจมีแรงจูงใจแอบแฝงปนออกมาด้วย เช่น การทำอะไรไม่สมเหตุสมผล

2. สาเหตุที่เหมือนกันอาจแสดงพฤติกรรมที่ต่างกัน ดังคำที่ว่าต่างจิตต่างใจ เช่น ไปดูหนังเรื่องเดียวกันออกมามีทัศนคติไม่เหมือนกัน

3. สาเหตุที่แตกต่างกันอาจแสดงพฤติกรรมที่เหมือนกัน เช่น เวลาเราเห็นคนร้องไห้เรายังบอกไม่ได้ว่าเขาร้องไห้เพราะดีใจ เสียใจ ตกใจ หรือตื่นเต้น

4. พฤติกรรมต่าง ๆ ที่สะสมกันมานานจนเป็นนิสัยหรือทัศนคติ ถ้าจะทำการเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัยเหล่านี้ก็ต้องใช้เวลาเกือบเท่ากับระยะเวลาของการสร้างสม เช่น ช่วงเวลาในการสะสมนิสัย วัชของบุคคล และถ้าเรามีวิธีการที่ดีในการเปลี่ยนแปลงก็อาจจะช่วยย่นระยะเวลาให้สั้นลง

ซูด้า จิตพิทักษ์ (2533, หน้า 58) กล่าวว่า สิ่งกำหนดพฤติกรรมมนุษย์มีหลายประการซึ่งอาจจำแนกได้ 2 ประการ คือ

1. ลักษณะนิสัยส่วนตัว ได้แก่

1.1 ความเชื่อ หมายถึง การที่บุคคลคิดถึงอะไรก็ได้ในแง่ของข้อเท็จจริงซึ่งไม่จำเป็นจะต้องถูกหรือผิดเสมอไป ความเชื่ออาจมาโดยการเห็น การบอกเล่า การอ่าน รวมทั้งการคิดขึ้นมาเอง

1.2 ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่คนนิยมยึดถือประจำใจที่ช่วยตัดสินใจในการเลือก

1.3 ทัศนคติหรือเจตคติ มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคล กล่าวคือ ทัศนคติเป็นแนวโน้มหรือขั้นเตรียมพร้อมของพฤติกรรมและถือว่าทัศนคติมีความสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมในสังคม

1.4 บุคลิกภาพ เป็นสิ่งกำหนดว่าบุคคลหนึ่งจะทำอะไร ถ้าเขาตกอยู่ในสถานการณ์หนึ่ง เป็นสิ่งที่บอกว่าคุณจะปฏิบัติอย่างไรในสถานการณ์หนึ่ง ๆ

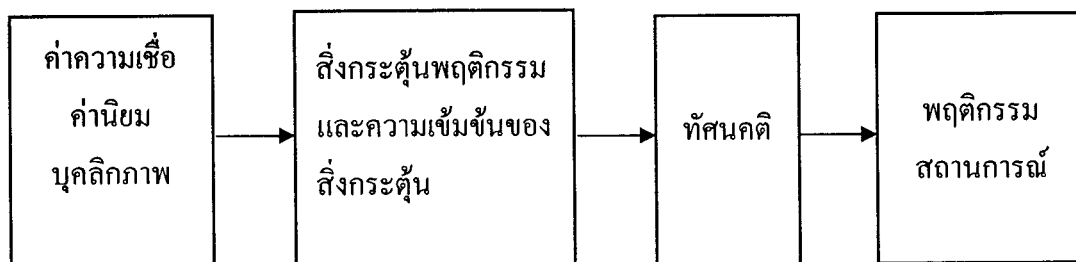
2. กระบวนการอื่น ๆ ทางสังคม ได้แก่

2.1 สิ่งกระตุ้นพฤติกรรม (Stimulus object) และความเข้มข้นของสิ่ง กระตุ้นพฤติกรรม ลักษณะนิสัยของบุคคล คือ ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ บุคลิกภาพ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมก็จริง แต่พฤติกรรมจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่มีสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม ซึ่งเป็นปัจจัยภายในบุคคลได้แก่ การสะสมความรู้ ประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ ที่เคยได้รับหรืออาจรับจากภายนอก อาทิ จากข่าวสาร คำบอกเล่าของบุคคล เป็นต้น

2.2 สถานการณ์ (Situation) หมายถึง สิ่งแวดล้อม ทั้งที่เป็นบุคคลไม่ใช่ บุคคลซึ่ง

อยู่ในสถานะที่บุคคลกำลังจะมีพฤติกรรม

สรุปได้ว่าสิ่งกำหนดพฤติกรรมจากความหมายที่ให้ไว้ข้างต้น สามารถเขียนเป็นภาพประกอบ (สุรศักดิ์ สุนทรลาภ, 2537, หน้า 14) ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 สิ่งกำหนดพฤติกรรมจากความหมายที่ให้ไว้ข้างต้น (สุรศักดิ์ สุนทรลาภ, 2537, หน้า 14)

นอกจากนี้ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมนุษย์ ได้แก่

1. กลุ่มสังคม (Social group) ได้แก่ กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มเพื่อน โรงเรียน กลุ่มเพื่อนร่วมสถาบันเดียวกัน เป็นต้น
2. บุคคลที่เป็นแบบอย่าง (Identification figure) ได้แก่ พ่อ แม่ พี่ น้อง ครู ผู้มีชื่อเสียงในสังคม เป็นต้น
3. สถานภาพ (Status) อาจเป็นสถานภาพที่สังคมกำหนดให้ เช่น เพศ อายุ ศาสนา ฯลฯ เมื่อบุคคลมีสถานภาพแตกต่างกันไป พฤติกรรมก็ย่อมแตกต่างกันด้วย
4. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น ในปัจจุบันมนุษย์นิยมใช้เครื่องทุ่นแรงต่าง ๆ ในการทำงานแทนการใช้แรงงานเหมือนแต่ก่อน ทำให้พฤติกรรมของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม
5. กฎหมาย พฤติกรรมบางส่วนของมนุษย์ จะถูกควบคุมโดยกฎหมาย เช่น การสูบบุหรี่บนรถประจำทางในเขตกรุงเทพมหานครถือว่าผิดกฎหมาย ดังนั้น การสูบบุหรี่บนรถประจำทางก็น้อยลง
6. ศาสนา ศาสนาแต่ละศาสนามีกฎเกณฑ์ข้อห้ามที่แตกต่างกัน ดังนั้น ใน สถานการณ์อย่างเดียวกัน คนที่นับถือศาสนาต่างก็อาจแสดงพฤติกรรมต่างกัน ได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากอิทธิพลของศาสนานั้นเอง
7. ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อต่าง ๆ ล้วนมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตนของบุคคลทั้งสิ้น เช่น ประเพณีในการเลี้ยงเด็กในแต่ละสังคมก็แตกต่างกันออกไปตามความเชื่อ เป็นต้น

8. สิ่งแวดล้อม คนที่อยู่ใกล้ในสิ่งแวดล้อมต่างกันออกไปพฤติกรรมก็ต่างกันด้วย เช่น คนในชนบท คนในเมือง

9. ทักษะ มีอิทธิพลต่อการแสดงออกของมนุษย์ เช่น นักเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อครูผู้สอนก็มักจะแสดงพฤติกรรมแปลก ๆ ออกมา เช่น ไม่ตั้งใจเรียน หรือขาดเรียนเมื่อถึงชั่วโมงที่ครูคนนั้นสอน เป็นต้น

10. การเรียนรู้ในทางจิตวิทยาถือว่า พฤติกรรมส่วนมากของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยตลอดจากตั้งแต่เด็กจนโต เช่น เด็กเรียนรู้การปฏิบัติตนจากการที่ได้ดูตัวอย่างผู้ใหญ่ เป็นต้น

สรุปแล้ว สิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ในระดับมหภาค ได้แก่ วัฒนธรรม ปทัสถานของสังคม ความคาดหวังในบทบาท สถานภาพ สถาบันหรือองค์การทางสังคม ส่วนในระดับจุลภาค คือ มองที่ตัวบุคคลเองและสิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมนุษย์ ได้แก่ การรับรู้ การเรียนรู้ ทักษะ ความเชื่อ ค่านิยม ฯลฯ ซึ่งรวมอยู่ในบุคลิกภาพของบุคคลนั่นเอง

ประเภทของพฤติกรรม

เนื่องจากการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ ได้มีนักการศึกษาและนักพฤติกรรมศาสตร์ ตลอดจนนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ได้สร้างแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ไว้อย่างมากมาย แต่ละทฤษฎีมีความแตกต่างกันไปโดยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งล้วนแต่เป็นประโยชน์ในแง่ต่าง ๆ ทฤษฎีที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้

ทฤษฎีของ Bloom (1956 อ้างถึงใน ธนพร พนาคุปต์, 2538, หน้า 24) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมว่าเป็นกิจกรรมทุกประเภทที่มนุษย์กระทำ อาจจะเป็นสิ่งที่สังเกตได้หรือไม่ได้ และพฤติกรรมดังกล่าวนี้ แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน คือ

1. พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (Cognitive domain) พฤติกรรมด้านนี้เกี่ยวข้องกับการรู้ การจำ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ (Facts) การเรียนรู้ ความคิดรวบยอดหรือสังกัป (Concept) การเรียนรู้ หลักการ (Principles) หรือกฎเกณฑ์ (Rules) และการเรียนรู้แก้ปัญหา (Problem solving) ตามลำดับ ซึ่งขั้นตอนของความสามารถที่ 6 ขั้นตอน คือ

- 1.1 ความรู้ (Knowledge)
- 1.2 ความเข้าใจ (Comprehensive)
- 1.3 การประยุกต์หรือการนำความรู้ไปใช้ (Application)
- 1.4 การวิเคราะห์ (Analysis)
- 1.5 การสังเคราะห์ (Synthesis)

1.6 การประเมินผล (Evaluation)

2. พฤติกรรมด้านเจตพิสัย (Affective domain) พฤติกรรมด้านนี้หมายถึง ความสนใจ ความรู้สึก ความชอบ ไม่ชอบ ท่าที การให้คุณค่า การรับ-การเปลี่ยน หรือปรับปรุง ค่านิยมที่ยึดถือ พฤติกรรมด้านนี้ยากต่อการสังเกต เพราะเกิดขึ้นภายในใจของบุคคลการเกิด พฤติกรรมแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การรับรู้หรือการให้ความสนใจ (Receiving or attending)

2.1.1 การตระหนัก (Awareness)

2.1.2 ความยินดีหรือเต็มใจรับ (Willingness to receive)

2.1.3 การเลือกรับหรือเลือกให้ความสนใจ (Controlled or selected attention)

2.2 การตอบสนอง (Responding)

2.2.1 การยินยอมในการตอบสนอง (Acquiescence in responding)

2.2.2 ความเต็มใจที่ตอบสนอง (Willingness to respond)

2.2.3 ความพอใจในการตอบสนอง (Satisfaction in respond)

2.3 การให้ค่าหรือการเกิดค่านิยม (Valuing)

2.3.1 การยอมรับค่านิยม (Acceptance of a value)

2.3.2 ความชอบในค่านิยม (Preference of a value)

2.3.3 การผูกมัด (Commitment)

2.4 การจัดกลุ่ม (Organizing)

2.4.1 การสร้างแนวความคิดเกี่ยวกับค่านิยม (Conceptualization of a value)

2.4.2 การจัดระบบค่านิยม (Organization of value system)

2.5 การแสดงลักษณะตามค่านิยมที่ยึดถือ (Characterization by a value)

2.5.1 สร้างหลักทั่วไปหรือสรุปลักษณะค่านิยม (Generalized set)

2.5.2 แสดงลักษณะตามค่านิยม (Characterization)

3. พฤติกรรมด้านการปฏิบัติ (Psychomotor domain) พฤติกรรมนี้เป็นการใช้ความสามารถที่แสดงออกทางร่างกาย ซึ่งรวมทั้งการปฏิบัติหรือพฤติกรรมที่แสดงออกและสังเกตได้ในสถานการณ์หนึ่ง ๆ พฤติกรรมด้านนี้เมื่อแสดงออกมาจะสามารถประเมินผลได้ง่าย แต่กระบวนการจะก่อให้เกิดพฤติกรรมนี้ต้องอาศัยระยะเวลาและการตัดสินใจหลายขั้นตอน นักวิชาการเชื่อว่ากระบวนการศึกษาช่วยให้เกิดพฤติกรรมการปฏิบัตินี้

ทฤษฎีสนามของ Lewin (1890 อ้างถึงใน สุวิมล ภัคดีพิบูลย์, 2535, หน้า 18) ได้เสนอแนวความคิดว่าพฤติกรรมมนุษย์นั้นเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลภายในตัวบุคคลกับ

อิทธิพลภายนอกที่แต่ละบุคคลรับรู้ด้วยบุคคลจะมีพฤติกรรมอะไร อย่างไร และเมื่อไร จึงไม่ได้ถูกกำหนดโดยความต้องการของมนุษย์ หรือโดยสิ่งเร้าภายนอกแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ถูกกำหนดโดยอิทธิพลมากมายทั้งหลายทั้งภายในและภายนอกที่สัมพันธ์กันตามประสบการณ์ของบุคคล ทฤษฎีสนามของเลวิน ได้เสนอถึงการศึกษพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์กับขอบเขตของสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ดังนี้

$$B = f(P, E)$$

เมื่อ $B =$ พฤติกรรมของบุคคล

$P =$ ประชากร (Population)

$E =$ สิ่งแวดล้อม

$f =$ ผลของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสององค์ประกอบ

นั่นคือ พฤติกรรม (B) ย่อมขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลต่าง ๆ ของบุคคล (P) กับสภาพแวดล้อมที่บุคคลนั้นรับรู้ (E) สภาพแวดล้อมนี้จึงไม่ใช่สภาพแวดล้อมที่ปรากฏจริง แต่สภาพแวดล้อมทางกายภาพเท่านั้น แต่รวมไปถึงสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมด้วย

การวัดพฤติกรรม

พฤติกรรมของบุคคลมี ทั้งพฤติกรรมภายนอกและพฤติกรรมภายใน การที่จะศึกษาพฤติกรรมนั้นสามารถทำได้หลายวิธี ถ้าเป็นพฤติกรรมภายในไม่สามารถสังเกตได้ ต้องใช้วิธีการทางอ้อมโดยการสัมภาษณ์ การทดสอบด้วยแบบทดสอบ และการทดลองทั้งในห้องปฏิบัติการและในชุมชน เพราะฉะนั้นเครื่องมือที่ใช้วัดพฤติกรรม อาจจะทำให้ได้โดยการสร้างเป็นแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตประกอบการสัมภาษณ์ หรือใช้เครื่องมืออื่นประกอบ เช่น เครื่องวัดความดันโลหิต เครื่องฟังการเต้นของหัวใจ เป็นต้น สำหรับวิธีการศึกษากิจกรรมมนุษย์นั้น

สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ (2528, หน้า 131) ได้กล่าวว่ามี 2 วิธี คือ

1. การศึกษาพฤติกรรมโดยทางตรง ทำได้โดย

1.1 การสังเกตแบบให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัว (Direct observation) เช่น ครูสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในห้องเรียน โดยบอกให้นักเรียนในชั้นได้ทราบว่า ครูจะสังเกตว่าใครทำกิจกรรมอะไรบ้างในห้อง การสังเกตแบบนี้บางคนอาจไม่แสดงพฤติกรรมที่แท้จริงออกมาก็ได้

1.2 การสังเกตแบบธรรมชาติ (Naturalistic observation) คือ การที่บุคคลผู้ต้องการสังเกตพฤติกรรมไม่ได้กระทำตนเป็นที่รบกวนพฤติกรรมของบุคคลผู้ถูกสังเกตและเป็นไปในลักษณะที่ทำให้ผู้ถูกสังเกตไม่ทราบว่าถูกสังเกตพฤติกรรม การสังเกตแบบนี้จะได้พฤติกรรมที่แท้จริงมาก และจะทำให้สามารถนำผลที่ได้ไปอธิบายพฤติกรรมในสถานที่ใกล้เคียงกัน หรือเหมือนกันข้อจำกัดของวิธีสังเกตแบบธรรมชาติก็คือ ต้องใช้เวลามากจึงสังเกตพฤติกรรม

ที่ต้องการได้ และการสังเกตต้องทำเป็นเวลาติดต่อกันเป็นจำนวนหลายครั้ง พฤติกรรมบางอย่างอาจต้องใช้เวลาสังเกตถึง 50 ปี หรือ 100 ปีก็ได้

2. การศึกษาพฤติกรรม โดยอ้อม แบ่งออกได้หลายวิธี คือ

2.1 การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการที่ผู้ศึกษาต้องซักถามข้อมูลจากบุคคลหรือกลุ่มของบุคคล ซึ่งทำได้โดยการซักถาม เสนอหน้ากัน โดยตรงหรือมีคนกลางทำหน้าที่ซักถามให้ก็ได้ เช่น ใช้ล่ามสัมภาษณ์คนที่พูดกันคนละภาษา การสัมภาษณ์เพื่อต้องการทราบถึงพฤติกรรมของบุคคลแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

2.1.1 การสัมภาษณ์โดยทางตรง ทำได้โดยผู้สัมภาษณ์ซักถามผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นเรื่อง ๆ ตามที่ได้ตั้งจุดมุ่งหมายเอาไว้ การสัมภาษณ์โดยอ้อมหรือไม่เป็นทางการ ผู้ถูกสัมภาษณ์จะไม่ทราบว่า

2.1.2 ผู้สัมภาษณ์ต้องการอะไร ผู้สัมภาษณ์จะพูดคุยไปเรื่อย ๆ โดยสอดแทรกเรื่องที่สัมภาษณ์เมื่อมีโอกาสซึ่งผู้ตอบจะไม่รู้ตัวว่าเป็นสิ่งที่ผู้สัมภาษณ์จะงัดที่จะทราบถึงพฤติกรรม การสัมภาษณ์ทำให้ได้ข้อมูลมากมายแต่ก็มีข้อจำกัด คือ บางเรื่องผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่ต้องการเปิดเผย

2.2 การใช้แบบสอบถาม เป็นวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลเป็นจำนวนมาก และเป็นผู้ที่อ่านออกเขียนได้หรือสอบถามกับบุคคลที่อยู่ห่างไกล อยู่กระจัดกระจายมาก นอกจากนี้ยังสามารถถามพฤติกรรมในอดีตหรือต้องการทราบแนวโน้มพฤติกรรมในอนาคตได้ ข้อดีอีกประการหนึ่งคือ ผู้ถูกศึกษาสามารถที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ปกปิดหรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ยอมแสดงให้บุคคลอื่นทราบได้โดยวิธีอื่น ซึ่งผู้ถูกศึกษาแน่ใจว่าเป็นความลับและการใช้แบบสอบถามจะใช้ศึกษาเวลาใดก็ได้

2.3 การทดลอง เป็นการศึกษาพฤติกรรมโดยผู้ถูกศึกษาจะอยู่ในสภาพการควบคุมตามที่ต้องการ โดยสภาพแท้จริงแล้วการควบคุมจะทำได้ในห้องทดลองแต่ในการศึกษาพฤติกรรมของชุมชนโดยควบคุมตัวแปรต่าง ๆ คงเป็นไปได้น้อยมาก การทดลองในห้องปฏิบัติการจะให้ข้อมูลที่มีขีดจำกัด ซึ่งบางครั้งอาจนำไปใช้ในสภาพความเป็นจริงได้ไม่เสมอไปแต่วิธีนี้มีประโยชน์มากในการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลทางด้านการแพทย์

2.4 การทำบันทึก วิธีทำให้ทราบพฤติกรรมของบุคคล โดยให้บุคคลแต่ละคนทำบันทึกพฤติกรรมของตนเอง ซึ่งอาจเป็นบันทึกประจำวันหรือศึกษาพฤติกรรมแต่ละประเภท เช่น พฤติกรรมการกิน พฤติกรรมการทำงาน พฤติกรรมทางสุขภาพ พฤติกรรมทางสิ่งแวดล้อม เป็นต้น จึงเห็นได้ว่า พฤติกรรมเป็นการกระทำหรือการแสดงออกในทางปฏิบัติ ซึ่งเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายใน ซึ่งได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ บุคลิกภาพ และประสบการณ์เดิมที่ได้รับ

เป็นสิ่งกระตุ้นให้แสดงออกเป็นพฤติกรรมภายนอก ซึ่งอาจเปิดเผยโดยสามารถมองเห็นได้หรือ เป็นพฤติกรรมที่ไม่เปิดเผย ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ นอกจากใช้เครื่องมือวัดโดยที่พฤติกรรม ภายในและพฤติกรรมภายนอกนั้นมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยมีความเป็นเหตุเป็นผล แก่สำหรับการศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนของประชาชนในเขตตำบล โพนงามครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาพฤติกรรมโดยอ้อม โดยใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งอาศัย หลักเกณฑ์ซึ่งบอกสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมมาเป็นแนวทางในการศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ ต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนของประชาชนในเขตตำบลโพนงาม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม

ปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน (แนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์, 2552)

1. พันธุกรรม คือ ลักษณะต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษมาสู่ลูกหลาน โดยผ่านทางยีน
2. สิ่งแวดล้อมคือ ผลรวมของการกระตุ้นต่าง ๆ ที่บุคคลได้รับตั้งแต่การเริ่มการมีชีวิต

จนกระทั่งตายและมีอิทธิพลให้บุคคลแตกต่างกัน สภาพแวดล้อมมีอยู่ดังนี้

- 2.1 สภาพแวดล้อมก่อนเกิด คือสภาพภายในมดลูกเป็นสภาพที่ดีสำหรับ

การพัฒนาการของทารก

- 2.2 สภาพแวดล้อมขณะเกิด คือ ลักษณะเกิดต้องมีความปลอดภัย

- 2.3 สภาพแวดล้อมหลังเกิด มีอิทธิพลและสำคัญมากของชีวิตของบุคคล

ดังรายละเอียด ดังนี้

- 2.3.1 ความแตกต่างทางสังคม คนที่มาจากสังคมที่แตกต่างกันย่อมมีพฤติกรรม

ที่แตกต่างกัน

- 2.3.2 ครอบครัว คนจะมีพฤติกรรมอย่างไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับครอบครัวและ

และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

- 2.3.3 ความแตกต่างทางเพศ ความแตกต่างในเรื่องต่าง ๆ ทางเพศชายและหญิง

การกำหนดบทบาททางสังคม วัฒนธรรม รวมถึงยังส่งผลไปยัง อารมณ์และระเบียบวินัยอีกด้วย

- 2.3.4 ความแตกต่างทางด้านอายุ หรือวัยของคนเรามีส่วนเกี่ยวข้องและทำให้เกิด

ความแตกต่างในด้านประสบการณ์ ความรับผิดชอบ ความสนใจ ความรอบรู้ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาความคิด บุคลิกภาพและวุฒิภาวะด้านต่าง ๆ

- 2.3.5 ความแตกต่างด้านสติปัญญา คือความสามารถทางด้านระดับ ไอคิว คนเรา

แต่ละคนย่อมมีความสามารถในการทำสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกัน

สิ่งที่กำหนดพฤติกรรม สิ่งที่กำหนดพฤติกรรมนั้นแบ่งออกได้เป็น สองประเภท (ชูดิจิตพิทักษ์, 2533, หน้า 58-77)

1. ลักษณะนิสัยส่วนตัวได้แก่ ความเชื่อ หมายถึง การที่บุคคลคิดถึงอะไรก็ได้ ในแง่ข้อเท็จจริง ซึ่งไม่จำเป็นต้องถูกเสมอไป ความเชื่ออาจมาจากการบอกเล่า การอ่าน รวมทั้ง การคิดขึ้นมาเอง

ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่คนนิยมยึดถือประจำใจที่ช่วยในการตัดสินใจในการเลือก ทัศนคติ หรือ เจตคติ มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคล คือทัศนคติเป็นแนวโน้ม หรือขั้นเตรียมพร้อมของพฤติกรรม ถือว่าทัศนคติมีความสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมในสังคม

2. กระบวนการอื่น ๆ ทางสังคม

สิ่งกระตุ้นพฤติกรรม (Stimulus object) และความเข้มข้นของสิ่งกระตุ้นพฤติกรรม แม้ว่า ลักษณะนิสัยของบุคคลได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ บุคลิกภาพ จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ก็จริงแต่พฤติกรรมจะไม่เกิดขึ้น ถ้าไม่มีสิ่งกระตุ้น พฤติกรรมซึ่งเป็นปัจจัยที่เกิดจากภายในบุคคล ได้แก่ การสะสมความรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เคยได้รับหรืออาจได้รับจากภายนอก เช่น จากข่าวสาร คำบอกเล่าของบุคคลเป็นต้น (ประสาน ตั้งสิกบุตร, 2527, หน้า 25)

สถานการณ์ (Situation) หมายถึง สิ่งแวดล้อมทั้งเป็นบุคคล ไม่ใช่บุคคลซึ่งอยู่ในสถานะ ที่บุคคลกำลังจะมีพฤติกรรม

พฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย

บุญเลิศ วงศ์โพธิ์ (2550, หน้า 27) ได้กล่าวถึงพฤติกรรม การจัดการขยะมูลฝอย คราวเรือน โดยแยกไว้ ดังนี้

1. พฤติกรรมการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ในครัวเรือน โดยส่วนใหญ่แล้วจะมีถังรองรับ ขยะมูลฝอยไว้เพื่อการรองรับเศษอาหารที่เหลือจากการรับประทาน หรือสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่หมดอายุไม่มีความจำเป็นในการใช้ต่อไปอีก จะมีการเก็บรวบรวมไว้แล้วนำไปจัดการ ตามประเภท

2. พฤติกรรมการคัดแยกและนำไปกำจัด สมาชิกในครัวเรือนมีการคัดแยกประเภท ของขยะมูลฝอยได้ถูกต้องเหมาะสม เช่น เศษอาหารที่เหลือจากการปรุงอาหารในแต่ละวัน เศษผักผลไม้ จะมีการนำไปเลี้ยงสัตว์หรือทำเป็นปุ๋ยหมักได้ ส่วนขยะแห้งประเภทกระดาษ หรือกล่องลังกระดาษต่าง ๆ มีการเก็บรวบรวมเพื่อนำไปขาย หรือซากสัตว์เลี้ยงเศษสิ่งของเน่าเหม็น จะมีการนำไปขุดหลุมฝังให้ถูกต้อง

3. พฤติกรรมการลดปริมาณและการนำกลับมาใช้ใหม่ ประชาชนส่วนมากในปัจจุบัน มีการจับจ่ายซื้ออาหารของกินของใช้ที่เป็นอาหารสำเร็จรูปมีบรรจุภัณฑ์ห่อหุ้มหลายชั้นแล้ว ใส่ถุงพลาสติกหิ้วถืออีกที โดยไม่นิยมหิ้วตะกร้า หรือถุงผ้าไปจับจ่ายตลาด เพราะคิดว่าไม่สะดวก จึงทำให้บรรจุภัณฑ์ต่าง ๆ กลายเป็นขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้น ส่วนพฤติกรรมการลดปริมาณขยะมูล

ฝอยนั้น โดยมากจะซื้อสินค้าแบบชนิดบรรจุเต็ม เพราะราคาไม่แพงแต่ได้ปริมาณเท่าเดิมบรรจุภัณฑ์บางอย่างมีความสวยงามและคงทน จะมีการนำมาตัดแปลงใช้ให้เกิดประโยชน์อีกครั้งเศษเสื้อผ้าเก่าจะมีการนำไปบริจาคหรือนำมาทำผ้าถูพื้น ผ้าเช็ดรถ ผ้าเช็ดมือเช็ดเท้า ซึ่งนับว่าเป็นการนำมาประยุกต์ใช้ใหม่ได้อีกด้วย

4. พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน โดยปกติทั่วไปแล้ว ประชาชนส่วนมากมักไม่ค่อยทราบถึงวิธีการจัดการขยะมูลฝอยเท่าใดนัก จึงทำให้ปัญหานับวันจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น และอาจส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในอนาคตได้ ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งภาครัฐและเอกชนต้องให้ความสำคัญในการให้องค์ความรู้ต่าง ๆ แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง เช่น การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธีตามหลักสุขาภิบาลต่อไป

สำหรับการศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลซบสมทอด อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์นั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาพฤติกรรมทางอ้อม โดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือประกอบการศึกษาในครั้งนี้

พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย 3 ด้าน คือ การคัดแยกขยะมูลฝอย การไม่ทิ้งขยะมูลฝอยในที่สาธารณะ และการป้องกันมลพิษจากขยะมูลฝอย รายละเอียดในแต่ละพฤติกรรมดังจะกล่าวต่อไปนี้

เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม.) ควรณรงค์ให้ความรู้แก่ประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในบ้านเรือน หรือเจ้าของประกอบการ อาคารที่พักอาศัยอาคารสำนักงาน สถาบันการศึกษา ห้างสรรพสินค้าโรงแรม สถานประกอบการและสถานที่อยู่อาศัยอื่น ๆ ดำเนินการคัดแยกและเก็บกักขยะที่เกิดขึ้น ดังต่อไปนี้

1. คัดแยกขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้หรือขยะรีไซเคิลออกจากขยะย่อยสลาย ขยะอันตรายและขยะทั่วไป
2. เก็บกักขยะที่ทำการคัดแยกแล้วในถุงหรือถังรองรับขยะแบบแยกประเภทที่หน่วยราชการกำหนด
3. เก็บกักขยะที่ทำการคัดแยกแล้วในบริเวณที่มีอากาศถ่ายเทสะดวก มีแสงสว่างเพียงพอ ไม่กีดขวางทางเดิน อยู่ห่างจากสถานที่ประกอบอาหาร ที่รับประทานอาหาร และแหล่งน้ำดื่ม
4. ให้เก็บกักขยะอันตราย หรือภาชนะบรรจุสารที่ไม่ทราบแน่ชัด เป็นสัดส่วนแยกต่างหากจากขยะอื่น ๆ เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของสารพิษ หรือการระเบิดเพื่อแยกทิ้งตามรูปแบบการเก็บรวบรวมของ อปท. ซึ่งมี 3 แบบหลัก ๆ ได้แก่
 - 4.1 การเก็บจากหน้าบ้านพร้อมขยะทั่วไปโดยการเก็บขมมีช่องแยกขยะอันตราย
 - 4.2 การเก็บจากหน้าบ้านตามวันที่กำหนดโดยมีรถเก็บขยะอันตรายโดยเฉพาะ

4.3 การนำไปทิ้งในภาชนะหรือสถานที่ รวบรวมขยะอันตรายของชุมชนที่จัดไว้

เฉพาะ

5. ห้ามเก็บกักขยะอันตรายไว้รวมกัน โดยให้แยกเก็บเป็นประเภท ๆ หากเป็นของเหลว ให้ใส่ถังหรือภาชนะบรรจุที่มีขีดและไม้รั้วไหล และห้ามเทของเหลวต่างชนิดปนกันเนื่องจากอาจเกิดการระเบิดหากเป็นของแข็งหรือกิ่งของแข็งให้เก็บใส่ถังหรือภาชนะที่แข็งแรง

6. หลีกเลี่ยงการเก็บกักขยะที่ทำการคัดแยกแล้วและมีคุณสมบัติที่เหมาะสมแก่การเพาะพันธุ์ของพาหะนำโรค หรือที่อาจเกิดการรั่วไหลของสารพิษ ไว้เป็นเวลานาน

7. หากมีการใช้น้ำทำความสะอาดวัสดุคัดแยกแล้วหรือวัสดุเหลือใช้ที่มีไขมันหรือตะกอนน้ำมันปนเปื้อน จะต้องระบายน้ำเสียนั้นผ่านตะแกรงและบ่อดักไขมันก่อนระบายสู่ท่อน้ำสาธารณะ

8. ห้ามเผา หลอม สกัดหรือดำเนินกิจกรรมอื่นใด เพื่อการคัดแยก การสกัดโลหะมีค่าหรือการทำลายขยะในบริเวณที่พักอาศัย หรือพื้นที่ที่ไม่มีระบบป้องกันและควบคุมของเสียที่จะเกิดขึ้น ก่อนที่จะนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ ต้องมีการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอยภายในบ้าน เพื่อเป็นการสะดวกแก่ผู้เก็บขนและสามารถนำขยะบางชนิดไปขายเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับตนเอง และครอบครัว รวมทั้งง่ายต่อการนำไปกำจัดอีกด้วย

นโยบายและกฎหมายด้านการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย

สุนีย์ ขวัญศิริโรจน์ (2535, หน้า 29-32) ได้กล่าวถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ใหม่และสำคัญไว้ 2 ประการ คือ การพยายามเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างรัฐกับประชาชน ให้เกิดขึ้นมากที่สุด โดยการใช้ระบบความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในสังคม รวมทั้งการมี หลักประกันด้านสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และการแก้ไขความขัดแย้งในสังคมด้วยสันติวิธี และการปรับระบบการบริหารจัดการเพื่อให้มีการแปลงแผนไปสู่ภาคปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการปรับกระบวนการและกลไกในการบริหารจัดการงบประมาณและบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพมีความคล่องตัว และสัมพันธ์สอดคล้องกัน โดยยึดหลักการประสานงานภายใต้ ระบบการจัดการพื้นที่กับภารกิจของหน่วยงาน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแผนงาน โครงการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาควภูไปกับระบบการติดตามประเมินผล โดยจัดทำเรื่องชี้วัด

นโยบายด้านการจัดการขยะมูลฝอย เนื่องจากการจัดการมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญ และเร่งด่วนประกอบกับบทบัญญัติมาตรา 5(1) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพ

สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2518 ได้กำหนดให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีหน้าที่สำคัญในการเสนอนโยบายและความเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ มีหน้าที่สำคัญในการเสนอนโยบายและความเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริม และรักษาสิ่งแวดล้อม ต่อคณะรัฐมนตรี คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมจึงได้เสนอ นโยบายและมาตรการด้านการจัดการมลพิษต่อคณะรัฐมนตรี และได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้วในคราวประชุมเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2524 โดย นโยบายและมาตรการดังกล่าวระบุให้ถือว่า มลพิษเป็นปัญหาสำคัญของชุมชนที่รัฐพึงเข้าจัดการ และแก้ไข โดยสนับสนุนเทศบาลและการปกครองท้องถิ่น ในด้านกำลังคน งบประมาณและ เทคโนโลยีเพื่อ การแก้ไขปัญหา โดยจัดลำดับความสำคัญให้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองใหญ่ ๆ ในแต่ละภาคก่อนและมีมาตรการเพื่อให้ นโยบายดังกล่าว บรรลุผลสำเร็จ 9 มาตรการ

โดยที่ชุมชนต่าง ๆ กำลังประสบปัญหามลพิษอันเนื่องมาจากการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมและของเหลือใช้จากบ้านเรือนเป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากขาดกำลังคน งบประมาณ และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเทศบาลต่าง ๆ จึงประสบปัญหาทั้งในเรื่องการเก็บมูลฝอยได้ไม่หมด และในบางกรณีกรรมวิธีในการกำจัดมูลฝอยเองก็ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ อีกมากมาย นับตั้งแต่กลิ่นรบกวน มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ และปัญหาทางสุขภาพอนามัย ซึ่งปัญหาเหล่านี้ จะทวีความรุนแรงขึ้นตามความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและการขยายตัวทางการเมือง

เพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการมูลฝอย ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง รัฐจึงกำหนดนโยบายและมาตรการด้านการจัดการขยะมูลฝอยไว้ดังนี้

นโยบายที่ 1 ถือว่ามลพิษเป็นปัญหาสำคัญของชุมชน เพราะเกี่ยวข้องกับความสะดวก สุขภาพอนามัยของประชาชนและเป็นต้นเหตุของมลพิษด้านอื่น ๆ จึงเป็นสิ่งที่รัฐพึงเข้าจัดการ และแก้ไข

นโยบายที่ 2 สนับสนุนเทศบาลและการปกครองท้องถิ่นทั้งในด้านกำลังคน งบประมาณ และเทคโนโลยี เพื่อการแก้ไขปัญหาการจัดการมูลฝอยโดยจัดลำดับความสำคัญให้แก่ กรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่ ๆ ในภาคอื่น ๆ ก่อน

มาตรการ เพื่อให้ นโยบายดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จ รัฐจึงได้กำหนดมาตรการไว้ดังนี้ คือ

1. ปรับปรุงแก้ไขหรือตรากฎหมาย พระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การรักษาความสะดวกให้ทันสมัย เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการเก็บรวบรวมและกำจัดมูลฝอย ที่กำลังประสบอยู่ เพื่อกำหนดมาตรการในการแก้ปัญหาระยะสั้นและวางแผนป้องกันแก้ไข

ระยะยาว

3. สนับสนุนการศึกษาวิจัยทางด้านเทคโนโลยี และวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด
4. กำหนดมาตรการควบคุมการจัดการมูลฝอย จากกิจการอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเภทที่มีสารพิษเจือปนอยู่
5. มีการวางแผนระยะยาวในการแก้ไขปัญหา การจัดการมูลฝอยของกรุงเทพฯ ฯลฯ และเมืองใหญ่อื่น ๆ โดยวิธีการที่เหมาะสมทางด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และ สาธารณสุข
6. ปรับปรุงอัตราค่าบริการในการเก็บรวบรวมมูลฝอยให้ยุติธรรม และตรงต่อความเป็นจริงมากขึ้น เพื่อเพิ่มรายได้มาใช้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพของการบริการ
7. ให้การศึกษาและประชาสัมพันธ์แก่ประชาชน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและผลเสียอันเกิดจากมูลฝอย รวมทั้งการขอความร่วมมือในการแก้ปัญหา
8. หาวิธีลดปริมาณของมูลฝอยลงโดย
 - 8.1 กำหนดมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ให้ใช้ได้ทนทานและมีประสิทธิภาพตลอดอายุของผลิตภัณฑ์
 - 8.2 ควบคุมมาตรฐานของขบวนการผลิต เพื่อลดปริมาณมูลฝอยและวัสดุที่เหลือใช้จากการผลิต
 - 8.3 หาวัสดุที่ใช้ทดแทนและวัสดุที่ยากต่อการทำลาย
 - 8.4 หาทางนำวัสดุเหลือใช้ หรือผลิตภัณฑ์ที่หมดอายุกลับมาใช้เป็นวัสดุในการผลิตต่อไป

ข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนในเขตเทศบาล

อัญประเทศ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนในเขตเทศบาลอัญประเทศ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลเมืองอัญประเทศ มาตรา 5070 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล

1. รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
2. ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ
3. รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและ

สิ่งปฏิกูล

4. ป้องกันและระงับโรคติดต่อ
 5. ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง
 6. ให้ราษฎรได้รับการอบรมศึกษา
 7. ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
 8. บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- มาตรา 51 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลตำบลอาจจัดทำกิจกรรมให้ ๆ

ในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้ (พระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2496, 2496)

1. ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา
2. ให้มีโรงฆ่าสัตว์
3. ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม
4. ให้มีสุสานและฌาปนสถาน
5. บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
6. ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์รักษาคนเจ็บไข้
7. ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
8. ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ

โครงการลด คัดแยกขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลเมืองอรัญประเทศประจำปี พ.ศ. 2558

หลักการและเหตุผล: เทศบาลเมืองอรัญประเทศเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการจัดการมูลฝอย ตั้งแต่การเก็บรวบรวมการเก็บขนและการกำจัดมูลฝอยปัจจุบันเทศบาลกำลังประสบปัญหาด้านการจัดการมูลฝอย เนื่องจากปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้นจากการขยายตัวของชุมชนเมือง รวมถึงการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร จากข้อมูลปริมาณมูลฝอยของเทศบาลของเมืองอรัญประเทศ ปี พ.ศ. 2553 พบว่า มีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ย 30 ตัน/ วัน ปี พ.ศ. 2554 พบว่ามีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ย 33 ตัน/ วัน ปี พ.ศ. 2555 พบว่า มีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ย 35 ตัน/ วัน ปี พ.ศ. 2556 พบว่า มีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ย 35.96 ตัน/ วัน ปี พ.ศ. 2557 พบว่า มีปริมาณขยะมูลฝอย เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 38 ตัน/ วัน (กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว, 2557) ในขณะที่สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยยังคงมีอยู่เท่าเดิม คือ มีเพียง 10 ไร่ การกำจัดขยะมูลฝอยใช้วิธีการเทกองกับพื้นดิน ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยสะสมอยู่ในสถานที่กำจัดเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาเรื่องกลิ่น ทัศนียภาพ รวมถึงแมลงวัน แมลงสาบ หนู ซึ่งเป็นพาหะนำโรค ดังนั้น หากเทศบาลเมืองอรัญประเทศ ไม่มีการวางแผนการจัดการขยะมูลฝอยที่ดีในอนาคตอันใกล้ก็อาจจะไม่มีสถานที่ในการจัดการขยะเป็นของตนเอง

ซึ่งจะทำให้เทศบาลต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากในการนำขยะมูลฝอยไปกำจัดยังสถานที่กำจัดขยะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

เทศบาลเมืองอรัญประเทศได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว จึงได้จัดทำโครงการลดคัดแยกขยะมูลฝอย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการมูลฝอย โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย เพราะประชาชนในฐานะผู้ผลิตขยะควรจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย ด้วยการคัดแยกขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด เพื่อให้ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด
2. เพื่อยืดอายุการใช้งานของสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย
3. เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกในการจัดการมูลฝอย และรักษาสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน
4. เพื่อลดแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และแมลงนำโรค ได้แก่ แมลงวัน แมลงหวี่ หนู เป็นต้น

เป้าหมาย

ดำเนินการรณรงค์คัดแยกขยะมูลฝอยในชุมชน ปี พ.ศ. 2558 จำนวน 4 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนสะพานขาวพัฒนา ชุมชนวังปลาตอง ชุมชน กม. 2 ฝั่งซ้าย และ กม. 2 ฝั่งขวา

ตัวชี้วัด

ประชาชนในชุมชนมีการคัดแยกขยะไม่น้อยกว่าร้อยละ 60

วิธีการดำเนินการ

1. จัดทำโครงการเสนอขอรับความเห็นชอบและอนุมัติ
2. ประชาสัมพันธ์โครงการให้กับชุมชนเป้าหมายทราบ
3. ดำเนินการคัดแยกขยะตามโครงการ ฯ
4. ติดตามประเมินผล

ระยะเวลาดำเนินการ

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558

สถานที่ดำเนินการ

ดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน ในชุมชนสะพานขาวพัฒนา ชุมชนวังปลาตอง ชุมชน กม. 2 ฝั่งซ้าย และ กม. 2 ฝั่งขวา

งบประมาณ

กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองอรัญประเทศ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบ

กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองอรัญประเทศ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประชาชนมีจิตสำนึกและร่วมมือในการคัดแยกขยะ
2. ปริมาณของขยะมูลฝอยภายในชุมชนลดลงก่อนที่รถเก็บขนขยะจะส่งออกไปกำจัด

ยังพื้นที่ภายนอกชุมชน

3. สภาพแวดล้อมในชุมชนสะอาด เอื้อต่อการมีสุขภาพร่างกาย สมบูรณ์ แข็งแรง
4. ประชาชนมีรายได้จากการขายวัสดุรีไซเคิลเพื่อนำรายได้มาจุนเจือครอบครัว
สถิติที่เกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนในเขตเทศบาล

อรัญประเทศ

สถิติปริมาณขยะมูลฝอยของเทศบาลอำเภอเมืองอรัญประเทศ เพิ่มปริมาณเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จากข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอย ปี พ.ศ. 2553 พบว่ามีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ย 30 ตัน/วัน ปี พ.ศ. 2554 พบว่ามีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ย 33 ตัน/วัน ปี พ.ศ. 2555 พบว่ามีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ย 35 ตัน/วัน ปี พ.ศ. 2556 พบว่ามีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ย 35.96 ตัน/วัน ปี พ.ศ. 2557 พบว่ามีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ย 38 ตัน/วัน ปี พ.ศ. 2558 พบว่ามีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ย 38 ตัน/วัน ซึ่งจะพบว่าปริมาณขยะมูลฝอยจะเพิ่มขึ้นมากเรื่อย ๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชัยณรงค์ อักษรศิษฐ์ (2552) ศึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนของประชาชนในเทศบาลตำบลป่าแฉะ อำเภอป่าแฉะ จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลป่าแฉะ อำเภอป่าแฉะ จังหวัดเชียงราย (2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตเทศบาลตำบลป่าแฉะ อำเภอป่าแฉะ จังหวัดเชียงราย พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ บ้านป่าแฉะ หมู่ที่ 1 บ้านสันมะเก็ม หมู่ที่ 4 บ้านถิ่นเจริญ หมู่ที่ 9 และบ้านสันติสุข หมู่ที่ 12 จำนวน 350 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผลการศึกษา พบว่า (1) ประชาชนส่วนใหญ่จะใช้วิธีการนำไปใส่ถุงพลาสติกสีดำให้เทศบาลกำจัด การคัดแยกขยะและเก็บรวบรวมขยะแห้งจะเก็บรวบรวมโดยทิ้งลงขยะทั้งหมด (2) ประชาชนมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ว่าควรมีถังขยะที่ประดิษฐ์จากยางรถยนต์ที่มีจำนวน 1 ถัง สำหรับทิ้งขยะบริเวณหน้าบ้านพักและควรแยกประเภทว่า ขยะย่อยสลายได้

ขยะย่อยสลายไม่ได้ ขยะอันตราย และให้ความเห็นว่าควรมีรถเก็บขยะ 3 คันเพื่อแยกจึงมีความเพียงพอต่อการเก็บขยะของหมู่บ้าน

นลินี บึงมูม (2550) ศึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนบ้านคง ตำบลบ้านคง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือนบ้านคง ตำบลบ้านคง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น (2) เพื่อเปรียบเทียบการจัดการขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือนบ้านคง ตำบลบ้านคง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ตามอายุของการครองเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพหลัก รายได้เฉลี่ยภายในครัวเรือน จำนวนสมาชิกภายในครัวเรือนและประสบการณ์ในการอบรม พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ เทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ประกอบด้วยชุมชนทั้งหมด 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนด่านซ้าย ชุมชนบ้านเหนือ ชุมชนบ้านเคี่ยน ชุมชนบ้านนาเวียง ชุมชนบ้านหัวนาอูง จำนวน 100 คน โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาเอง จากการศึกษาพบว่าระบบการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลด่านซ้าย ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร มีวิธีการเก็บรวบรวมและกำจัดขยะมูลฝอยโดยจัดวางถังขยะไว้ตามริมถนนเป็นจุด ๆ จุดละ 1 ถัง รวม 310 ถัง โดยไม่มีถังขยะแยก มีรถมาเก็บขยะมูลฝอย 2 คัน เก็บรวบรวมทุกวัน วันละ 1 รอบ ตั้งแต่เวลา 05.00-08.00 น. เก็บรวบรวมขยะได้ 3 ตันต่อวัน แล้วนำไปทิ้งบ่อขยะเทศบาลแล้วฝังกลบ ปีละ 2-4 ครั้ง ในพื้นที่ 50 ไร่ ซึ่งอยู่ห่างจากที่ตั้งเทศบาล 6 กิโลเมตร โดยมีฝ่ายที่รับผิดชอบการจัดการขยะ คือ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม มีพนักงานเก็บขยะ 13 คน ปัญหาคือ ปริมาณขยะเพิ่มขึ้น ทุกเดือนโดยเฉลี่ยเดือนละ 0.05 ตัน ยังขาดการจัดการขยะอย่างครบวงจร ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องยังไม่มีส่วนร่วมกับเทศบาลในการจัดการขยะมูลฝอยเท่าที่ควร ผลการปฏิบัติการค้นหายุทธวิธีการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอย ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยในเทศบาลตำบลด่านซ้าย พบว่ายุทธวิธีที่ใช้ได้ผลดี มี 3 ยุทธวิธี ดังนี้ (1) การจัดระบบสร้างองค์ความรู้และใช้ภูมิปัญญาในการจัดการขยะมูลฝอย สำหรับผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ ทั้งครอบครัว ชุมชน และองค์กร (2) การจัดระบบการจัดการขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพในทุกขั้นตอน ทั้งการคัดแยกการเก็บรวบรวม การขนเก็บ การเปลี่ยนแปลงเพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่า (3) ยุทธวิธีการจัดการขยะชุมชนอย่างยั่งยืน ด้วยการจัดการแบบมีส่วนร่วมและครบวงจร ทั้งนี้การใช้ยุทธวิธีให้ประสบผลสำเร็จต้องคำนึงถึง องค์ประกอบสำคัญดังนี้ (1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องให้ความสำคัญต่อการจัดการขยะมูลฝอยและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมทุกด้าน (2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดการให้ประชาชน นักเรียน เยาวชนและผู้ที่เกี่ยวข้องเรียนรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจร

และสร้างคุณค่าจากขยะมูลฝอยอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นวิถีชุมชน

นันทพร มณีรัตน์ (2551) ศึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือนบ้านคง ตำบลบ้านคง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น (2) เพื่อเปรียบเทียบการจัดการขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือนบ้านคง ตำบลบ้านคง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ตามอายุของการครองเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพหลัก รายได้เฉลี่ยภายในครัวเรือน จำนวนสมาชิกภายในครัวเรือนและประสบการณ์ในการอบรม (3) เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือนบ้านคง ตำบลบ้านคง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา คือ ผู้ที่รับผิดชอบหรือมีหน้าที่หลักในการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 คน จำนวน 322 คน โดยใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล คือการสร้างแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยในครัวเรือนและมีระดับกลางโดยประชาชนที่มีระดับการศึกษาอาชีพหลังของครัวเรือน และขนาดของจำนวนสมาชิกในครอบครัวต่างกันมีการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมและรายได้ไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีระดับรายได้รวมของครัวเรือนต่างกัน ผู้นำครอบครัวมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาคู โดยรวมและเป้าหมาย 3 ด้าน คือ ด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ด้านการเก็บขนขยะมูลฝอย ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย อยู่ในระดับมากผู้นำครอบครัวที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาคู โดยรวมและด้านการกำจัดขยะมูลฝอยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และผู้นำครอบครัวที่มีอาชีพต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาคู โดยรวมและทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) แต่ผู้นำครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาคู โดยรวมและทุกด้านไม่แตกต่างกัน ($p < .05$) โดยสรุป ผู้นำครอบครัวมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งข้อเสนอแนะนี้สามารถใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่ให้มีเพิ่มขึ้นต่อไป

บุญเลิศ วงศ์โพธิ์ (2550) ศึกษาเรื่องความรู้และการปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลชัยสมอทอด อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลชัยสมอทอด อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ (2) เพื่อศึกษาการปฏิบัติต่อการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลชัยสมอทอด

อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ (3) เพื่อเปรียบเทียบความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยของหัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างกัน กลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษาหัวหน้าครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลชัยสมอทอด อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม โดยผลการศึกษาพบว่า (1) หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.54) มีความรู้ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน และตอบถูกเป็นรายข้อคิดเป็นร้อยละ 70 ขึ้นไป จำนวน 6 ข้อ โดยมีข้อที่มีค่าร้อยละมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ วัสดุที่ใช้บรรจุอาหาร โดยไม่มีอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม คือ ปิ่นโต (ร้อยละ 94.70) หากมีซากสัตว์ตายในบ้านควรนำไปเผาหรือขุดหลุมฝัง (ร้อยละ 89.00) และการลดปริมาณขยะทำได้โดยแยกของที่ได้นำกลับมาใช้ใหม่ (ร้อยละ 85.70) ตามลำดับ (2) หัวหน้าครัวเรือนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนเป็นรายข้อคิดเป็นร้อยละมากที่สุดและรองลงมา 4 อันดับ คือ ขยะเศษเหล็ก โลหะ กระจังป้องกันอัคคีภัย มีการปฏิบัติโดยการแยกไว้เพื่อขาย (ร้อยละ 100.00) ขยะประเภทขวดหรือแก้วต่าง ๆ มีการปฏิบัติโดยแยกไว้เพื่อขายหรือนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (ร้อยละ 93.67) ขยะประเภทกล่องกระดาษหนังสือพิมพ์มีการปฏิบัติโดยแยกไว้ขายหรือใช้ซ้ำ (ร้อยละ 93.00) และขยะประเภทขวดพลาสติกถุงพลาสติกหรือพลาสติกอื่น ๆ มีการปฏิบัติโดยการแยกไว้เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่หรือขาย (ร้อยละ 92.00) (3) การเปรียบเทียบความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยของหัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาและวิธีการรับรู้ข่าวสารต่างกัน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีความแตกต่างกันในเรื่องระดับการศึกษาและวิธีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน ($p < .05$)

รัตนศักดิ์ ชีสารพัฒน์ (2551) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของครัวเรือนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาคู อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ (1) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของครัวเรือนต่อการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมและรายด้านของเทศบาลตำบลนาคู อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ (2) เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของครัวเรือนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาคู อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มี ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกัน กลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษา ผู้นำครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนที่มีหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลนาคู อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 320 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษา พบว่า (1) ความพึงพอใจของผู้นำครอบครัวต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาคูโดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 2.75$) โดยสรุปตามรายด้านพบว่า ด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ผู้นำครอบครัวมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาคู อยู่ในระดับมาก โดยมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก คือวิธีการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย

มีความเหมาะสมและเป็นระบบ ($\bar{X} = 3.06$) ถึงขณะในการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยตามสถานที่ต่าง ๆ มีจำนวนเพียงพอ ($\bar{X} = 2.86$) และการรวบรวมขยะมูลฝอยเทศบาลมีการป้องกันไม่ให้เกิดการรั่วไหลของน้ำที่มากับขยะ ($\bar{X} = 2.83$) ด้านการเก็บขนขยะมูลฝอย ผู้นำครอบครัวมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาคู อยู่ในระดับมาก โดยมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 อันดับแรก คือวิธีการเก็บขนขยะมูลฝอยมีความเหมาะสมและเป็นระบบ ($\bar{X} = 2.93$) เส้นทางในการเก็บขนขยะมูลฝอยมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 2.92$) และช่วงเวลาในการเก็บขนขยะมูลฝอยมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 2.86$) ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย ผู้นำครอบครัวมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาคู อยู่ในระดับมากจำนวน 7 ข้อ และอยู่ในระดับน้อยจำนวน 3 ข้อ โดยมีที่มีระดับมาก 3 อันดับแรก คือ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยห่างไกลจากชุมชน ($\bar{X} = 3.03$) สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อประชาชนด้านมลพิษทางกลิ่น ($\bar{X} = 2.89$) และมีการกำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีการเผาเพื่อลดการกระจายของขยะมูลฝอยทุก 1 เดือน ($\bar{X} = 2.83$) และระดับน้อย 3 อันดับ คือ เทศบาลมีการแนะนำการกำจัดขยะมูลฝอยในครัวเรือน ($\bar{X} = 2.48$) เทศบาลมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอย ($\bar{X} = 2.48$) และเทศบาลมีการประชาสัมพันธ์ในการทำนุสุขภาพจากเศษอาหาร ($\bar{X} = 2.50$) (2) ผู้นำครอบครัวที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาคู โดยรวม และด้านการกำจัดขยะมูลฝอยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และผู้นำครอบครัวที่มีอาชีพต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาคู โดยรวม และทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) แต่ผู้นำครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความพึงพอใจต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาคู โดยรวมและทุกด้านไม่แตกต่างกัน ($p < .05$) ทุกด้านไม่แตกต่างกัน ($p < .05$)

วรวรรณ นาสม โภชน (2550) ศึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน กรณีศึกษาตำบลโพรงงาม อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์คือ (1) ศึกษาปัจจัยภายในภายนอก บางประการที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน (2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมของการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน (3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน กลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษา ผู้แทนครัวเรือนของหมู่บ้านในเขตตำบลโพรงงาม อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ จากนั้นตรวจสอบข้อมูลจำนวนหลังคาเรือน พบว่าทั้ง 13 หมู่บ้าน จำนวน 303 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยภายใน-ภายนอก บางประการที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน ผู้แทนครัวเรือนส่วนใหญ่มีการรับรู้กฎระเบียบเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย มีความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย และความทันสมัยในการ

อุปโภคบริโภคอยู่ในระดับมาก ส่วนการได้รับข้อมูลข่าวสาร ผู้แทนครัวเรือนส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง ด้านพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน พบว่า มีลักษณะขั้นตอนและวิธีการที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การคัดแยกขยะมูลฝอย การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย การนำขยะมูลฝอยไปกำจัด โดยผู้แทนครัวเรือนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง และผู้แทนครัวเรือนที่มีความแตกต่างทางด้านจำนวนสมาชิกของครัวเรือน การแบ่งหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน ความทันสมัยในการอุปโภคบริโภคภายในครัวเรือน และความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้แทนครัวเรือนที่มีความแตกต่างทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน และการรับรู้กฎระเบียบเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนไม่แตกต่างกัน

อัมพร นิมิตภาคภูมิ (2550) ศึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์คือ (1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย (2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย กลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษา หัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบล แม่สาย ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ 2 ตำบล คือ ตำบลแม่สาย ซึ่งมีชุมชนที่อยู่ในเขตเทศบาล จำนวน 5 ชุมชน อันได้แก่ หมู่ 2 ชุมชนเหมืองแดง หมู่ 6 ชุมชนป่ายางชุม หมู่ 7 ชุมชนเกาะทราย หมู่ 8 ชุมชนป่ายาง หมู่ 10 ชุมชนไม้ลุงชน และตำบลเวียงพางคำ มีชุมชนที่อยู่ในเขตเทศบาล จำนวน 4 ชุมชน อันได้แก่ หมู่ 1 ชุมชนแม่สาย หมู่ 2 ชุมชนคอยงาม หมู่ 3 ชุมชนเวียงพาน หมู่ 10 ชุมชน ป่ายางผาแตก ครอบคลุมพื้นที่ 5.13 ตารางกิโลเมตร จำนวน 385 ครัวเรือน โดยใช้แบบสอบถามให้การรวบรวมเก็บข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนเกี่ยวกับการ คัดแยกขยะมูลฝอย การรวบรวมขยะมูลฝอย การเก็บขนขยะมูลฝอย และการกำจัดขยะมูลฝอย ในภาพรวมอยู่ในระดับกระทำบางครั้ง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พฤติกรรมของการคัดแยก ขยะมูลฝอย และการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย มีการกระทำบางครั้ง สำหรับการเก็บขนขยะมูลฝอย และการกำจัดขยะมูลฝอย มีการกระทำนาน ๆ ครั้ง โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการ จัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ในระดับที่เห็นด้วยปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เห็นด้วย ในระดับมากกับการคัดแยกขยะมูลฝอย การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย และการกำจัดขยะมูลฝอย สำหรับการเก็บขนขยะมูลฝอยนั้นเห็นด้วยในระดับปานกลาง พฤติกรรมของการคัดแยก ขยะมูลฝอย

และการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย มีการกระทำบางครั้ง สำหรับการเก็บขนขยะมูลฝอย และการกำจัดขยะมูลฝอย มีการกระทำนาน ๆ ครั้ง โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ในระดับที่เห็นด้วยปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เห็นด้วยในระดับมากกับการคัดแยกขยะมูลฝอย การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย และการกำจัดขยะมูลฝอย สำหรับการเก็บขนขยะมูลฝอยนั้น เห็นด้วยในระดับปานกลาง ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย ได้แก่ เทศบาลควรมีถังขยะหลายชนิด คือ ถังขยะเปียก ถังขยะแห้ง ถังขยะอันตราย และถังขยะรีไซเคิล ให้บริการอย่างพอเพียง การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ได้แก่ ควรณรงค์ให้บ้านแต่ละหลังมีถังขยะ 3 ถัง คือ ถังขยะเปียก ถังขยะแห้ง และถังขยะรีไซเคิล เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมขยะ การเก็บขนขยะมูลฝอย ได้แก่ ควรจัดรถเทศบาลมาขนให้บ่อยขึ้น หรือ มาเก็บตรงเวลาทุกวันและการกำจัดขยะมูลฝอย ได้แก่ การกำจัดขยะไม่ควรนำไปเผา เพราะเกิดควันทำให้มีมลพิษทางอากาศ และสร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่น

วิสุทธิ มหายศนันท์ (2550) ศึกษาเรื่องปัญหาและแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของเทศบาลตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยมีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของเทศบาลตำบลท่าวังผา จังหวัดน่าน ในสภาพปัจจุบัน (2) เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของเทศบาลตำบลท่าวังผา จังหวัดน่าน (3) เพื่อหาแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนที่เหมาะสมของเทศบาลตำบลท่าวังผา จังหวัดน่าน กลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษา เป็นบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของเทศบาลตำบลท่าวังผา จังหวัดน่าน จำนวน 33 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า ปริมาณขยะมีมากขึ้น และพบว่า มีการลักลอบการนำเอาขยะนอกพื้นที่มากำจัดในเขตพื้นที่ ประสิทธิภาพเป็นรวบรวมขยะมูลฝอยไม่มีประสิทธิภาพ แล้วยังพบปัญหาการกำจัดขยะมูลฝอยไม่ถูกสุขาภิบาล ประชาชนในพื้นที่ขาดความตระหนักในการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของเทศบาลตำบลท่าวังผา แบ่งได้สองด้าน ดังนี้ (1) ด้านการบริการจัดการ องค์กรและบุคลากรที่รับผิดชอบยังขาดความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาล งบประมาณการจัดเก็บค่าธรรมเนียมยังไม่ได้ครอบคลุม เทคโนโลยีโดยเฉพาะถังขยะในชุมชนยังไม่แยกประเภทขยะก่อนนำไปกำจัด และไม่ครอบคลุมพื้นที่ แผนงาน โครงการยังไม่สอดคล้องกับปัญหา ไม่มีความต่อเนื่องในแผนระยะยาว (2) ด้านการจัดการขยะมูลฝอย ยังไม่ถูกหลักสุขาภิบาล โดยเฉพาะการคัดแยกขยะก่อนนำไปกำจัดทำให้มีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้นและวิธีการจัดการขยะยังไม่ถูกต้องทำให้เกิดข้อร้องเรียนจากประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงแหล่ง

กำจัดการขยะ แนวทางการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนที่เหมาะสมของเทศบาลตำบลท่าวังพาในอนาคต ควรกำหนดเป็นนโยบายหลักของหน่วยงาน มีแผนการดำเนินงาน เป้าหมาย วัตถุประสงค์วิธีการดำเนินงาน และการควบคุมกำกับประเมินผลงานที่ชัดเจนและมีการดำเนินงานแบบพหุภาคีโดยกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างกัน ระหว่างคณะผู้บริหารที่มาจาก การเลือกตั้ง ตั้งแต่ (ฝ่ายการเมือง) พนักงานเจ้าหน้าที่ (ฝ่ายประจำ) ประชาชนผู้รับบริการ ตลอดถึงหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น สาธารณสุขอำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียง

อมรรัตน์ เหล็กพรหม (2552) ศึกษาเรื่องการพัฒนาพฤติกรรมของประชาชน

ในครอบครัวในการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตเทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อทราบวิธีการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน (2) เพื่อทราบถึงความรู้ความเข้าใจ และความร่วมมือของคนในครอบครัวในการจัดการขยะมูลฝอย (3) เพื่อทราบถึงปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในครอบครัว กลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษา ประชาชนในครอบครัว จำนวน 5 ครอบครัว ในเขตเทศบาลตำบลพระอินทราชา โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิดในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ทั้ง 5 ครอบครัว นั้นคนในครอบครัว ความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือของคนในครอบครัวในการจัดการขยะมูลฝอยให้ถูกวิธี ดังนี้ ครอบครัวที่ 1-2 มีประสบการณ์เรียนรู้การจัดการขยะให้ถูกวิธีได้จากประสบการณ์การทำงาน จากสื่อทีวี ป้ายประชาสัมพันธ์ และเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) จึงได้นำความรู้ที่ได้รับแนะนำคนในครอบครัวคือสามีและลูกให้เข้าใจ และทุกคนในครอบครัวให้ความเอาใจใส่ร่วมมือ ร่วมรับผิดชอบในการดูแลความสะอาดภายในบ้านของตนเป็นอย่างดี ครอบครัวที่ 3, 4 และ 5 มีประสบการณ์วิธีเรียนรู้จัดการขยะให้ถูกวิธีได้จากสื่อทีวี ป้ายประชาสัมพันธ์ การอบรม และเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) แต่วิธีการจัดการขยะทั้งสามครอบครัว ถึงแม้จะได้ประสบการณ์จากการเรียนรู้จากสื่อทีวี ป้ายประชาสัมพันธ์ การอบรม และเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.) แต่การจัดการขยะทั้งสามครอบครัว ขาดความร่วมมือ ความรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งสามีและลูกปล่อยให้ทำหน้าที่ของภรรยาหรือเป็นหน้าที่ของแม่เพียงคนเดียว ซึ่งเป็นเพราะทุกคนในครอบครัวขาดแรงจูงใจ ขาดการสร้างความรู้ วัฒนธรรม ค่านิยมร่วมกัน โดยเฉพาะลูกขาดการอบรมบ่มเพาะ ขาดการปลูกฝังนิสัยลูกตั้งแต่เด็ก ขาดประสบการณ์การเรียนรู้จากพ่อแม่ จึงทำให้การจัดการขยะในครอบครัวไม่เป็นไปตามที่เรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในครอบครัว พบว่า (1) คนในครอบครัวขาดแรงจูงใจการเอาใจใส่ต่อกัน ขาดการอบรมปลูกฝังความรู้ให้แก่ลูกตั้งแต่เด็ก (2) พ่อแม่ขาดการสร้างความรู้ วัฒนธรรม ค่านิยมของคนในครอบครัวจึงส่งผลให้ครอบครัวขาดความร่วมมือ ร่วมใจต่อกัน จึงปล่อยให้

หน้าที่ของคนใดคนหนึ่ง โดยเฉพาะภรรยาหรือแม่ที่ทำหน้าที่เป็นแม่บ้านดูแลความเรียบร้อยภายในบ้านเพียงคนเดียว และ (3) ขยะที่เก็บและคัดแยกแล้วเมื่อนำไปทิ้งถึงรองรับขยะพบว่าถังเต็มและล้น และถึงขยะเป็นถึงขยะที่รวมประเภทในถังเดียวกันจึงไม่รู้จะนำขยะไปทิ้งในถังรองรับขยะประเภทไหน เพราะแต่ละถังรองรับขยะมีทั้งขยะเปียกและขยะแห้งปะปนไปในถังเดียวกัน

วิษุวัตม์ ธนสิทธิสวัสดิ์ (2558) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ศึกษากรณี เทศบาลตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตเทศบาลตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โดยจำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพในที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อยู่อาศัย และแหล่งข่าวสาร กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง จำนวน 279 คน

ผลการศึกษา พบว่า ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในภาพรวม มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยการวางแผนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก รองลงมา การดำเนินกิจกรรม การติดตามประเมินผล และการใช้ประโยชน์ตามลำดับ เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนจำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพในที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อยู่อาศัย และแหล่งข่าวสาร พบว่า รายได้ สถานภาพในที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อยู่อาศัย และแหล่งข่าวสาร มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง สำหรับเพศ อายุ สถานภาพการสมรส การประกอบอาชีพ และรายได้ต่อเดือน ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุนจังหวัดพัทลุง อย่างไรก็ตามผลการศึกษานี้ สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมือง อรัญประเทศ และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ รายได้ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ 17 ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 9,702 ครัวเรือน (กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว, 2558)

2. กลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการคำนวณขนาดตัวอย่างวิธีการใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ซึ่งกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับ 5% มี (ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555) แสดงวิธีคำนวณดังนี้

สูตรการคำนวณ

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ

n = กลุ่มตัวอย่าง

N = ประชากรทั้งหมด

e = ค่าความคลาดเคลื่อนอยู่ที่ระดับ 0.05

เมื่อนำมาแทนค่าในสูตรจะได้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

$$n = \frac{9,702}{1 + (9,702 \times 0.0025)}$$

$$n = 384.16$$

เมื่อกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างได้แล้วผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) โดยเริ่มจากการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) กำหนดให้ชุมชนเป็นชั้นภูมิ (Strata) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรครัวเรือนและครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามชุมชนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว (กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว, 2558) (ข้อมูล ณ วันที่ 15 พฤศจิกายน 2558)

ชื่อชุมชน	ประชากรครัวเรือน (หลังคาเรือน)	ครัวเรือนตัวอย่าง (หลังคาเรือน)
คลองลึกฝั่งซ้ายพัฒนา	1648	65
กม. 2 ฝั่งขวา	260	10
สะพานขาวพัฒนา	162	6
หลังโรงเลื่อย	231	9
กม.5ฝั่งขวาคลองลึก	730	29
กม.3	318	13
บริเวณด่าน	384	3
หน้าโรงไฟฟ้า	209	8
บ้านวัดหลวง	379	15
ราษฎร์อุทิศ	901	36
ร่วมใจพัฒนา	367	15
วังปาดอง	192	8
มิตรสัมพันธ์	556	22
บ้านน้อยประจันตคาม	915	36

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ชื่อชุมชน	ประชากรครัวเรือน (หลังคาเรือน)	ครัวเรือนตัวอย่าง (หลังคาเรือน)
บ้านอรุณ	569	23
ตลาด	1339	53
ฟ้าอัมพร	532	21
รวม	9702	384

หลังจากนั้น เมื่อได้ขนาดตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิ/ชุมชน แล้วผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยวิธีการจับฉลากแบบไม่ใส่คืน กำหนดให้ทะเบียนราษฎรจำแนกตามชุมชนของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นกรอบในการสุ่มตัวอย่าง (Sampling frame)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม (Questionnaires) ขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยทำการศึกษาจากข้อมูลพื้นฐาน แนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรม รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรุณประเทศ จังหวัดสระแก้ว เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตเนื้อหาของแบบสอบถามโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานและลักษณะทั่วไปของประชากร ซึ่งเป็นปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรุณประเทศ จังหวัดสระแก้ว ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple choices) และระบุคำตอบ (Completion test) จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามแบบวัดความรู้ เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรุณประเทศ จังหวัดสระแก้ว ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple choices) จำนวน 10 ข้อ มีหลักการให้คะแนน ดังนี้ ตอบถูกได้ 1 คะแนน และตอบผิดได้ 0 คะแนน โดยแต่ละข้อมีข้อที่ตอบถูกที่แตกต่างกัน ดังนี้

- ข้อ 1 ข้อที่ถูก คือ ง ข้อ 2 ข้อที่ถูก คือ ง ข้อ 3 ข้อที่ถูก คือ ก
 ข้อ 4 ข้อที่ถูก คือ ข ข้อ 5 ข้อที่ถูก คือ ก ข้อ 6 ข้อที่ถูก คือ ค
 ข้อ 7 ข้อที่ถูก คือ ง ข้อ 8 ข้อที่ถูก คือ ข ข้อ 9 ข้อที่ถูก คือ ค
 ข้อ 10 ข้อที่ถูก คือ ง

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน
 ในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบรายการ
 คำตอบ (Check list) จำนวน 22 ข้อ โดยมีข้อคำถาม 2 ลักษณะ ดังนี้

ข้อที่ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 11 12 13 14 17 18 20 22	มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้
ปฏิบัติ เท่ากับ 1 คะแนน	ไม่ปฏิบัติ เท่ากับ 0 คะแนน
ข้อที่ 10 15 16 19 21	มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้
ปฏิบัติ เท่ากับ 0 คะแนน	ไม่ปฏิบัติ เท่ากับ 1 คะแนน

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสอบถามฉบับนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

- ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องพฤติกรรมจัดการ
 ขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จากนั้นนำมากำหนด
 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย กำหนดนิยาม และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
- สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน
 ในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามว่า
 ครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรง
 เชิงเนื้อหา (Content validity) ของคำถามในแต่ละข้อว่าตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้
 หรือไม่ แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา
- นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน
 คือ

3.1 อาจารย์ ดร.จิตพล ชัยมะดัน	อาจารย์ประจำวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ
มหาวิทยาลัยบูรพา ศูนย์การศึกษาสระแก้ว
3.2 นางปราณี อารักษ์ษา	ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
3.3 นายสัญญา ว่องไวอมรเวช	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ

เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยการคำนวณหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา IOC (Index of item-objective congruence: IOC) โดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่า ข้อคำถามแต่ละข้อมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการหรือไม่ อย่างไร ถ้ามีความสอดคล้องผู้เชี่ยวชาญจะให้ค่าเป็น “+1” แต่หากผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ข้อคำถามนั้นไม่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการจะให้ค่าเป็น “-1” และในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจในข้อคำถามนั้นว่า มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์ปฏิบัติการหรือไม่จะให้ค่าเป็น “0” หลังจากนั้นจึงนำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (IOC) รายข้อคำถามตามสูตร (วิภาวี แดงท่าขาม, 2551) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC คือ ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง
 $\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
 N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยกำหนดเกณฑ์การยอมรับค่าสัมประสิทธิ์ IOC คือ ข้อคำถามที่มีความเที่ยงตรง คือ มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ถ้าหากข้อคำถามใดมีค่า IOC น้อยกว่า 0.5 ถือว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา จำเป็นต้องตัดข้อคำถามนั้นออกไปหรือทำการปรับปรุงข้อคำถามนั้นใหม่ ซึ่งผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ IOC รายข้อสามารถพิจารณาได้จากภาคผนวกท้ายเล่ม

4. นำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงหรือเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ ครั้วเรือนในชุมชนเทศบาลเมืองวัฒนานคร จำนวน 30 ครั้วเรือน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability) โดยพิจารณาค่า KR-20 ได้ค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามเท่ากับ 0.619 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อถือได้ปานกลาง

5. สำหรับแบบวัดความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของครั้วเรือนผู้ศึกษาคำเนินการวัดค่าอำนาจจำแนก (Discrimination power) เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสามารถของแบบวัดความรู้ในการแยกกลุ่มคนเก่งกับคนไม่เก่ง แยกคนรู้กับคนไม่รู้ ออกจากกันได้หรือไม่ โดยมีเกณฑ์พิจารณารายข้อคำถาม ดังนี้ ค่าอำนาจจำแนกมีค่าตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ถือเป็นข้อคำถามที่ดี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้ว ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ดำเนินการนำแบบสอบถามทั้ง 384 ฉบับ ไปเก็บข้อมูลจาก คริวเรือนในชุมชนเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จำนวน 384 คริวเรือน เพื่อให้ตอบแบบสอบถาม
 2. เมื่อแจกแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และพบว่าแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา มีความสมบูรณ์ ทั้งหมด 384 ฉบับ
 3. นำข้อมูลไปประมวลผล โดยคอมพิวเตอร์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ในการประมวลผลค่าทางสถิติ
- ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2558-เดือนมกราคม พ.ศ. 2559

การวิเคราะห์ข้อมูล

การประมวลผลข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่องานวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. บันทึกข้อมูลที่เป็นรหัสลงในแบบบันทึกข้อมูลและเครื่องคอมพิวเตอร์ ตามลำดับ
 - 1.1 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์
 - 1.2 ประมวลผลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา
2. การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ตอน ได้แก่
 - ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานลักษณะทั่วไปของคริวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
 - ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของคริวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
 - ตอนที่ 3 การวิเคราะห์พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของคริวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
 - ตอนที่ 4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของคริวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล และตอบวัตถุประสงค์ คือ

1. อธิบายข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และความรู้ โดยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบของตารางแจกแจงความถี่

2. อธิบายพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistic) คือ สถิติทดสอบ t-test สำหรับการเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน จำแนกตามตัวแปรอิสระ ที่แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม และสถิติทดสอบ One-way ANOVA สำหรับการเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน จำแนกตามตัวแปรอิสระที่แบ่งกลุ่มมากกว่า 2 กลุ่ม ตลอดจนการเปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ด้วยวิธีการ LSD ในกรณีที่ผลการทดสอบด้วยสถิติทดสอบ One-way ANOVA มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ

การแปลผลข้อมูล

เกณฑ์การแปลค่าพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลผลแบบอิงเกณฑ์ ดังนี้ โดยวิธีการตั้งเกณฑ์ไว้ตายตัว (ศิริชัย กาญจนวาที, 2544)

เกณฑ์	การแปลผล
1. มากกว่าร้อยละ 80 (ปฏิบัติระหว่าง 19-22 ข้อ)	การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน อยู่ในระดับดีมาก
2. ระหว่างร้อยละ 70-79 (ปฏิบัติระหว่าง 16-18 ข้อ)	การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน อยู่ในระดับดี
3. ระหว่างร้อยละ 60-69 (ปฏิบัติระหว่าง 13-15 ข้อ)	การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน อยู่ในระดับพอใช้

4. น้อยกว่าร้อยละ 60
(ปฏิบัติระหว่าง 1-13 ข้อ) | การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน
อยู่ในระดับควรปรับปรุง |
|---|---|

นอกจากนี้ เกณฑ์การแปลค่าระดับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน
ในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลผลแบบอิงเกณฑ์
ดังนี้ (ศิริชัย กาญจนวาที, 2544)

เกณฑ์	การแปลผล
1. มากกว่าร้อยละ 80
(ตอบถูก 8-10 ข้อ)	มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย
อยู่ในระดับดีมาก
2. ระหว่างร้อยละ 60-79
(ตอบถูก 6-7 ข้อ)	มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย
อยู่ในระดับปานกลาง
3. น้อยกว่าร้อยละ 60
(ตอบถูกน้อยกว่า 1-5 ข้อ)	มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย
อยู่ในระดับน้อย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัย “เรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว (2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามเพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน รายได้ในครัวเรือนต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย โดยเก็บข้อมูลจาก กลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 384 คน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตัวแทนครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างตัวแทนครัวเรือนในเขตเทศบาล
เมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตัวแทนครัวเรือน จำแนกตามสถานภาพบุคคล

สถานภาพบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
เพศชาย	194	50.52
เพศหญิง	190	49.48
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	32	8.33
20-29 ปี	130	33.85
30-39 ปี	114	29.69
40-49 ปี	58	15.10
50 ปีขึ้นไป	50	13.02
อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน		
เกษตรกร	84	21.88
ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว	108	28.13
พนักงานบริษัท	43	11.20
รับราชการ	98	25.52
รับจ้างทั่วไป	51	13.28
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 10,000 บาท/ เดือน	53	13.80
10,001-25,000 บาท/ เดือน	217	56.51
25,001-30,000 บาท/ เดือน	73	19.01
30,000 บาทขึ้นไป/ เดือน	41	10.68

ตารางที่ 2 (ต่อ)

สถานภาพบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1-3 คน	122	31.77
4-6 คน	220	57.29
7 คนขึ้นไป	42	10.94
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน		
น้อยกว่า 6 ปี	27	7.03
6-10 ปี	145	37.76
11-15 ปี	81	21.09
16-20 ปี	77	20.05
20 ปีขึ้นไป	54	14.06
วิธีการจัดการขยะของครัวเรือน		
การคัดแยกขยะมูลฝอย		
มี	275	71.61
ไม่มี	109	28.39
การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย		
มี	313	81.51
ไม่มี	71	18.49
การกำจัดขยะมูลฝอย (เผา/ ฝังกลบ/ นำไปขาย/ นำกลับมาใช้ใหม่)		
มี	299	77.86
ไม่มี	85	22.14
รวม	385	100

จากตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตัวแทนครัวเรือน จำแนกตามสถานภาพบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างตัวแทนครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 50.52 มีช่วงอายุที่ 20-29 ปี มากที่สุด ร้อยละ 33.85 รองลงมาคือ 30-39 ปี, 40-49 ปี, 50 ปีขึ้นไป และต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 29.69, 15.10, 13.02, และ 8.33 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่อาศัย

หลักของหัวหน้าครัวเรือนทำอาชีพ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวจำนวน 108 คิดเป็นร้อยละ 28.13 รองลงมา คือ รับราชการ เกษตรกร รับจ้างทั่วไป และพนักงานบริษัท ร้อยละ 25.52, 21.88, 13.28, 11.20 ตามลำดับ รายได้ส่วนใหญ่ของหัวหน้าครัวเรือนมีช่วงเงินเดือนอยู่ที่ 10,001-25,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 56.51 รองลงมาคือ 25,001-30,000 บาท/เดือน ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน และ 30,000 บาทขึ้นไปต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 19.01, 13.80 และ 10.68 ตามลำดับ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุดอยู่ในช่วง 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 57.29 รองลงมา 1-3 คน และ 7 คนขึ้นไป ร้อยละ 31.77 และ 10.94 ตามลำดับ ช่วงระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากที่สุดคือช่วง 6-10 ปี คิดเป็นจำนวน ร้อยละ 37.76 รองลงมา 11-15 ปี 16-20 ปี 20 ปีขึ้นไป และน้อยกว่า 6 ปี ร้อยละ 21.09, 20.05, 14.06 และ 7.0 ตามลำดับ และครัวเรือนมีวิธีการจัดการขยะของครัวเรือน โดยวิธีเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 81.51 รองลงมา เป็นวิธีการกำจัดขยะมูลฝอย (เผา/ฝังกลบ/นำไปขาย/นำกลับมาใช้ใหม่) ร้อยละ 77.86 และวิธีการคัดแยกขยะน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 71.61 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาล

เมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือน ในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ข้อคำถาม	ความรู้				รวม	อันดับ
	ตอบถูก		ตอบผิด			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. ขยะมูลฝอยชนิดใด ที่ย่อยสลายได้ง่าย	318	82.81	66	17.19	100.00	2
2. ขยะมูลฝอยประเภทใดสามารถเพิ่มรายได้	252	65.63	132	34.38	100.00	5
3. ขยะมูลฝอยข้อใดไม่เข้าพวก	334	86.98	50	13.02	100.00	1
4. วิธีกำจัดขยะมูลฝอยข้อใดถูกต้อง	202	52.60	182	47.40	100.00	10

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อคำถาม	ความรู้				รวม	อันดับ
	ตอบถูก		ตอบผิด			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
5. ขยะประเภทใดที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้	302	78.65	82	21.35	100.00	3
6. แบคเตอเรียเป็นขยะประเภทไหน	248	64.58	136	35.42	100.00	6
7. ขยะประเภทใดที่สามารถหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ได้	284	73.96	100	26.04	100.00	4
8. เศษกระดาษเป็นขยะมูลฝอยประเภทใด	247	64.32	137	35.68	100.00	7
9. ขี้ไคเป็นระบบการคัดแยกขยะที่ถูกต้อง	214	55.73	170	44.27	100.00	8
10. การกำจัดขยะมูลฝอยแบบเผาใช้กฎหมายกึ่งองศาถึงจะเป็นการเผาใหม่ที่สมบูรณ์	209	54.43	175	45.57	100.00	9

จากตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว พบว่า ขยะมูลฝอยข้อใดไม่เข้าพวก โดยคำตอบที่ถูกต้องคือกระดาษ และคำตอบที่ผิดคือ เศษผัก เปลือกผลไม้ และเศษอาหารกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนตอบถูกมากที่สุด เป็นอันดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 86.98 รองลงมา ขยะมูลฝอยชนิดใดที่ย่อยสลายได้ง่าย ตอบถูกคิดเป็นร้อยละ 82.81 ขยะประเภทใดที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ตอบถูกคิดเป็นร้อยละ 78.65 ขยะประเภทใดที่สามารถหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ตอบถูกคิดเป็นร้อยละ 73.96 ขยะมูลฝอยประเภทใดสามารถเพิ่มรายได้ ตอบถูกคิดเป็น

ร้อยละ 65.63 แบทเตอรีเป็นขยะประเภทไทเทเนียม คอปเปอร์คิดเป็นร้อยละ 64.58 เศษกระดาษเป็น ขยะมูลฝอยประเภทใด คอปเปอร์คิดเป็นร้อยละ 64.32 ขี้เถ้าเป็นระบบการคัดแยกขยะที่ถูกต้อง คอปเปอร์คิดเป็นร้อยละ 55.73 การกำจัดขยะมูลฝอยแบบเผาใช้อุณหภูมิที่คงที่ถึงจะเป็นการเผาไหม้ ที่สมบูรณ์ คอปเปอร์คิดเป็นร้อยละ 54.43 ตามลำดับและพบข้อที่ตอบถูกน้อยสุดคือ วิธีกำจัดขยะมูล ฝอยขี้เถ้าถูกต้อง คอปเปอร์คิดเป็นเพียงร้อยละ 52.60 เท่านั้น

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง คริวเรือนในเขตเทศบาลอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ระดับความรู้	จำนวน (คน)	ร้อยละ	อันดับ
มากกว่าร้อยละ 80 (ตอบถูก 8-10 ข้อ) อยู่ในระดับดี	151	39.32	2
ระหว่างร้อยละ 60-79 (ตอบถูก 6-7 ข้อ) อยู่ในระดับปานกลาง	70	18.23	3
น้อยกว่าร้อยละ 60 (ตอบถูก 1-6 ข้อ) อยู่ในระดับน้อย	163	42.45	1
รวม	384	100.00	

จากตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างคริวเรือนในเขตเทศบาลอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว พบว่า ส่วนใหญ่ กลุ่มตัวอย่างคริวเรือน มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับควรปรับปรุง (ตอบถูกน้อยกว่า ร้อยละ 60) คิดเป็นร้อยละ 42.45 เป็นอันดับ 1 รองลงมา คือ มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับดี (ตอบถูกมากกว่าร้อยละ 80) คิดเป็นร้อยละ 39.32 และมีความรู้ในการจัดการ ขยะมูลฝอย อยู่ในระดับพอใช้ (ตอบถูกระหว่างร้อยละ 60-70) คิดเป็นร้อยละ 18.23 เป็นอันดับ สุดท้ายตามลำดับ

**ตอนที่ 3 พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาล
เมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว**

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย
ในด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย

การคัดแยกขยะมูลฝอย	พฤติกรรม				รวม	อันดับ
	ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1. ครัวเรือนของท่าน มีการคัดแยกขยะก่อน นำไปทิ้ง	355	92.45	29	7.55	100.00	1
2. ครัวเรือนของท่าน มีการนำถุงพลาสติกคัด แยกขยะเพื่อนำกลับมา ใช้ใหม่	331	86.20	53	13.80	100.00	5
3. ครัวเรือนของท่าน มีการนำกระดาษคัดแยก ขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่	309	80.47	75	19.53	100.00	6
4. ครัวเรือนของ ท่านมีการนำพลาสติก/ ขวดพลาสติกคัดแยกขยะ เพื่อนำไปขาย	336	87.50	48	12.50	100.00	3
5. ครัวเรือนของท่าน มีการนำกระดาษคัดแยก ขยะเพื่อนำไปขาย	333	86.72	51	13.28	100.00	4
6. ครัวเรือนของท่าน มีการนำขวดแก้วคัดแยก ขยะเพื่อนำไปขาย	351	91.41	33	8.59	100.00	2

ตารางที่ 5 (ต่อ)

การคัดแยกขยะมูลฝอย	พฤติกรรม				รวม	อันดับ
	ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
7. ครั้วเรือนของท่านมีการคัดแยกขยะเป็นพิษเพื่อกำจัดก่อนนำไปทิ้ง	249	64.84	135	35.16	100.00	8
8. ครั้วเรือนของท่านได้บรรจุหีบห่อขยะมีพิษอย่างมิดชิดก่อนนำไปฝังดินหรือส่งจัดส่งให้เทศบาลไปกำจัด	271	70.57	113	29.43	100.00	7
9. ครั้วเรือนของท่านบรรจุหีบห่อขวดแก้วอย่างปลอดภัยก่อนนำไปทิ้ง	248	64.58	136	35.42	100.00	9

จากตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างครั้วเรือนที่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย พบว่า กลุ่มตัวอย่างครั้วเรือนมีการปฏิบัติเรื่อง ครั้วเรือนของท่านมีการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้ง คิดเป็นร้อยละ 92.45 ปฏิบัติเป็นอันดับ 1 รองลงมาเรื่องครั้วเรือนของท่านมีการคัดแยกขวดแก้วคัดแยกขยะเพื่อนำไปขาย ปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 91.41 เรื่องครั้วเรือนของท่านมีการนำพลาสติก/ ขวดพลาสติกคัดแยกเพื่อนำไปขาย ปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 87.50 เรื่องครั้วเรือนของท่านมีการนำกระดาษคัดแยกขยะเพื่อนำไปขาย ปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 86.72 เรื่องครั้วเรือนของท่านมีการนำถุงพลาสติกคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ ปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 86.20 เรื่องครั้วเรือนของท่านมีการนำกระดาษคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ ปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 80.47 เรื่องครั้วเรือนของท่านได้บรรจุหีบห่อขยะมีพิษอย่างมิดชิดก่อนนำไปฝังดินหรือส่งจัดส่งให้เทศบาลไปกำจัด ปฏิบัติคิดเป็น ร้อยละ 70.57 เรื่องครั้วเรือนของท่านมีการคัดแยกขยะเป็นพิษเพื่อกำจัดก่อนนำไปทิ้ง ปฏิบัติคิดเป็น ร้อยละ 64.84 และ เรื่องครั้วเรือนของท่านบรรจุหีบห่อขวดแก้วอย่างปลอดภัยก่อนนำไปทิ้ง ปฏิบัติคิดเป็น ร้อยละ 64.58 เป็นอันดับสุดท้าย

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของระดับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือน
ในเขตเทศบาลอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ในด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย

ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย	จำนวน (คน)	ร้อยละ	อันดับ
1. มากกว่าร้อยละ 80 (ปฏิบัติมากกว่า 18 ข้อ) อยู่ในระดับดีมาก	172	44.79	1
2. ระหว่างร้อยละ 70-79 (ปฏิบัติระหว่าง 16-18 ข้อ) อยู่ในระดับดี	100	26.04	2
3. ระหว่างร้อยละ 60-69 (ปฏิบัติระหว่าง 13-15 ข้อ) อยู่ในระดับพอใช้	46	11.98	4
4. น้อยกว่าร้อยละ 60 (ปฏิบัติน้อยกว่า 13 ข้อ) อยู่ในระดับควรปรับปรุง	66	17.19	3
รวม	384	100	

จากตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของระดับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในเขตเทศบาลอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ในด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย พบว่า กลุ่มตัวอย่างครัวเรือนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยมากกว่าร้อยละ 80 จำนวน 172 คน เป็นอันดับ 1 มีการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดีมาก รองลงมา ปฏิบัติระหว่างร้อยละ 70-79 จำนวน 100 คน มีการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดี, น้อยกว่าร้อยละ 60 จำนวน 66 คน มีการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยอยู่ในระดับควรปรับปรุง และปฏิบัติระหว่างร้อยละ 60-69 จำนวน 46 คน มีการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยอยู่ในระดับพอใช้ ตามลำดับ

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย
ในด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย

ด้านการเก็บรวบรวม ขยะมูลฝอย	พฤติกรรม				รวม	อันดับ
	ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
10. ครัวเรือนของท่าน ทิ้งขยะทุกประเภท ลงในถังขยะใบเดียว	238	61.98	146	38.02	100.00	2
11. ครัวเรือนของท่าน มีถังขยะแยกประเภท อย่างชัดเจน อาทิ ขยะเปียก-ขยะแห้ง เป็นต้น	253	65.89	131	34.11	100.00	1

จากตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่มีพฤติกรรม
การจัดการขยะมูลฝอยในด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย พบว่า เรื่องครัวเรือนของท่านมีถังขยะ
แยกประเภทอย่างชัดเจน อาทิ ขยะเปียก-ขยะแห้ง เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างครัวเรือน มีการปฏิบัติ
คิดเป็นร้อยละ 65.89 เป็นอันดับหนึ่ง และเรื่องครัวเรือนของท่านทิ้งขยะทุกประเภทลงในถังขยะ
ใบเดียว ปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 61.98 เป็นอันดับสอง

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือน
ในเขตเทศบาลอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย	จำนวน (คน)	ร้อยละ	อันดับ
1. มากกว่าร้อยละ 80 (ปฏิบัติมากกว่า 18 ข้อ) อยู่ในระดับดีมาก	160	41.67	2
2. ระหว่างร้อยละ 70-79 (ปฏิบัติระหว่าง 16-18 ข้อ) อยู่ในระดับดี	0	0	0

ตารางที่ 8 (ต่อ)

การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย	จำนวน (คน)	ร้อยละ	อันดับ
3. ระหว่างร้อยละ 60-69 (ปฏิบัติระหว่าง 13-15 ข้อ) อยู่ในระดับพอใช้	0	0	0
4. น้อยกว่าร้อยละ 60 (ปฏิบัติน้อยกว่า 13 ข้อ) อยู่ในระดับควรปรับปรุง	224	58.33	1
รวม	384	100	

จากตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในเขตเทศบาลรัฐประเศ จังหวัดสระแก้ว พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ปฏิบัติน้อยกว่าร้อยละ 60 จำนวน 224 คน เป็นอันดับหนึ่ง มีการเป็นรวบรวมขยะมูลฝอยอยู่ในระดับควรปรับปรุง อันดับสอง มากกว่าร้อยละ 80 จำนวน 160 คน มีการเป็นรวบรวมขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดีมาก

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย
ในด้านการกำจัดขยะมูลฝอย

ด้านการกำจัด ขยะมูลฝอย	พฤติกรรม				รวม	อันดับ
	ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
12. ครัวเรือน ของท่านเคยกำจัด ขยะมูลฝอยด้วยการเผา	218	56.77	131	34.11	100.00	2
13. ครัวเรือนของท่าน เคยกำจัดขยะมูลฝอย ด้วยการทำปุ๋ย	266	69.27	118	30.73	100.00	1
14. ครัวเรือนของท่าน เคยกำจัดขยะมูลฝอย โดยวิธีฝังกลบดิน	212	55.21	172	44.79	100.00	3

จากตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย พบว่า เรื่องครัวเรือนของท่านเคยกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการทำปุ๋ย ปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 69.27 เป็นอันดับ 1 รองลงมา เรื่องครัวเรือนของท่านเคยกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการเผา ปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 56.77 และ เรื่อง ครัวเรือนของท่านเคยกำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีฝังกลบดิน มีการปฏิบัติน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.21 ตามลำดับ

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของระดับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในเขตเทศบาลรัฐประเศ จังหวัดสระแก้ว ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย

ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย	จำนวน (คน)	ร้อยละ	อันดับ
1. มากกว่าร้อยละ 80 (ปฏิบัติมากกว่า 18 ข้อ) อยู่ในระดับดีมาก	121	31.51	3
2. ระหว่างร้อยละ 70-79 (ปฏิบัติระหว่าง 16-18 ข้อ) อยู่ในระดับดี	0	0	0
3. ระหว่างร้อยละ 60-69 (ปฏิบัติระหว่าง 13-15 ข้อ) อยู่ในระดับพอใช้	123	32.03	2
4. น้อยกว่าร้อยละ 60 (ปฏิบัติน้อยกว่า 13 ข้อ) อยู่ในระดับควรปรับปรุง	140	36.46	1
รวม	384	100	

จากตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของระดับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในเขตเทศบาลรัฐประเศ จังหวัดสระแก้ว พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอย ปฏิบัติน้อยกว่าร้อยละ 60 จำนวน 140 คน เป็นอันดับหนึ่ง มีการกำจัดขยะมูลฝอยอยู่ในระดับควรปรับปรุง รองลงมา ปฏิบัติระหว่างร้อยละ 60-69 จำนวน 123 คน มีการกำจัดขยะมูลฝอยอยู่ในระดับพอใช้ และ ปฏิบัติมากกว่าร้อยละ 80 จำนวน 121 คน มีการกำจัดขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดีมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนที่มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย
 ในด้านการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง

ด้านการแก้ปัญหาขยะมูล ฝอยตกค้าง	พฤติกรรม				รวม	อันดับ
	ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
15. ครัวเรือนของท่านเคย ทิ้งขยะลงบนพื้นถนน หรือที่สาธารณะ	149	38.80	235	61.20	100.00	7
16. ครัวเรือนของท่านเคย ทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง	129	33.59	255	66.41	100.00	8
17. ครัวเรือนของท่าน หลีกเลี่ยงไม่ใช้วัสดุที่ย่อย สลายยาก เช่น ถุงพลาสติก/ โฟม	212	55.21	255	66.41	100.00	4
18. ครัวเรือนของท่าน มีการนำถุงผ้าไปจ่ายตลาด เพื่อลดปริมาณ การใช้ถุงพลาสติก	255	66.41	129	33.59	100.00	3
19. ครัวเรือนของท่านเคย ทำการเผาขยะแห้ง เช่น ถุงพลาสติก โฟม กระป๋องยาฆ่าแมลง ถ่านไฟฉาย เป็นต้น ที่บ้านของท่าน	203	52.86	181	47.14	100.00	5

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ด้านการแก้ปัญหาขยะมูล ฝอยตกค้าง	พฤติกรรม				รวม	อันดับ
	ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
20. ครั้วเรือนของท่าน ให้ความร่วมมือ ในการจัดการขยะมูลฝอย แก่ชุมชน เช่น การคัดแยก ขยะ การกำจัดขยะ อย่างถูกวิธี เป็นต้น	298	77.60	86	22.40	100.00	2
21. ขยะจากครั้วเรือน ของท่านส่งกลั่นรบกวน บ้านเรือนข้างเคียง	151	39.32	233	60.68	100.00	6
22. ครั้วเรือนของท่าน มีการกำจัดขยะสดทุกวัน เช่น เศษอาหาร เศษพืชผัก เป็นต้น	307	79.95	77	20.05	100.00	1

จากตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างครั้วเรือนที่มีพฤติกรรม
การจัดการขยะมูลฝอยในด้านการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง พบว่า เรื่องครั้วเรือนของท่าน
มีการกำจัดขยะสดทุกวัน เช่น เศษอาหาร เศษพืชผัก เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างครั้วเรือนมีการปฏิบัติ
คิดเป็นร้อยละ 79.95 เป็นอันดับ 1 รองลงมา เรื่องครั้วเรือนของท่านให้ความร่วมมือในการจัดการ
ขยะมูลฝอยแก่ชุมชน เช่น การคัดแยกขยะ การกำจัดขยะอย่างถูกวิธี เป็นต้น ปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ
77.60 เรื่องครั้วเรือนของท่านมีการนำถุงผ้าไปจ่ายตลาดเพื่อลดปริมาณการใช้ถุงพลาสติก ปฏิบัติคิด
เป็นร้อยละ 66.41 เรื่องครั้วเรือนของท่านหลีกเลี่ยงไม่ใช้วัสดุที่ย่อยสลายยากเช่น ถุงพลาสติก/ โฟม
ปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 55.21 เรื่องครั้วเรือนของท่านเคยทำการเผาขยะแห้งเช่นถุงพลาสติก โฟม
กระป๋องยาฆ่าแมลง ถ่านไฟฉาย เป็นต้น ที่บ้านของท่าน ปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 52.86 เรื่องขยะ
จากครั้วเรือนของท่านส่งกลั่นรบกวนบ้านเรือนข้างเคียง ปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 39.32 เรื่องครั้วเรือน

ของท่านเคยทิ้งขยะลงบนพื้นถนนหรือที่สาธารณะ ปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 38.80 และเรื่องคร้วเรือนของท่านเคยทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง ปฏิบัติคิดเป็นร้อยละ 33.59 ตามลำดับ

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของระดับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างคร้วเรือนในเขตเทศบาลรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว

การแก้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ	อันดับ
1. มากกว่าร้อยละ 80 (ปฏิบัติมากกว่า 18 ข้อ) อยู่ในระดับดีมาก	22	5.73	4
2. ระหว่างร้อยละ 70-79 (ปฏิบัติระหว่าง 16-18 ข้อ) อยู่ในระดับดี	98	25.52	2
3. ระหว่างร้อยละ 60-69 (ปฏิบัติระหว่าง 13-15 ข้อ) อยู่ในระดับพอใช้	89	23.18	3
4. น้อยกว่าร้อยละ 60 (ปฏิบัติน้อยกว่า 13 ข้อ) อยู่ในระดับควรปรับปรุง	175	45.57	1
รวม	384	100	

จากตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างคร้วเรือนในเขตเทศบาลรัฐประเทศ จังหวัดสระแก้ว พบว่า คร้วเรือนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง ปฏิบัติน้อยกว่าร้อยละ 60 จำนวน 175 คน มีการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างอยู่ในระดับควรปรับปรุง รองลงมา ปฏิบัติระหว่างร้อยละ 70-79 จำนวน 98 คน มีการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างอยู่ในระดับดี, ปฏิบัติระหว่างร้อยละ 60-69 จำนวน 89 คน มีการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างอยู่ในระดับพอใช้ และปฏิบัติมากกว่าร้อยละ 80 จำนวน 22 คน มีการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างอยู่ในระดับดีมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของระดับพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง
ครัวเรือนในเขตเทศบาลอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวม

พฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย	จำนวน (คน)	ร้อยละ	อันดับ
1. มากกว่าร้อยละ 80 (ปฏิบัติมากกว่า 18 ข้อ) อยู่ในระดับดีมาก	78	20.31	3
2. ระหว่างร้อยละ 70-79 (ปฏิบัติระหว่าง 16-18 ข้อ) อยู่ในระดับดี	120	31.25	1
3. ระหว่างร้อยละ 60-69 (ปฏิบัติระหว่าง 13-15 ข้อ) อยู่ในระดับพอใช้	78	20.31	3
4. น้อยกว่าร้อยละ 60 (ปฏิบัติน้อยกว่า 13 ข้อ) อยู่ในระดับควรปรับปรุง	108	28.13	2
รวม	384	100	

จากตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของระดับพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย
ของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวมพบว่า ครัวเรือน
ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดีระหว่างร้อยละ 70-79 (ปฏิบัติระหว่าง
16-18ข้อ) คิดเป็นร้อยละ 31.25 เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ครัวเรือนมีพฤติกรรมกรรมการจัดการ
ขยะมูลฝอย อยู่ในระดับควรปรับปรุงน้อยกว่าร้อยละ 60 (ปฏิบัติน้อยกว่า 13 ข้อ) คิดเป็นร้อยละ
28.13 และมีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับพอใช้ระหว่างร้อยละ 60-69 (ปฏิบัติ
ระหว่าง 13-15 ข้อ) และมีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับมากกว่าร้อยละ 80
คิดเป็นร้อยละ 20.31 และ 20.31 ตามลำดับ

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาล เมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วที่มี
หัวหน้าครัวเรือนมีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

ตารางที่ 14 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	\bar{X}	SD	t	Sig.
ชาย	194	15.56	3.43	1.372	.171
หญิง	190	15.09	3.31		

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 14 การเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามเพศ พบว่าค่า Sig. เท่ากับ .171 แสดงว่าหัวหน้าครัวเรือน เพศชายและเพศหญิง มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ที่มีหัวหน้าครัวเรือนมีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

ตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอายุ

อายุ	\bar{X}	SD
ต่ำกว่า 20 ปี	15.28	2.68
20-29 ปี	14.52	2.54
30-39 ปี	15.23	3.53
40-49 ปี	16.17	3.61
50 ปีขึ้นไป	16.70	4.37

จากตารางที่ 15 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอายุ พบว่าครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุ 50 ปีขึ้นไป มีระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.70 (SD = 4.37) รองลงมา คือครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนระหว่างอายุ 40-49 ปี, ต่ำกว่า 20 ปี, 30-39 ปี และ 20-29 ปี มีระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย

โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.17 (SD = 3.61), 15.28 (SD = 2.68), 15.23 (SD = 3.53), 14.52 (SD = 2.54) ตามลำดับ

ตารางที่ 16 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรม
การจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4	220.91	55.23	5.049**	.001
ภายในกลุ่ม	379	4,145.75	10.94		
รวม	383	4,366.66			

** $p \leq .01$

จากตารางที่ 16 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง
ของพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ
จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอายุ พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ .001 แสดงว่ากลุ่มอายุต่างก็มีพฤติกรรม
การจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงดำเนินการ
วิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ต่อไป

ตารางที่ 17 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมจัดการ
ขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
จำแนกตามอายุ

อายุ	\bar{X}	ต่ำกว่า 20 ปี	20-29 ปี	30-39 ปี	40-49 ปี	50 ปีขึ้นไป
		15.28	14.52	15.23	16.17	16.70
ต่ำกว่า 20 ปี	15.28		0.76	0.05	-0.89	-1.42
20-29 ปี	14.52			-0.70	-1.65*	-2.18*
30-39 ปี	15.23				-0.94	-1.47*
40-49 ปี	16.17					-0.53111
50 ปีขึ้นไป	16.70					

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 17 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยพฤติกรรม การจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนก ตามอายุ เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือน อายุระหว่าง 20-29 ปี มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างจาก ครัวเรือน ที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุระหว่าง 40-49 ปี และ 50 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุระหว่าง 20-29 ปี มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมจัดการ ขยะมูลฝอยน้อยกว่าครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุระหว่าง 40-49 ปี และ 50 ปีขึ้นไป

ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุระหว่าง 30-39 ปี มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมจัดการ ขยะมูลฝอยแตกต่างจากครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุ 50 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .05 กล่าวคือ ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุระหว่าง 30-39 ปี มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรม การจัดการขยะมูลฝอยน้อยกว่าครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุ 50 ปีขึ้นไป

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 ครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ที่มีหัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน ในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	\bar{X}	SD
เกษตรกร	17.68	3.02
ธุรกิจส่วนตัว	15.06	3.36
พนักงานบริษัท	15.84	2.49
รับราชการ	14.07	3.19
รับจ้างทั่วไป	14.00	2.93

จากตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมจัดการ ขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอาชีพ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพ เกษตรกรรม มีระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.68 (SD = 3.02) รองลงมา พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพ พนักงานบริษัท, ธุรกิจส่วนตัว, รับราชการ, รับจ้างทั่วไป มีระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย โดยมีค่าเฉลี่ย

เท่ากับ 15.84 (SD = 2.49), 15.06 (SD = 3.36), 14.07 (SD = 3.19), และ 14.00 (SD = 2.93)
ตามลำดับ

ตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรม
การจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4	727.43	181.86	18.939**	.000
ภายในกลุ่ม	379	3,639.23	9.60		
รวม	383	4366.66			

** $p \leq .01$

จากตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง
ของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ
จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอาชีพ พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ .000 แสดงว่ากลุ่มอาชีพต่างกันมี
พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
จึงดำเนินการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ต่อไป

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการจัดการ
ขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	\bar{X}	เกษตรกร	ธุรกิจส่วนตัว	พนักงานบริษัท	รับราชการ	รับจ้างทั่วไป
		17.68	15.06	15.84	14.07	14.00
เกษตรกร	17.68		2.61*	1.84*	3.61*	3.68*
ธุรกิจส่วนตัว	15.06			-0.77	0.99	1.06*
พนักงานบริษัท	15.84				1.77*	1.84*
รับราชการ	14.07					0.07
รับจ้างทั่วไป	14.00					

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามอาชีพ เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรกรรม มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างจาก หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว, พนักงานบริษัท, รับราชการ, รับจ้างทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรกรรม มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยมากกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว, พนักงานบริษัท, รับราชการ, รับจ้างทั่วไป

หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างจาก หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพรับจ้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยมากกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพรับจ้าง

หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพพนักงานบริษัท มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างจากหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพรับราชการ, รับจ้างทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพพนักงานบริษัท มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย มากกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพรับราชการ, รับจ้างทั่วไป

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 4 ครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ที่มีรายได้ในครัวเรือนต่อเดือน ต่างกัน มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามรายได้

รายได้	\bar{X}	SD
ต่ำกว่า 10,000 บาท/ เดือน	13.45	13.45
10,001-25,000 บาท/ เดือน	15.90	15.90
25,001-30,000 บาท/ เดือน	16.27	16.27
30,000 บาทขึ้นไป/ เดือน	13.02	13.02

จากตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามรายได้ พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ 25,001-30,000 บาท/ เดือน มีระดับพฤติกรรมกรรมการจัดการ

ขยะมูลฝอยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.27 (SD=2.94) รองลงมา หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ 10,001-25,000 บาท/เดือน, ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน, 30,000 บาทขึ้นไป/เดือน มีระดับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.90 (SD =3.57), 13.45 (SD = 2.30), 13.02 (SD =2.13) ตามลำดับ

ตารางที่ 22 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามรายได้

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	3	541.06	180.35	17.915**	.000
ภายในกลุ่ม	380	3,825.60	10.7		
รวม	383	4366.66			

**p ≤ .01

จากตารางที่ 22 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามรายได้ พบว่าค่า Sig. เท่ากับ .000 แสดงว่ากลุ่มรายได้ของหัวหน้าครัวเรือนต่างก็มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงดำเนินการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ต่อไป

ตารางที่ 23 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามรายได้

รายได้	\bar{X}	ต่ำกว่า	10,001-25,000	25,001-	30,000
		10,000 บาท/ เดือน	บาท/ เดือน	30,000 บาท/ เดือน	บาทขึ้นไป/ เดือน
		13.45	15.90	16.27	13.02
ต่ำกว่า 10,000 บาท/ เดือน	13.45		-2.45*	-2.82*	0.43
10,001-25,000 บาท/ เดือน	15.90			-0.37	2.82*
25,001-30,000 บาท/ เดือน	16.27				3.25*
30,000 บาทขึ้นไป/ เดือน	13.02				

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 23 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามรายได้ หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ ต่ำกว่า 10,000 บาท/ เดือน มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างจาก หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ 10,001-25,000 บาท/ เดือน, 25,001-30,000 บาท/ เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ ต่ำกว่า 10,000 บาท/ เดือน มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย น้อยกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ 10,001-25,000 บาท/ เดือน, 25,001-30,000 บาท/ เดือน

หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ 10,001-25,000 บาท/ เดือน มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างจาก หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ 30,000 บาทขึ้นไป/ เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ 10,001-25,000 บาท/ เดือน มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย มากกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ 30,000 บาทขึ้นไป/ เดือน

หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ 25,001-30,000 บาท/ เดือน มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างจาก หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ 30,000 บาทขึ้นไป/ เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ 25,001-30,000 บาท/ เดือน มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย มากกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้

30,000 บาทขึ้นไป/ เดือน

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 5 ครั้วเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว ต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

ตารางที่ 24 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของครั้วเรือน ในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครั้วเรือน

จำนวนสมาชิกในครั้วเรือน	\bar{X}	SD
1-3คน	14.68	3.29
4-6คน	15.70	3.44
7คนขึ้นไป	15.24	3.06

จากตารางที่ 24 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของครั้วเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครั้วเรือน พบว่า จำนวนสมาชิกในครั้วเรือน 4-6 คน มีระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.70 (SD = 3.44) รองลงมา จำนวนสมาชิกในครั้วเรือน 7 คนขึ้นไป, 1-3 คน มีระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.24 (SD = 3.06), 14.68 (SD = 3.29) ตามลำดับ

ตารางที่ 25 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของครั้วเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครั้วเรือน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	82.71	41.35	3.678*	.026
ภายในกลุ่ม	381	4,283.95	11.24		
รวม	383	4366.66			

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 25 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ .026 แสดงว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงดำเนินการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ต่อไป

ตารางที่ 26 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามสมาชิกในครัวเรือน

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	\bar{X}	1-3 คน	4-6 คน	7 คนขึ้นไป
		14.68	15.70	15.24
1-3 คน	14.68		-1.02*	-0.56
4-6 คน	15.70			0.47
7 คนขึ้นไป	15.24			

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 26 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามสมาชิกในครัวเรือนจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-3 คน ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างจาก 4-6 คน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ จำแนกตามสมาชิกในครัวเรือนจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-3 คน ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยน้อยกว่าครัวเรือนที่มีสมาชิกระหว่าง 4-6 คน

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 6 ครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

ตารางที่ 27 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน	\bar{X}	SD
น้อยกว่า 6 ปี	14.96	2.94
6-10 ปี	14.84	2.97
11-15 ปี	16.22	3.29
16-20 ปี	16.06	3.50
20 ปีขึ้นไป	14.43	4.09

จากตารางที่ 27 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่า ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 11-15 ปี มีระดับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.22 (SD = 3.29) รองลงมา คือ 16-20 ปี, น้อยกว่า 6 ปี, 6-10 ปี, 20 ปีขึ้นไป มีระดับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.06 (SD = 3.50), 14.96 (SD = 2.94), 14.84 (SD = 2.97), 14.43 (SD = 4.09) ตามลำดับ

ตารางที่ 28 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วจำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4	188.46	47.12	4.274**	.002
ภายในกลุ่ม	379	4,178.19	11.02		
รวม	383	4366.66			

**p ≤ .01

จากตารางที่ 28 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ .002 แสดงว่ากลุ่มระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างกันมีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงดำเนินการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ต่อไป

ตารางที่ 29 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยพฤติกรรม

การจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ระยะเวลา ที่อาศัยอยู่ ในชุมชน	\bar{X}	น้อยกว่า 6 ปี	6-10 ปี	11-15 ปี	16-20 ปี	20 ปีขึ้นไป
น้อยกว่า 6 ปี	14.96		0.12	-1.26	-1.10	0.54
6-10 ปี	14.84			-1.38*	-1.22*	0.42
11-15 ปี	16.22				0.16	1.80*
16-20 ปี	16.06					1.64*
20 ปีขึ้นไป	14.43					

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 29 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยพฤติกรรม
การจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนก
ตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 6-10 ปี มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่าง
จาก ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 11-15 ปี, 16-20 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 6-10 ปี มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย น้อยกว่า
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 11-15 ปี, 16-20 ปี

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 11-15 ปี, 16-20 ปี มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการจัดการ
ขยะมูลฝอย แตกต่างจาก ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 20 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .05 กล่าวคือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 11-15 ปี, 16-20 ปี มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรม
กรรมการจัดการขยะมูลฝอย มากกว่าระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 20 ปีขึ้นไป

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 7 คริวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ที่มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

ตารางที่ 30 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของคริวเรือน ในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามความรู้ ในการจัดการขยะมูลฝอย

ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย	\bar{X}	SD
น้อยกว่าร้อยละ 60 (ตอบถูกน้อยกว่า 6 ข้อ)	17.11	2.98
ระหว่างร้อยละ 60-79 (ตอบถูก 6-7 ข้อ)	14.49	3.01
มากกว่าร้อยละ 80 (ตอบถูก 8 ข้อขึ้นไป)	14.04	3.16

จากตารางที่ 30 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของคริวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามความรู้ ในการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า หัวหน้าคริวเรือนที่มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย (ตอบถูกน้อยกว่าร้อยละ 60) ในระดับควรปรับปรุง มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการจัดการขยะมากที่สุดเท่ากับ 17.11 (SD = 2.98) รองลงมา คือ หัวหน้าคริวเรือนที่มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับพอใช้ (ตอบถูกระหว่างร้อยละ 60-79) มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดี (ตอบถูกมากกว่าร้อยละ 80) โดยมีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการจัดการขยะเท่ากับ 14.49 (SD = 3.01), 14.04 (SD = 3.16) ตามลำดับ

ตารางที่ 31 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของคริวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	796.17	398.08	42.479**	.000
ภายในกลุ่ม	381	3570.49	9.37		
รวม	383	4366.66			

* $p \leq .01$

จากตารางที่ 31 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า ค่า Sig. เท่ากับ .000 แสดงว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยต่างกันมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงดำเนินการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ต่อไป

ตารางที่ 32 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยพฤติกรรม การจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย

ความรู้ในการจัดการ ขยะมูลฝอย	\bar{X}	อยู่ในระดับ	อยู่ในระดับ	อยู่ในระดับ
		น้อย	ปานกลาง	ดีมาก
		17.11	14.49	14.04
อยู่ในระดับน้อย	17.11		2.62*	3.06*
อยู่ในระดับปานกลาง	14.49			0.44
อยู่ในระดับดีมาก	14.04			

* $p \leq .05$

จากตารางที่ 32 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ของค่าเฉลี่ยพฤติกรรม การจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ หัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้ ๓ ในระดับควรปรับปรุง (ตอบถูกน้อยกว่าร้อยละ 60) มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างจาก หัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้ ๓ ในระดับพอใช้ (ตอบถูกระหว่างร้อยละ 60-79) และหัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้ ๓ ในระดับดี (ตอบถูกมากกว่าร้อยละ 80) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้ ๓ ในระดับควรปรับปรุง (ตอบถูกน้อยกว่าร้อยละ 60) มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้ ๓ ในระดับพอใช้ (ตอบถูกระหว่างร้อยละ 60-79) หัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้ ๓ ในระดับดี (ตอบถูกมากกว่าร้อยละ 80)

ตารางที่ 33 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบ
1. ครั้วเรือในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ที่มีหัวหน้าครั้วเรือมีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ไม่แตกต่างกัน	ปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย
2. ครั้วเรือในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ที่มีหัวหน้าครั้วเรือมีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ไม่แตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐานการวิจัย
3. ครั้วเรือในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ที่มีหัวหน้าครั้วเรือมีอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐานการวิจัย
4. ครั้วเรือในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ที่มีรายได้ในครั้วเรือต่อเดือน ต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐานการวิจัย
5. ครั้วเรือในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว ต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐานการวิจัย
6. ครั้วเรือในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐานการวิจัย
7. ครั้วเรือในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ที่มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างกัน	ยอมรับสมมติฐานการวิจัย

จากตารางที่ 33 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ผลการทดสอบสมมติฐาน
ทั้ง 7 ข้อ มีการยอมรับสมมติฐานเพียง 6 ข้อ ได้แก่ (1) ครั้วเรือในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ

จังหวัดสระแก้วที่มีหัวหน้าครัวเรือนมีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน (2) ครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ที่มีหัวหน้าครัวเรือนมีอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน (3) ครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วที่มีรายได้ในครัวเรือนต่อเดือน ต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน (4) ครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว ต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน (5) ครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้วที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน ต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน และ (6) ครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ที่มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน ในขณะที่สมมติฐานเกี่ยวกับ “ครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ที่มีหัวหน้าครัวเรือนมีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน” ได้รับการปฏิเสธทดสอบสมมติฐาน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษา “การจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามเพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน รายได้ในครัวเรือนต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากตัวอย่างครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 384 ครัวเรือน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistic) ได้แก่ สถิติทดสอบ t-test สถิติทดสอบ One-way ANOVA ตลอดจนการเปรียบเทียบรายคู่ (Post hoc) ด้วยวิธีการ LSD ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นตัวแทนครัวเรือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นตัวแทนครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีช่วงอายุที่ 20-29 ปี มากที่สุด โดยส่วนใหญ่อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนทำอาชีพ ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว รายได้ส่วนใหญ่ของหัวหน้าครัวเรือนมีช่วงเงินเดือนอยู่ที่ 10,001-25,000 บาท/ เดือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากที่สุดอยู่ในช่วง 4-6 คน ช่วงระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนมากที่สุดคือช่วง 6-10ปี และครัวเรือนมีวิธีการจัดการขยะของครัวเรือน โดยวิธีเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยมากที่สุด รองลงมา เป็นวิธีการกำจัดขยะมูลฝอย (เผา/ ฝังกลบ/ นำไปขาย/ นำกลับมาใช้ใหม่) และวิธีการคัดแยกขยะน้อยที่สุด
2. ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว พบว่า ในภาพรวม ระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในเขตเทศบาลอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ส่วนใหญ่มีความรู้ระดับน้อย (ตอบถูกน้อย)

กว่าร้อยละ 60) รองลงมา คือ มีความรู้ระดับมาก (ตอบถูกมากกว่าร้อยละ 80) และมีความรู้ระดับกลาง (ตอบถูกระหว่างร้อยละ 60-79) เป็นอันดับสุดท้ายตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าขยะมูลฝอยข้อใดไม่เข้าพวก (โดยคำตอบที่ถูกต้องคือกระดาษ และคำตอบที่ผิดคือ เศษผัก เปลือกผลไม้ และเศษอาหาร) ซึ่งตัวแทนครัวเรือนสามารถตอบถูกมากที่สุดเป็นอันดับ 1 รองลงมา ขยะมูลฝอยชนิดใดที่ย่อยสลายได้ง่าย, ขยะประเภทใดที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้, ขยะประเภทใดที่สามารถหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ได้, ขยะมูลฝอยประเภทใดสามารถเพิ่มรายได้, แบทเตอรี เป็นขยะประเภทไหน, เศษกระดาษเป็นขยะมูลฝอยประเภทใด, ข้อใดเป็นระบบการคัดแยกขยะ ที่ถูกต้อง, การกำจัดขยะมูลฝอยแบบเผาใช้อุณหภูมิสูงถึงจะเป็นการเผาไหม้ที่สมบูรณ์ ในทางตรงข้ามข้อที่ตอบถูกน้อยสุด คือ วิธีกำจัดขยะมูลฝอยข้อใดถูกต้อง ตามลำดับ

3. พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว พบว่าโดยภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดี (ปฏิบัติระหว่างร้อยละ 70-79) รองลงมา มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับควรปรับปรุง (ปฏิบัติน้อยกว่าร้อยละ 60) และมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับพอใช้ (ปฏิบัติระหว่างร้อยละ 60-69), และมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดีมาก (ปฏิบัติมากกว่าร้อยละ 80) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

3.1 ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย พบว่า “ครัวเรือนของท่านมีการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้ง” มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด รองลงมา “ครัวเรือนมีการคัดแยกขวดแก้วคัดแยกขยะเพื่อนำไปขาย” ในขณะที่ “ครัวเรือนมีการบรรจุหีบห่อขวดแก้วอย่างปลอดภัยก่อนนำไปทิ้ง” มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

3.2 ด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย พบว่า “ครัวเรือนมีถังขยะแยกประเภทอย่างชัดเจน อาทิ ขยะเปียก-ขยะแห้ง เป็นต้น” มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด และ “ครัวเรือนมีการทิ้งขยะทุกประเภทลงในถังขยะใบเดียว” มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

3.3 ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย พบว่า “ครัวเรือนมีการกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการทำปุ๋ย” มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด รองลงมา คือ “ครัวเรือนมีการกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการเผา” และ “ครัวเรือนมีการกำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีฝังกลบดิน” มีการปฏิบัติน้อยที่สุด ตามลำดับ

3.4 ด้านการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง พบว่า “ครัวเรือนมีการกำจัดขยะสดทุกวัน เช่น เศษอาหาร เศษพืชผัก เป็นต้น” มีการปฏิบัติมากที่สุด รองลงมา “ครัวเรือนให้ความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอยแก่ชุมชน เช่น การคัดแยกขยะ การกำจัดขยะอย่างถูกวิธี เป็นต้น” และ “ครัวเรือนเคยทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง” มีการปฏิบัติน้อยที่สุด ตามลำดับ

4. การเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมือง อนุรักษ์ประเทศ จังหวัดสระแก้ว

4.1 เพศ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนเพศชายและเพศหญิงมีพฤติกรรมกรรมการจัดการ ขยะมูลฝอยของครัวเรือน ไม่แตกต่างกัน

4.2 อายุ พบว่า กลุ่มอายุต่างกันมีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย เป็นรายคู่ พบว่า ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุระหว่าง 20-29 ปี มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการ จัดการขยะมูลฝอย แตกต่างจาก ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุระหว่าง 40-49 ปี และ 50 ปีขึ้นไป

และครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุระหว่าง 30-39 ปี มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการจัดการ ขยะมูลฝอยแตกต่างจากครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอายุ 50 ปีขึ้นไป

4.3 อาชีพ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพต่างกันมีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ของครัวเรือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่าง ระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรกรรม มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรม กรรมการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างจาก หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว, พนักงานบริษัท, รับราชการ, รับจ้างทั่วไป นอกจากนี้หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีค่าเฉลี่ย ของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างจาก หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพรับจ้าง อีกทั้งหัวหน้า ครัวเรือนที่มีอาชีพพนักงานบริษัท มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างจาก หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป

4.4 รายได้ต่อเดือน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ ต่ำกว่า 10,000 บาท/ เดือน มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างจาก หัวหน้า ครัวเรือนที่มีรายได้ 10,001-25,000 บาท/ เดือน, 25,001-30,000 บาท/ เดือน นอกจากนี้หัวหน้า ครัวเรือนที่มีรายได้ 10,001-25,000 บาท/ เดือน มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างจาก หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ 30,000 บาทขึ้นไป/ เดือน อีกทั้งหัวหน้าครัวเรือน ที่มีรายได้ 25,001-30,000 บาท/ เดือน มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างจาก หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ 30,000 บาทขึ้นไป/ เดือน

4.5 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-3 คน มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างจาก ครัวเรือนที่มีสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน

4.6 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่า ครัวเรือนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า ครัวเรือนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 6-10 ปี มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างจาก ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 11-15 ปี, 16-20 ปี ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 11-15 ปี, 16-20 ปี มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างจาก ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน 20 ปีขึ้นไป

4.7 ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้ ๕ ในระดับควรปรับปรุง (ตอบถูกน้อยกว่าร้อยละ 60) มีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย แตกต่างจาก หัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้๕ ในระดับพอใช้ (ตอบถูกระหว่างร้อยละ 60-79), และหัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้ในระดับดี (ตอบถูกมากกว่าร้อยละ 80)

อภิปรายผล

การศึกษา “การจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว” ศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ รายได้ จำนวนสมาชิก ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน และความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย ผู้วิจัยสามารถนำผลการศึกษามาอภิปรายผล ดังนี้

1. พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

จากการศึกษาพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนในเขตเทศบาล อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว พบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาล เมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว พบว่าโดยภาพรวม ครัวเรือนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการจัดการ ขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดี (ปฏิบัติระหว่างร้อยละ 70-79) รองลงมา มีพฤติกรรมการจัดการ ขยะมูลฝอยอยู่ในระดับควรปรับปรุง (ปฏิบัติน้อยกว่าร้อยละ 60) และมีพฤติกรรมการจัดการ ขยะมูลฝอยอยู่ในระดับพอใช้ (ปฏิบัติระหว่างร้อยละ 60-69) และมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับดีมาก (ปฏิบัติมากกว่าร้อยละ 80) ตามลำดับ จากการสังเกตการณ์ ของผู้วิจัย พบว่า ประชาชนมีการเก็บรวบรวมขยะจากครัวเรือนมาทิ้งในถังขยะหรือมาทิ้ง ในที่เทศบาลเมืองอรัญประเทศได้จัดไว้ให้ อย่างไรก็ตามครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่ได้แยกประเภท ขยะในการทิ้ง ตลอดจนบริเวณทิ้งขยะที่เทศบาลเมืองอรัญประเทศก็ไม่ได้มีการจัดประเภทขยะ ในการทิ้ง ว่าเป็นขยะแห้ง ขยะเปียก ขยะรีไซเคิล แต่จะมีบางครัวเรือนที่เป็นร้านค้า จะมีการแยกประเภทขยะเพื่อนำไปขาย แต่ในท้ายสุดก็จะมีคนเก็บขยะ และพนักงานเทศบาล ทำหน้าที่คัดแยกขยะเพื่อแยกขยะที่มีมูลค่าไปขายในที่สุด ส่วนในขั้นตอนของการกำจัดขยะด้วย ลักษณะของพื้นที่เขตเมืองที่อาศัยอยู่กันหนาแน่นทำให้การกำจัดขยะแบบฝังกลบ หรือเผา ในครัวเรือนไม่เหมาะสม ครัวเรือนจึงมอบหมายให้เป็นการกิจของเทศบาลในการรวบรวมขยะ จากครัวเรือนเพื่อนำไปกำจัด โดยเทศบาลเมืองอรัญประเทศต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา ของวรวรรณ นาสม โภชน์ (2550) เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน กรณีศึกษา ตำบล โพนงาม อำเภอทมิฬไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน มีลักษณะขั้นตอนและวิธีการที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การคัดแยกขยะมูลฝอย การเก็บรวบรวมขยะ มูลฝอย การนำขยะมูลฝอยไปกำจัด โดยผู้แทนครัวเรือนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูล ฝอยที่ถูกต้อง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

1.1 ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย จากการศึกษพบว่า “ครัวเรือนของท่านมีการคัดแยก ขยะก่อนนำไปทิ้ง” มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด รองลงมา “ครัวเรือนมีการคัดแยกขวดแก้วคัดแยก ขยะเพื่อนำไปขาย” ในขณะที่ “ครัวเรือนมีการบรรจุหีบห่อขวดแก้วอย่างปลอดภัยก่อนนำไปทิ้ง” มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย พบว่า ร้านค้า ร้านอาหารนั้น ได้มีการคัด แยกขยะที่มีมูลค่าเพื่อเก็บไว้ขายเอง ในขณะที่ขวดแก้วที่แตกจะเก็บใส่ถุงเล็ก ๆ และนำไปรวมกับ ขยะประเภทอื่นแล้วนำไปทิ้ง ซึ่งพฤติกรรมการทิ้งขยะในลักษณะนี้อาจก่อให้เกิดอันตราย แก่ผู้รวบรวมขยะ หรือพนักงานเทศบาลได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ กรมควบคุมมลพิษ (2544, หน้า 11-14) ที่กล่าวว่า การคัดแยกประเภทของขยะมูลฝอย เพื่อนำส่วนที่ใช้ประโยชน์ได้กลับมาใช้ ใหม่ หรือเข้าสู่กระบวนการเพื่อผลิตสิ่งใหม่ ๆ นอกจากจะเกิดประโยชน์ตอบแทนแล้ว ยังเป็น

การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและได้ประโยชน์สูงสุดด้วย

1.2. ด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย จากการศึกษาพบว่า “ครัวเรือนมีถังขยะแยกประเภทอย่างชัดเจน อาทิ ขยะเปียก-ขยะแห้ง เป็นต้น” มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด และ “ครัวเรือนมีการทิ้งขยะทุกประเภทลงในถังขยะใบเดียว” มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย พบว่า ครัวเรือนมีการเก็บรวบรวมขยะเป็นถุง ๆ ของแต่ละประเภท ได้แก่ขยะเปียก คือ เศษอาหาร และขยะแห้ง คือ โฟม กระดาษ พลาสติก ขวดแก้ว เป็นต้น อย่างไรก็ตามในท้ายสุดครัวเรือนได้นำขยะที่แยกประเภทเป็นถุง ๆ นำมารวมกันในถุงขยะใบใหญ่เพื่อนำไปทิ้ง ซึ่งมีความสอดคล้องกับ กรมควบคุมมลพิษ (2544, หน้า 11-14) ที่กล่าวว่า การจัดระบบและวางรูปแบบของการเก็บรวบรวมให้ถูกต้องเหมาะสม และมีประสิทธิภาพสูงสุดในการทิ้งขยะอย่างถูกวิธี และลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากขยะมูลฝอยลงได้ นอกจากนั้นแล้ว ระบบการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดจะเกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์โดยตรงกับวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยอีกด้วย

1.3. ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย จากการศึกษาพบว่า “ครัวเรือนมีการกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการทำปุ๋ย” มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด รองลงมา คือ “ครัวเรือนมีการกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการเผา” และ “ครัวเรือนมีการกำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีฝังกลบดิน” มีการปฏิบัติน้อยที่สุดตามลำดับ จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย พบว่า เนื่องจากพื้นที่ในเขตเมืองที่อาศัยกันอย่างหนาแน่นทำให้การกำจัดขยะแบบเผา และฝังกลบไม่เหมาะสมเนื่องจากก่อให้เกิดมลพิษที่ส่งผลกระทบต่อครัวเรือนข้างเคียงและชุมชน เช่น ควันพิษจากการเผาขยะหรือน้ำขยะเน่าเสียจากการฝังกลบด้วยเหตุผลข้างต้นทำให้ครัวเรือนไม่นิยมกำจัดด้วยวิธีดังกล่าว ในทางตรงข้าม เศษผลไม้หรือเศษผัก ก็จะนำไปวางใต้โคนต้นไม้เพื่อเป็นปุ๋ยต่อไป ซึ่งมีความสอดคล้องกับ กรมควบคุมมลพิษ (2544, หน้า 11-14) ที่กล่าวว่า วิธีการหมักทำปุ๋ยเป็นวิธีที่ทำให้ขยะนั้นกลับมาใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่าที่สุดที่เห็นได้จริง ในขณะที่ การกำจัดขยะ เช่น เศษใบไม้ใบหญ้า เป็นต้น ด้วยการเผากลางแจ้งทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยน้อยลงได้ ในขณะที่ขยะมูลฝอยสด ซึ่งได้แก่ เศษพืชผัก ผลไม้ เศษอาหาร ฯลฯ สามารถนำไปกำจัด โดยการหมักทำปุ๋ยได้ (Compost) หรือนำไปกำจัด โดยวิธีฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล

1.4. ด้านการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง จากการศึกษาพบว่า “ครัวเรือนมีการกำจัดขยะสดทุกวัน เช่น เศษอาหาร เศษพืชผัก เป็นต้น” มีการปฏิบัติมากที่สุด รองลงมา “ครัวเรือนให้ความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอยแก่ชุมชน เช่น การคัดแยกขยะ การกำจัดขยะอย่างถูกวิธี เป็นต้น” และ “ครัวเรือนเคยทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง” มีการปฏิบัติน้อยที่สุด ตามลำดับ

จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย พบว่า คราวเรือนส่วนใหญ่มีการกำจัดขยะสดทุกวัน เช่น เศษอาหารทุกวัน โดยการนำไปทิ้งตามที่ทิ้งขยะที่เทศบาลจัดไว้ให้ เนื่องจากขยะสดมีโอกาสนำเสียบง่าย เมื่อเทียบกับขยะประเภทอื่น ๆ อีกทั้งเมื่อเน่าเสียแล้วยังเป็นแหล่งสะสมและเพาะพันธุ์เชื้อโรคได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงผลักดันให้ครัวเรือนให้ความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอยแก่ชุมชน โดยเฉพาะการกำจัดขยะและคัดแยกขยะเป็นสำคัญ ในขณะที่การทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลองมีน้อย เนื่องจากมีครัวเรือนที่ตั้งริมแม่น้ำ หรือใกล้แหล่งน้ำลำคลองมีน้อย อีกทั้งบ้านที่อยู่ติดกับคลองในเขตสวนสาธารณะในสวนกาญจนาภิเษกพบเป็นส่วนน้อยที่จะทิ้งลงในคลองของสวนสาธารณะ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ กรมควบคุมมลพิษ (2544, หน้า 11-14) ที่กล่าวว่า ขยะมูลฝอยสด ซึ่งได้แก่ เศษพืชผัก ผลไม้ เศษอาหาร ฯลฯ สามารถนำไปกำจัด โดยการหมักทำปุ๋ยได้ (Compost) หรือนำไปกำจัด โดยวิธีฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล ในขณะที่การทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลอง ตลอดจนแหล่งน้ำ เพราะจะเป็นเหตุให้เกิดน้ำท่วม ดินเจิน หรือทำให้เกิดน้ำเสีย ส่งผลกระทบต่อสุขภาพมนุษย์และสัตว์น้ำอื่น ๆ จึงควรหลีกเลี่ยงการทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลอง

2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

2.1 เพศ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนเพศชายและเพศหญิงมีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มะลิ นาคคล้าย (2551) ศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก พบว่า เพศต่างกันมีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนไม่แตกต่างกัน

2.2 อายุ พบว่า กลุ่มอายุต่างก็มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มะลิ นาคคล้าย (2551) ศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก พบว่า กลุ่มอายุต่างก็มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 อาชีพ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพต่างกันมีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นันทพร มณีรัตน์ (2551) ศึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสถภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ผู้นำครอบครัวที่มีอาชีพต่างกันมีการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาภู โดยรวมและทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

2.4 รายได้ต่อเดือน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นันทพร มณีรัตน์ (2551) ศึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสถภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ผู้นำครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาคู โดยรวมและทุกด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.5 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มะลิ นาคคล้าย (2551) ศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่.05

2.6 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน พบว่า ครัวเรือนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิชชุตม์ ธนสิทธิสวัสดิ์ (2558) ระยะเวลาที่อยู่อาศัยและแหล่งข่าวสาร มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

2.7 ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยต่างกันมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วรวรรณ นาสม โภชน์ (2550) ศึกษาเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน กรณีศึกษา ตำบลโพนงาม อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

การกำหนดข้อเสนอแนะในการศึกษานี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ จำแนกออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลอรัญประเทศ

จังหวัดสระแก้ว พบว่า คริวเรือนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยระหว่างร้อยละ 70-79 ซึ่งถือว่ามีพฤติกรรมจัดการขยะอยู่ในระดับดี เป็นอันดับ1 รองลงมา คือคริวเรือนมีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยน้อยกว่าร้อยละ 60 ซึ่งถือว่ามีพฤติกรรมจัดการขยะในระดับปรับปรุง และมีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยระหว่างร้อยละ 60-69 ซึ่งถือว่ามีพฤติกรรมจัดการขยะในระดับพอใช้ ในขณะที่คริวเรือนมีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยมากกว่าร้อยละ 80 ซึ่งถือว่ามีพฤติกรรมจัดการขยะดีมากเป็นอันดับสุดท้าย ดังนั้นเพื่อเป็นการยกระดับพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยที่ดีให้แก่คริวเรือนที่อาศัยอยู่ในเทศบาลเมืองอรัญประเทศ ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

- นโยบาย เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการของเสียเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รัฐจึงได้กำหนดนโยบายด้านการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจรไว้ในนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2540-2559 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) โดยมีสาระสำคัญดังนี้

- กรมควบคุมมลพิษ ควรกำหนดนโยบายเพื่อควบคุมอัตราการผลิตขยะของประชาชน ผ่านการคัดแยกขยะมูลฝอย, การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย, การเก็บกำจัดขยะมูลฝอย, และการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง

- รัฐบาลหรือกรมควบคุมมลพิษควรสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร และวิชาการแก่ท้องถิ่นเพื่อให้มีการจัดการขยะแบบครบวงจร ตั้งแต่การเก็บ การคัดแยก การขนส่ง การนำกลับมาใช้ประโยชน์ และการกำจัดที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล

- กรมควบคุมมลพิษควรส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความร่วมมือกันในการจัดการขยะแบบครบวงจรตั้งแต่การลด การคัดแยกและใช้ประโยชน์ และการกำจัดที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยมุ่งเน้นรูปแบบศูนย์จัดการขยะรวม

- กรมควบคุมมลพิษควรสนับสนุนให้มีกฎระเบียบ และเกณฑ์การจัดการขยะที่เหมาะสมตั้งแต่การลดและใช้ประโยชน์ขยะจนถึงการกำจัดเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติ

- กรมควบคุมมลพิษควรส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรเอกชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะมากขึ้น

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1.2.1 ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอยของคริวเรือน ในเขตเทศบาลตำบลอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว คริวเรือนมีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยในด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย พบว่าคริวเรือนมีการปฏิบัติในเรื่องการคัดแยกขยะเป็นพิษเพื่อกำจัดก่อนนำไปทิ้ง เป็นอันดับรองสุดท้าย และมีการบรรจุหีบห่อขวดแก้วอย่างปลอดภัยก่อนนำไปทิ้ง เป็นอันดับสุดท้าย ตามลำดับ ดังนั้น

ผู้ศึกษาจึงกำหนดข้อเสนอแนะ คือ เทศบาลอำเภอเมืองอัญประเทศควรมีการจัดอบรมผู้นำชุมชนในเรื่องการคัดแยกขยะอย่างถูกต้องและถูกวิธี เกี่ยวกับ ขยะแต่ละประเภทมีวิธีการคัดแยกอย่างไร ก่อนนำไปทิ้ง เช่น ขวดแก้วก่อนนำไปทิ้งควรบรรจุหีบห่อให้ปลอดภัยก่อนนำไปทิ้งขยะ สนับสนุนให้มีการคัดแยกขยะที่แหล่งกำเนิดในชุมชน ซึ่งได้แก่ ที่พักอาศัย สถานประกอบการ สถาบันการศึกษาต่าง ๆ และโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ ของการคัดแยกขยะออกเป็นประเภทต่าง ๆ ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับวิธีการเก็บรวบรวมและขนส่งรวมทั้งวิธีการใช้ประโยชน์และกำจัดของเสียที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ แนวทางการลดขยะที่แหล่งกำเนิด

1.2.2 ด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยของครัวเรือน พบว่า ในเขตเทศบาลตำบลอัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ครัวเรือนมีปฏิบัติในเรื่อง ครัวเรือนของท่านทิ้งขยะทุกประเภทลงในถังขยะใบเดียว น้อยที่สุด ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงกำหนดข้อเสนอแนะคือ เทศบาลเมืองอัญประเทศควรมีการณรงค์ ในเรื่องการทิ้งขยะแยกประเภทให้ชัดเจน และมีการจัดชุมชนนำร่องในการทิ้งขยะให้ถูกประเภท เพื่อเป็นการสะดวกในการเก็บและคัดแยกขยะของเจ้าหน้าที่

1.2.3 ด้านการเก็บกำจัดขยะมูลฝอยของครัวเรือน พบว่า ในเขตเทศบาลตำบลอัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ครัวเรือนที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดในเรื่องการกำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีฝังกลบดิน ดังนั้น ผู้ศึกษาขอกำหนดข้อเสนอแนะ คือ กองสาธารณสุข เทศบาลเมืองอัญประเทศควรมีการประชาสัมพันธ์กับชุมชนต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่วิธีการกำจัดขยะให้ถูกวิธีและตรงกับประเภทของขยะที่จะกำจัด

1.2.4 ด้านการแก้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างของครัวเรือน พบว่า ในเขตเทศบาลตำบลอัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ครัวเรือนมีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุดในเรื่อง ขยะจากครัวเรือนของท่านส่งกลิ่นรบกวนบ้านเรือนข้างเคียง ดังนั้น ผู้ศึกษาขอกำหนดข้อเสนอแนะคือ เทศบาลเมืองอัญประเทศ ควรจัดให้มีถังขยะให้เพียงพอแก่ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ และควรเก็บขยะให้บ่อยขึ้น โดยเฉพาะการจัดเก็บขยะสด เพื่อแก้ไขปัญหาขยะตกค้างและส่งกลิ่นเหม็น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอัญประเทศ จังหวัดสระแก้วเท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายพื้นที่ให้กว้างขึ้น ควรจะครอบคลุมถึงระดับ อำเภอและระดับจังหวัด เพื่อให้ผลการวิจัยเกิดประโยชน์และส่งมอบทำให้การจัดการขยะมูลฝอยเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

2.2 ควรศึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน โดยนำไปวิจัยอื่น ๆ มาศึกษาเพิ่มเติม เช่น ความตระหนัก การสนับสนุนของทางราชการ การให้ความร่วมมือของประชาชน

และสื่อ เป็นต้น

2.3 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องซึ่งมากยิ่งขึ้น โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์กับหัวหน้าชุมชน ประชาชน และหน่วยงานราชการ

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ. (2544). *เกณฑ์มาตรฐานและแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2545). *ความหมายของขยะมูลฝอย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2547). *การจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจร คู่มือสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2548). *มลพิษจากขยะมูลฝอยในชุมชน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. (2557). *โครงการลด คัดแยกขยะมูลฝอยชุมชน เทศบาลเมืองอรัญประเทศ ประจำปี 2558*. สระแก้ว: กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองอรัญประเทศ.
- กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองอรัญประเทศ. (2558). *จำนวนประชากรที่อยู่ในชุมชน อำเภอเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว*. สระแก้ว: กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองอรัญประเทศ.
- กัลยา สุวรรณแสง. (2532). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: บำรุงศาสตร์
- กาญจนา คำสุวรรณ. (2524). *ความสัมพันธ์การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการอบรมเลี้ยงดู พัฒนาการทางความคิดตามทฤษฎีเปียเจต์ และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2542). *การจัดการสิ่งแวดล้อมในการทำงานของไทยยุคต่าง ๆ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2544). *วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม (พิมพ์ครั้งที่ 5)*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จรรยา สุวรรณทัต. (2521). *พฤติกรรมศาสตร์ พื้นฐานความเข้าใจทางจิตวิทยา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- จำรูญ ยาสมุทร. (2527). *การสุขภาพสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- ชัยพล ทรงสุนทรวงศ์. (2546). *มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชัยณรงค์ อักษรศิษฐ์. (2552). การจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนของประชาชนในเทศบาลตำบลป่าแงะ อำเภอป่าแดด จังหวัดเชียงราย. การศึกษาอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, คณะวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชูดา จิตพิทักษ์. (2533). จิตวิทยาทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- ชนพร พนาคุปต์. (2538). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนซึ่งอาศัยในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: บิสซิเนสอาร์แอนด์ซี.
- นลินี บึงมูม. (2550). การจัดการขยะมูลฝอยในระดับครัวเรือนบ้านดง ตำบลบ้านดง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- นันทพร มณีรัตน์. (2551). การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสถภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม, คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิภา ธรรมวิชชาบุรณ. (2550). พฤติกรรมการจัดการขยะในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองคล้า อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี. การศึกษาอิสระ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เนาวรัตน์ บุญสุข. (2551). การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของเทศบาลตำบลท่าวังทอง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา. การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- แนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์. (2552). เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/273959>
- บุญเลิศ วงศ์โพธิ์. (2550). ความรู้และการปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลซำสมอทอด อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์. การศึกษาค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม, คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- เป็ญจรณ์ บุระ. (2552). *รูปแบบในการจัดการขยะของเทศบาลตำบลศรีเมืองใหม่ อำเภอศรีเมืองใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี. การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- ประไพศรี วัลลีย์ลักษณ์. (2540). *พฤติกรรมกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยในครัวเรือนของกรมการชุมชนในเขตเทศบาลนครนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกริก.*
- ประสาน ดังสิกบุตร. (2527). *ปัจจัยทางสังคมจิตวิทยาที่กำหนดการใช้วัตถุมีพิษป้องกันและกำจัดแมลงในส่วนผักเกษตรกร บริเวณชายเมือง. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.*
- ปรีดา เข้มเจริญวงศ์. (2531). *การศึกษาการปรับปรุงคุณภาพน้ำเสียจากชุมชน โดยระบบสระพักน้ำฝน สภาพร้อมกับการใช้ผักตบชวา. รายงานการอิสระสาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสุขภาพิบาล, คณะสาธาณสุขศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- ปรียาพร วงศ์อนุตร โรจน์. (2534). *จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือเสริมกรุงเทพ.*
- พระราชบัญญัติการสาธาณสุข พุทธศักราช 2535. (2535, 5 เมษายน 2535). *ราชกิจจานุเบกษา.*
หน้า 27
- พระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2496. (2496, 13 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา.*
หน้า 1-25.
- พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535. (2535, 28 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา.* หน้า 28-42
- พิชิต สกมลพราหมณ์. (2535). *การสุขภาพิบาลสิ่งแวดล้อม (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ชนะการพิมพ์.*
- มนัส สุวรรณ. (2549). *การจัดการสิ่งแวดล้อม: หลักการและแนวคิด. กรุงเทพฯ: โอเดียนส โตร์.*
- มะลิ นาคคล้าย. (2551). *แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลบางกระทุ่ม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก. การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- รัตนศักดิ์ ยี่สารพัฒน์. (2551). *ความพึงพอใจของครัวเรือนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลนาคู อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์. การศึกษาค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม, คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.*

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2531). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (พิมพ์ครั้งที่ 4).
กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- วรวรรณ นาสมโกชน. (2550). การจัดการขยะมูลฝอยภายในครัวเรือน กรณีศึกษา ตำบลโพนงาม
อำเภออมลาคไสย จังหวัดกาฬสินธุ์. การศึกษาค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต,
สาขาวิชาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม, คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิษุทธิ์ ธนสิทธิสวัสดิ์. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย ของเทศบาล
ตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง. งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการ, วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา,
มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วิภาวี แดงท่าขาม. (2551). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลเขาคกรรจ์
ตำบลเขาคกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิสุทธิ มหายศนันท์. (2550). ปัญหาและแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของเทศบาล
ตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหาร และพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2544). ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมจิตต์ สุพรรณทัศน์. (2528). แบบฝึกปฏิบัติชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพสาธารณสุขศาสตร์
หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2558). วารสารพฤติกรรมศาสตร์
เข้าถึงได้จาก http://www.bsris.swu.ac.th/journal/index_thai.html.
- สุเทพ สงวนปานนท์. (2551). การประเมินการจัดการขยะในครัวเรือนของเทศบาลตำบลกะลุ
อำเภอกะลุ จังหวัดภูเก็ต. การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุนีย์ ขวัญศิริโรจน์. (2535). การจัดการมูลฝอยที่เป็นอันตรายในเขตเมือง. วารสารวิจัยสภาวะ
แวดล้อม, 1(11), 59-73.
- สุรศักดิ์ สุนทรลาภ. (2537). ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
ภายในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองนครปฐม. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.

- สุวิมล ภัคดีพิบูลย์. (2535). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของแม่บ้านในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อการกำจัดขยะมูลฝอย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อมรรัตน์ เหล็กพรหม. (2552). *การพัฒนาพฤติกรรมของประชาชนในครอบครัวในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลพระอินทราชา อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อัมพร นิमितภาคภูมิ. (2550). *การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการทั่วไป, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological testing*. New York: Harper and Row.
- Park, R. E. & Burgess, E. W. (1970). *Introduction to the science of sociology*. Chicago, III.: The University of Chicago press.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตารางที่ 34 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของกรมควบคุมมลพิษ (2544)

ตัวแปรตาม	ด้าน	ประเด็น	ข้อคำถาม
กรมควบคุม มลพิษ (2544, หน้า 11-14) ได้กำหนด วิธีการ จัดการขยะ มูลฝอย	1. การคัด แยกขยะมูล ฝอย	1. การคัดแยกขยะ เพื่อนำกลับมาใช้ ใหม่ 2. การคัดแยกขยะ เพื่อเพิ่มรายได้ 3. การคัดแยกขยะ เพื่อกำจัดอย่างถูก วิธี	1. ครั้วเรือนของท่านมีการคัดแยก ขยะก่อนนำไปทิ้ง 2. ครั้วเรือนของท่านมีการนำ ถุงพลาสติกคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมา ใช้ใหม่ 3. ครั้วเรือนของท่านมีการนำกระดาษ คัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ 4. ครั้วเรือนของท่านมีการนำพลาสติก/ ขวดพลาสติกคัดแยกขยะเพื่อนำไปขาย 5. ครั้วเรือนของท่านมีการนำกระดาษ คัดแยกขยะเพื่อนำไปขาย 6. ครั้วเรือนของท่านมีการนำขวดแก้ว คัดแยกขยะเพื่อนำไปขาย 7. ครั้วเรือนของท่านมีการนำเหล็ก และโลหะต่างคัดแยกขยะเพื่อนำไปขาย 8. ครั้วเรือนของท่านมีการคัดแยกขยะ เป็นพิษเพื่อกำจัดก่อนนำไปทิ้ง 9. ครั้วเรือนของท่านได้บรรจุหีบห่อขยะ มีพิษอย่างมิดชิดก่อนนำไปฝังดิน หรือส่งจัดส่งให้เทศบาลไปกำจัด 10. ครั้วเรือนของท่านบรรจุหีบห่อขวด แก้วอย่างปลอดภัยก่อนนำไปทิ้ง 11. ครั้วเรือนของท่านมีการคัดแยก ขยะเปียกขยะแห้งก่อนนำไปทิ้ง

ตารางที่ 34 (ต่อ)

ตัวแปรตาม	ด้าน	ประเด็น	ข้อคำถาม
	2. การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย	1. ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทุกชนิดรวมใส่ลงในถังขยะเพียงใบเดียว	12. ครั้วเรือนของท่านทิ้งขยะทุกประเภทลงในถังขยะใบเดียว 13. ครั้วเรือนของท่านมีถังขยะแยกประเภทอย่างชัดเจน อาทิ ขยะเปียก-ขยะแห้ง เป็นต้น
กรมควบคุมมลพิษ (2544, หน้า 11-14) ได้กำหนดวิธีการจัดการขยะมูลฝอย	3. การกำจัดขยะมูลฝอย	1. การกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาลมีอยู่ 3 วิธี ดังนี้ 2. การกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการเผา การหมักทำปุ๋ย การกำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีกลบฝังดิน	14. ครั้วเรือนท่านสามารถกำจัดขยะได้ด้วยตัวท่านเอง 15. ครั้วเรือนของท่านเคยได้รับอันตรายจากขยะมีพิษ 16. ครั้วเรือนของท่านนำขยะมูลฝอยอันตรายกลับมาใช้ประโยชน์
			17. ครั้วเรือนของท่านเคยกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการเผา 18. ครั้วเรือนของท่านเคยกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการทำปุ๋ย 19. ครั้วเรือนของท่านเคยกำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีฝังกลบดิน
	4. การที่จะแก้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง	1. ไม่ทิ้งขยะลงบนถนน ตรอก ซอย ทางเดินเท้า 2. พยายามนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์	20. ครั้วเรือนของท่านเคยทิ้งขยะลงบนพื้นถนนหรือที่สาธารณะ 21. ครั้วเรือนของท่านเคยทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง 22. ครั้วเรือนท่านแยกขยะมูลฝอยที่มีประโยชน์ก่อนนำไปทิ้ง

ตารางที่ 34 (ต่อ)

ตัวแปรตาม	ด้าน	ประเด็น	ข้อคำถาม
		3. ถึงขยะประจำบ้านอย่างเพียงพอ	23. ถึงขยะในเขตครัวเรือนท่านเพียงพอต่อการใช้งาน
		4. หลีกเลี้ยงการใช้พลาสติก	24. ครัวเรือนของท่านหลีกเลี้ยงไม่ใช้วัสดุที่ย่อยสลายยากเช่น ถูพลาสติก/ โฟม
			25. ครัวเรือนของท่านมีการนำถุงผ้าไปจ่ายตลาดเพื่อลดปริมาณการใช้ถุงพลาสติก
4. การที่จะแก้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง	5. ไม่เผาขยะมูลฝอยโดยไม่จำเป็น	5. ไม่เผาขยะมูลฝอยโดยไม่จำเป็น	26. ครัวเรือนของท่านเคยทำการเผาขยะแห้งเช่น ถูพลาสติก โฟม กระจบอง ยาฆ่าแมลง ถ่าน ไปขาย เป็นต้นที่บ้านของท่าน
	6. การให้ความร่วมมือกับชุมชน	6. การให้ความร่วมมือกับชุมชน	27. ครัวเรือนของท่านให้ความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอยแก่ชุมชน เช่น การคัดแยกขยะ การกำจัดขยะอย่างถูกวิธี เป็นต้น
	7. ขยะตกค้าง	7. ขยะตกค้าง	28. ขยะจากครัวเรือนของท่านส่งลื่นรบกวนบ้านเรือนข้างเคียง
			29. ครัวเรือนของท่านมีการกำจัดขยะสดทุกวัน เช่น เศษอาหาร เศษพืชผัก เป็นต้น

ตารางที่ 35 กรอบแนวคิดสำหรับตัวแปรอิสระที่กำหนดจากทฤษฎี/แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตัวแปรอิสระ	รูปแบบความสัมพันธ์กับ ตัวแปรตาม	งานวิจัย/ ทฤษฎี/ แนวคิด อ้างอิง
เพศ	แตกต่างกัน	มะลิ นาคคล้าย (2551) ความแตกต่างในเรื่องต่าง ๆ ทางเพศชายและหญิง การกำหนดบทบาททางสังคม วัฒนธรรม รวมถึงยังส่งผล ไปยังอารมณ์และระเบียบวินัย อีกด้วย
อายุ	แตกต่างกัน	มะลิ นาคคล้าย (2551) อายุ หรือวัยของคนเรา มีส่วนเกี่ยวข้องและทำให้เกิด ความแตกต่างใน ด้านประสบการณ์ ความรับผิดชอบ ความสนใจ ความรู้ ความสามารถ ในการแก้ไขปัญหาความคิด บุคลิกภาพและวุฒิภาวะด้าน ต่าง ๆ
อาชีพ	แตกต่างกัน	นันทพร มณีรัตน์ (2551) ผู้นำ ครอบครัวที่มีอาชีพต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการ ขยะมูลฝอยของเทศบาล ตำบลนาคู โดยรวมและทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ($p < .05$)

ตารางที่ 35 (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	รูปแบบความสัมพันธ์กับ ตัวแปรตาม	งานวิจัย/ ทฤษฎี/ แนวคิด อ้างอิง
รายได้	ไม่แตกต่างกัน	รัตนศักดิ์ ยี่สารพัฒน์ (2551) ผู้นำครอบครัวที่มีอาชีพต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการจัดการ ขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล นาคู โดยรวมและทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ($p < .05$)
		นันทพร มณีรัตน์ (2551) ผู้นำครอบครัวที่มีรายได้ ต่อเดือนต่างกันมีความพึงพอใจ ต่อการจัดการขยะมูลฝอย ของเทศบาลตำบลนาคู โดยรวม และทุกด้านไม่แตกต่างกัน ($p > .05$)
		รัตนศักดิ์ ยี่สารพัฒน์ (2551) แต่ผู้นำครอบครัวที่มีรายได้ ต่อเดือนต่างกันมีความพึงพอใจ ต่อการจัดการขยะมูลฝอย ของเทศบาลตำบลนาคู โดยรวมและทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน ($p > .05$)

ภาคผนวก ข

ผลการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC)

การวิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC)

เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของเทศบาลอำเภอรัฐประศาสน์ จังหวัดสระแก้ว

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อ	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	แปล ความ	หมายเหตุ
		1	2	3				
1	เพศ () ชาย () หญิง	+1	+1	+1	3	1		ใช้ได้
2	อายุ..... ปี (ปีเต็ม)	+1	+1	+1	3	1		ใช้ได้
3	อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน	+1	+1	+1	3	1		ใช้ได้
4	รายได้ต่อเดือน ☐ ต่ำกว่า 10,000 บาท/ เดือน ☐ 10,001-25,000 บาท/ เดือน ☐ 25,001-30,000 บาท/ เดือน ☐ 30,000 บาทขึ้นไป/ เดือน	+1	+1	+1	3	1		ใช้ได้
5	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน	+1	+1	+1	3	1		ใช้ได้
6	ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน.....ปี	+1	+1	0	2	0.66		ใช้ได้
7	สมาชิกในครัวเรือนของท่าน มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ในการจัดการขยะมูลฝอย ในครัวเรือนต่อไปนี้หรือไม่							
	7.1 การคัดแยกขยะมูลฝอย ☐ มี ☐ ไม่มี	+1	+1	+1	3	1		ใช้ได้
	7.2 การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ☐ มี ☐ ไม่มี	0	+1	+1	2	0.66		ใช้ได้
	7.3 การกำจัดขยะมูลฝอย ☐ มี ☐ ไม่มี	+1	+1	+1	3	1		ใช้ได้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบวัดความรู้

ข้อ	โปรดค่าเครื่องหมาย X ข้อที่ถูกต้อง	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	แปลความ	หมายเหตุ
		1	2	3				
1	ขยะมูลฝอยชนิดใดที่ย่อยสลายได้ง่าย ก. ตะปู ข. พลาสติก ค. แก้ว ง. เศษเปลือกผลไม้	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
2	ขยะมูลฝอยประเภทใดสามารถนำมาเพิ่ม รายได้ได้ ก. กระดาษลัง ข. ขวดแก้ว ค. เปลือกผลไม้ ง. ถูกทั้งข้อ ก และ ข	+1	+1	-1	1	.33	ปรับปรุง	ขยะมูลฝอยประเภท ใดสามารถนำมา เพิ่มรายได้ได้ ก. กล่องกระดาษ ในครัวเรือน ข. ขวดแก้ว ค. เปลือกผลไม้ ง. ถูกทั้งข้อ ก และ ข
3	ขยะมูลฝอยข้อใดไม่เข้าพวก ก. กระดาษ ข. เศษผัก ค. เปลือกผลไม้ ง. เศษอาหาร	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
4	วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยข้อใดถูกต้อง ก. ทิ้งขยะทุกประเภทรวมกัน ข. ก่อนทิ้งขวดแก้วควรนำกระดาษ ห่ออย่างมิดชิดก่อนนำไปทิ้ง ค. การเผาขยะมีพิษด้วยตัวเองคือ วิธีการเผา ง. วิธีการกำจัดขวดแก้วก่อนนำไปทิ้งคือ การทุบให้แตก	0	0	-1	-1	-0.33	ปรับปรุง	วิธีการกำจัดขยะมูลฝอย ข้อใดถูกต้อง ก. ทิ้งขยะทุก ประเภทรวมกัน ข. ก่อนทิ้งขวดแก้ว ควรนำกระดาษห่อ อย่างมิดชิดก่อน นำไปทิ้ง ค. การกำจัดขยะ มีพิษที่ถูกต้องคือ การเผา ง. วิธีการกำจัดขวด แก้วก่อนนำไปทิ้ง คือการทุบให้แตก

ข้อ	โปรดค่าเครื่องหมาย X ข้อที่ถูกต้อง	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	แปล ความ	หมายเหตุ
		1	2	3				
5	ขยะประเภทใดที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ก. ขวดแก้ว ข. เศษอาหาร ค. กระป๋องยี่ห้อแมลง ง. เศษหญ้า	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
6	แบตเตอรี่เป็นขยะประเภทไหน ก. ขยะแห้ง ข. ขยะเปียก ค. ขยะอันตราย ง. เป็นทุกข้อ	+1	+1	-1	1	0.33	ปรับปรุง	แบตเตอรี่เป็นขยะประเภทไหน ก. ขยะแห้ง ข. ขยะเปียก ค. ขยะอันตราย ง. เป็นทุกข้อ
7	ขยะประเภทใดที่สามารถหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ก. ทองแดง ข. กระดาษ ค. พลาสติก ง. ถูกทุกข้อ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
8	เศษกระดาษเป็นขยะมูลฝอยประเภทใด ก. ขยะมูลฝอยสด ข. ขยะแห้ง ค. แก้ว ง. พลาสติก	0	+1	-1	0	0	ปรับปรุง	เศษกระดาษเป็นขยะมูลฝอยประเภทใด ก. ขยะเปียก ข. ขยะแห้ง ค. ขยะเปียกและขยะแห้ง ง. ไม่ถูกทุกข้อ
9	ข้อใดเป็นระบบการคัดแยกขยะที่ถูกต้อง ก. ระบบถังขยะ 1 ใบ ข. ระบบถังขยะ 2 ใบ ค. ระบบถังขยะ 3 ใบ ง. ถูกทุกข้อ	+1	+1	-1	1	0.33	ปรับปรุง	ข้อใดเป็นระบบการคัดแยกขยะที่ถูกต้อง ก. ทั้งขยะทุกประเภทรวมกันในถังขยะ 1 ใบ ข. แยกขยะเป็น 2 ประเภท ค. แยกขยะเป็น 3 ประเภท ง. ถูกทุกข้อ

ข้อ	โปรดค่าเครื่องหมาย X ข้อที่ถูกต้อง	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	แปล ความ	หมายเหตุ
		1	2	3				
10	การกำจัดขยะมูลฝอยแบบเผาใช้อุณหภูมิที่ องศาถึงจะเป็นการเผาไหม้ที่สมบูรณ์ ก. น้อยกว่า 100 องศา ข. 100 องศา ค. 700 องศา ง. ไม่น้อยกว่า 800 องศา	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	

**ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน
ในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว**

ข้อ	การคัดแยกขยะมูลฝอย	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	แปล ความ	หมายเหตุ
		1	2	3				
1	ครัวเรือนของท่านมีการคัดแยกขยะก่อน นำไปทิ้ง	0	+1	+1	2	0.66	ใช้ได้	
2	ครัวเรือนของท่านมีการนำพลาสติก คัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
3	ครัวเรือนของท่านมีการนำกระดาษ คัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
4	ครัวเรือนของท่านมีการนำพลาสติก/ ขวดพลาสติกคัดแยกขยะเพื่อนำไปขาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
5	ครัวเรือนของท่านมีการนำกระดาษ คัดแยกขยะเพื่อนำไปขาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
6	ครัวเรือนของท่านมีการนำขวดแก้ว คัดแยกขยะเพื่อนำไปขาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
7	ครัวเรือนของท่านมีการนำเหล็ก และ โลหะต่างคัดแยกขยะเพื่อนำไปขาย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	ตัดออกเนื่องจากข้อ คำถามมีความคล้าย กับข้อ 5 และข้อ 6
8	ครัวเรือนของท่านมีการคัดแยกขยะ เป็นพียงเพื่อกำจัดก่อนนำไปทิ้ง	+1	0	+1	2	0.66	ใช้ได้	
9	ครัวเรือนของท่านได้บรรจุหีบห่อขยะ มีพียงอย่างมีฉลากก่อนนำไปฝังดินหรือ ส่งจัดส่งให้เทศบาลไปกำจัด	+1	+1	-1	1	0.33	ปรับปรุง	
10	ครัวเรือนของท่านบรรจุหีบห่อขวดแก้ว อย่างปลอดภัยก่อนนำไปทิ้ง	+1	+1	0	2	0.66	ใช้ได้	

ข้อ	การคัดแยกขยะมูลฝอย	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	แปล ความ	หมายเหตุ
		1	2	3				
11	ครัวเรือนของท่านมีการคัดแยกขยะเปียก ขยะแห้งก่อนนำไปทิ้ง	0	+1	0	1	0.33	ปรับปรุง	ตัดออกเนื่องจากซ้ำ กับข้อที่ 1
12	ครัวเรือนของท่านทิ้งขยะทุกประเภทลงในถังขยะใบเดียว	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
13	ครัวเรือนของท่านมีถังขยะแยกประเภท อย่างชัดเจน อาทิ ขยะเปียก-ขยะแห้งเป็นคัน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
14	ครัวเรือนท่านสามารถกำจัดขยะได้ด้วยตัวท่านเอง	0	+1	+1	2	0.66	ใช้ได้	
15	ครัวเรือนของท่านเคยได้รับอันตรายจากขยะมีพิษ	0	0	+1	1	0.33	ปรับปรุง	ตัดออกเนื่องจาก เป็นคำถามเชิงลบ
16	ครัวเรือนของท่านนำขยะมูลฝอยอันตรายกลับมาใช้ประโยชน์	0	+1	+1	2	0.66	ใช้ได้	ตัดออกเนื่องจาก ไม่มีครัวเรือนไหน นำขยะอันตรายกลับมาใช้ใหม่
17	ครัวเรือนของท่านเคยกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการเผา	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
18	ครัวเรือนของท่านเคยกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการทำปุ๋ย	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
19	ครัวเรือนของท่านเคยกำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีฝังกลบดิน	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
20	ครัวเรือนของท่านเคยทิ้งขยะลงบนพื้นถนนหรือที่สาธารณะ	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
21	ครัวเรือนของท่านเคยทิ้งขยะลงแม่น้ำ ลำคลอง	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
22	ครัวเรือนท่านแยกขยะมูลฝอยที่มีประโยชน์ก่อนนำไปทิ้ง	0	+1	+1	2	0.66	ใช้ได้	
23	ถังขยะในเขตครัวเรือนท่านเพียงพอต่อการใช้งาน	0	+1	+1	2	0.66	ใช้ได้	
24	ครัวเรือนของท่านหลีกเลี่ยงไม่ใช้วัสดุที่ย่อยสลายยากเช่น ถุงพลาสติก/ โฟม	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
25	ครัวเรือนของท่านมีการนำถุงผ้าไปจ่ายตลาดเพื่อลดปริมาณการใช้ถุงพลาสติก	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	

ข้อ	การคัดแยกขยะมูลฝอย	ผู้เชี่ยวชาญ			รวม	ค่า IOC	แปล ความ	หมายเหตุ
		1	2	3				
26	ครัวเรือนของท่านเคยทำการเผาขยะแห้ง เช่นถุงพลาสติก โฟม กระป๋องยาฆ่าแมลง ถ่านไปฉาย เป็นต้น ที่บ้านของท่าน	0	+1	+1	2	0.66	ใช้ได้	
27	ครัวเรือนของท่านให้ความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอยแก่ชุมชน เช่น การคัดแยกขยะ การกำจัดขยะอย่างถูกวิธี เป็นต้น	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	
28	ขยะจากครัวเรือนของท่านส่งกลี้นรบกวนบ้านเรือนข้างเคียง	+1	0	+1	2	.66	ใช้ได้	
29	ครัวเรือนของท่านมีการกำจัดขยะสดทุกวัน เช่น เศษอาหาร เศษพืชผัก เป็นต้น	+1	+1	+1	3	1	ใช้ได้	

ภาคผนวก ค

ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย

ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย

Case processing summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability statistics

Cronbach's alpha	N of items
.619	22

Item-total statistics

	Scale mean if item deleted	Scale variance if item deleted	Corrected item-total correlation	Cronbach's alpha if item deleted
c1 ครั้วเรือนของท่านมีการคัดแยกขยะ ก่อนนำไปทิ้ง	28.6333	9.620	.506	.573
c2 ครั้วเรือนของท่านมีการนำ ถุงพลาสติกคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมา ใช้ใหม่	28.5000	9.914	.324	.593
c3 ครั้วเรือนของท่านมีการนำกระดาษ คัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่	28.6333	10.861	.038	.627
c4 ครั้วเรือนของท่านมีการนำพลาสติก/ ขวดพลาสติกคัดแยกขยะเพื่อนำไปขาย	28.8000	11.200	-.065	.629

	Scale mean if item deleted	Scale variance if item deleted	Corrected item-total correlation	Cronbach's alpha if item deleted
c5 คริวเรือนของท่านมีการนำกระดาษ คัดแยกขยะเพื่อนำไปขาย	28.7333	11.168	-.058	.633
c6 คริวเรือนของท่านมีการนำขวดแก้ว คัดแยกขยะเพื่อนำไปขาย	28.7667	10.668	.197	.610
c7 คริวเรือนของท่านมีการคัดแยก ขยะเป็นพิษเพื่อกำจัดก่อนนำไปทิ้ง	28.4667	9.292	.531	.563
c8 คริวเรือนของท่านได้บรรจุหีบห่อ ขยะมีพิษอย่างมิดชิดก่อนนำไปฝังดิน	28.4667	9.361	.507	.567
c9 คริวเรือนของท่านบรรจุหีบห่อขวด แก้วอย่างปลอดภัยก่อนนำไปทิ้ง	28.4000	10.041	.266	.600
c10 คริวเรือนของท่านทิ้งขยะ ทุกประเภทลงในถังขยะใบเดียว	28.2333	11.289	-.114	.648
c11 คริวเรือนของท่านมีถังขยะ แยกประเภทอย่างชัดเจน อาทิ ขยะเปียก-ขยะแห้ง เป็นต้น	28.3333	10.437	.140	.617
c12 คริวเรือนของท่านเคยกำจัด ขยะมูลฝอยด้วยการเผา	28.5000	10.052	.277	.599
c13 คริวเรือนของท่านเคยกำจัด ขยะมูลฝอยด้วยการทำปุ๋ย	28.5000	9.638	.419	.580
c14 คริวเรือนของท่านเคยกำจัด ขยะมูลฝอยโดยวิธีฝังกลบดิน	28.2667	10.271	.199	.609
c15 คริวเรือนของท่านเคยทิ้งขยะ ลงบนพื้นถนนหรือที่สาธารณะ	28.4333	10.323	.178	.612
c16 คริวเรือนของท่านเคยทิ้งขยะ ลงแม่น้ำลำคลอง	28.5667	10.737	.065	.625

	Scale mean if item deleted	Scale variance if item deleted	Corrected item-total correlation	Cronbach's alpha if item deleted
c17 ครั้วเรือนของท่านหลีกเลี่ยงไม่ใช้ วัสดุที่ย่อยสลายยาก เช่น ถุงพลาสติก/ โฟม	28.3667	9.068	.597	.552
c18 ครั้วเรือนของท่านมีการนำถุงผ้าไป จ่ายตลาดเพื่อลดปริมาณการใช้ ถุงพลาสติก	28.1667	11.385	-.143	.650
c19 ครั้วเรือนของท่านเคยทำการเผาขยะ แห้งเช่นถุงพลาสติก โฟม ที่บ้าน ของท่าน	28.6000	10.524	.147	.615
c20 ครั้วเรือนของท่านให้ความร่วมมือ ในการจัดการขยะมูลฝอยแก่ชุมชน	28.7000	10.700	.125	.617
c21 ขยะจากครั้วเรือนของท่านส่งกลั่น รบกวนบ้านเรือนข้างเคียง	28.4333	10.668	.071	.626
c22 ครั้วเรือนของท่านมีการกำจัด ขยะสดทุกวัน เช่น เศษอาหาร เศษพืชผัก เป็นต้น	28.7000	10.424	.239	.605

ภาคผนวก ง

ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบวัดความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบวัดความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

ลำดับ	p	r
1	.88	.25
2	.88	.25
3	.81	.38
4	.63	.50
5	.69	.63
6	.75	.50
7	.81	-.13
8	.69	.63
9	.56	.88
10	.56	.38

KR-20 = .4211

ภาคผนวก จ

แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย
ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง
ของพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ
จังหวัดสระแก้ว

2. กรุณาตอบข้อคำถามทุกข้อตามความเป็นจริงที่ท่านประสพอยู่โดยผู้ศึกษาจะถือว่าเป็น
ความลับทั้งนี้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินการวิเคราะห์โดยภาพรวมมิได้เจาะจงแต่รายบุคคล
แต่ประการใด

3. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบวัดความรู้

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย
ของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านในการตอบแบบสอบถามชุดนี้
ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาล
เมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

นายบุญพัฒน์ ธรรมมา

นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

กลุ่มวิชาการบริหารทั่วไป

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

ตอนที่ 1 ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความที่เป็นความจริง

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุปี (เต็ม)

3. อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน.....

4. รายได้ต่อเดือน

ต่ำกว่า 10,000 บาท/ เดือน

10,001-25,000 บาท/ เดือน

25,001-30,000 บาท/ เดือน

30,000 บาทขึ้นไป/ เดือน

5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน

6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน.....ปี

7. สมาชิกในครัวเรือนของท่านมีวิธีการจัดการขยะดังต่อไปนี้

7.1 การคัดแยกขยะมูลฝอย

มี

ไม่มี

7.2 การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย

มี

ไม่มี

7.3 การกำจัดขยะมูลฝอย (เผา/ ฝังกลบ/ นำไปขาย/ นำกลับมาใช้ใหม่)

มี

ไม่มี

ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบวัดความรู้

โปรดคำเครื่องหมาย X ข้อที่ถูกต้อง

1. ขยะมูลฝอยชนิดใดที่ย่อยสลายได้ง่าย
 - ก. ตะปู
 - ข. พลาสติก
 - ค. แก้ว
 - ง. เปลือกผลไม้
2. ขยะมูลฝอยประเภทใดสามารถเพิ่มรายได้
 - ก. ก่อองกระดาษในครัวเรือน
 - ข. ขวดแก้ว
 - ค. เปลือกผลไม้
 - ง. ถูกทั้งข้อ ก และ ข
3. ขยะมูลฝอยข้อใดไม่เข้าพวก
 - ก. กระดาษ
 - ข. เศษผัก
 - ค. เปลือกผลไม้
 - ง. เศษอาหาร
4. วิธีกำจัดขยะมูลฝอยข้อใดถูกต้อง
 - ก. ทิ้งขยะทุกประเภทรวมกัน
 - ข. ก่อนทิ้งขวดแก้วควรนำกระดาษห่ออย่างมิดชิดก่อนนำไปทิ้ง
 - ค. การกำจัดขยะมีพิษที่ถูกต้องคือการเผา
 - ง. วิธีการกำจัดขวดแก้วก่อนนำไปทิ้งคือการทุบให้แตก
5. ขยะประเภทใดที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้
 - ก. ขวดแก้ว
 - ข. เศษอาหาร
 - ค. กระป๋องยาฆ่าแมลง
 - ง. เศษหญ้า

6. แบคทีเรียเป็นขยะประเภทไหน
- ก. ขยะแห้ง
 - ข. ขยะเปียก
 - ค. ขยะอันตราย
 - ง. เป็นทุกข้อ
7. ขยะประเภทใดที่สามารถหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ได้
- ก. ทองแดง
 - ข. กระดาษ
 - ค. พลาสติก
 - ง. ถูกทุกข้อ
8. เศษกระดาษเป็นขยะมูลฝอยประเภทใด
- ก. ขยะเปียก
 - ข. ขยะแห้ง
 - ค. ขยะเปียกและแห้ง
 - ง. ไม่มีข้อถูก
9. ข้อใดเป็นระบบการคัดแยกขยะที่ถูกต้อง
- ก. ระบบถังขยะ 1 ใบ
 - ข. ระบบถังขยะ 2 ใบ
 - ค. ระบบถังขยะ 3 ใบ
 - ง. ถูกทุกข้อ
10. การกำจัดขยะมูลฝอยแบบเผาใช้อุณหภูมิที่องศาถึงจะเป็นการเผาใหม่ที่สมบูรณ์
- ก. น้อยกว่า 100 องศา
 - ข. 100 องศา
 - ค. 700 องศา
 - ง. ไม่น้อยกว่า 800 องศา

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย
ของครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว
โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง

รายการพฤติกรรม	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
การคัดแยกขยะมูลฝอย		
1. ครัวเรือนของท่านมีการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้ง		
2. ครัวเรือนของท่านมีการนำถุงพลาสติกคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่		
3. ครัวเรือนของท่านมีการนำกระดาษคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่		
4. ครัวเรือนของท่านมีการนำพลาสติก/ ขวดพลาสติกคัดแยกขยะเพื่อนำไปขาย		
5. ครัวเรือนของท่านมีการนำกระดาษคัดแยกขยะเพื่อนำไปขาย		
6. ครัวเรือนของท่านมีการนำขวดแก้วคัดแยกขยะเพื่อนำไปขาย		
7. ครัวเรือนของท่านมีการคัดแยกขยะเป็นพิกซ์เพื่อกำจัดก่อนนำไปทิ้ง		
8. ครัวเรือนของท่านได้บรรจุหีบห่อขยะมีพิกซ์อย่างมิดชิดก่อนนำไปฝังดินหรือส่งจัดส่งให้เทศบาลไปกำจัด		
9. ครัวเรือนของท่านบรรจุหีบห่อขวดแก้วอย่างปลอดภัยก่อนนำไปทิ้ง		
การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย		
10. ครัวเรือนของท่านทิ้งขยะทุกประเภทลงในถังขยะใบเดียว		
11. ครัวเรือนของท่านมีถังขยะแยกประเภทอย่างชัดเจน อาทิ ขยะเปียก-ขยะแห้ง เป็นต้น		
การกำจัดขยะมูลฝอย		
12. ครัวเรือนของท่านเคยกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการเผา		
13. ครัวเรือนของท่านเคยกำจัดขยะมูลฝอยด้วยการทำปุ๋ย		

รายการพฤติกรรม	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
14. ครั้วเรือนของท่านเคยกำจัดขยะมูลฝอยโดยวิธีฝังกลบดิน		
การแก้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้าง		
15. ครั้วเรือนของท่านเคยทิ้งขยะลงบนพื้นถนนหรือที่สาธารณะ(-)		
16. ครั้วเรือนของท่านเคยทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง (-)		
17. ครั้วเรือนของท่านหลีกเลี่ยงไม่ใช้วัสดุที่ย่อยสลายยาก เช่น ถูพลาสติก/ โฟม		
18. ครั้วเรือนของท่านมีการนำถุงผ้าไปจ่ายตลาดเพื่อลดปริมาณการใช้ถุงพลาสติก		
19. ครั้วเรือนของท่านเคยทำการเผาขยะแห้งเช่น ถูพลาสติก โฟม กระป๋องยาฆ่าแมลง ถ่าน ไปขาย เป็นต้น ที่บ้านของท่าน		
20. ครั้วเรือนของท่านให้ความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอยแก่ชุมชน เช่น การคัดแยกขยะ การกำจัดขยะอย่างถูกวิธี เป็นต้น		
21. ขยะจากครั้วเรือนของท่านส่งกลืนรบกวนบ้านเรือนข้างเคียง		
22. ครั้วเรือนของท่านมีการกำจัดขยะสดทุกวัน เช่น เศษอาหาร เศษพืชผัก เป็นต้น		